

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยเรื่อง

“การบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย”

โดย อริศรา เล็กสรรเสริญ

มิถุนายน 2554

สัญญาเลขที่ MRG5280207

รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์

โครงการวิจัยเรื่อง

“การบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย”

อริศรา เล็กสรรเสริญ

ภาควิชาศึกษาศาสตร์

คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

สนับสนุนโดย

สำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษา และสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย

(ความเห็นในรายงานนี้เป็นของผู้วิจัย สกอ. และ สกว. ไม่จำเป็นต้องเห็นด้วยเสมอไป)

กิตติกรรมประกาศ

งานวิจัยฉบับนี้สำเร็จลงได้เนื่องจากได้รับการสนับสนุนอย่างดียิ่งจากสำนักงานคณะกรรมการการอุดมศึกษาและสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย ในการเป็นผู้ให้ทุนวิจัยในครั้งนี้ ตลอดจนผู้ที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งในส่วนของผู้บริหาร บุคลากร รวมทั้งครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่เป็นผู้ให้ข้อมูลในการวิจัย ผู้วิจัยขอขอบคุณเป็นอย่างสูงและหวังว่ารายงานฉบับนี้จะมีประโยชน์ต่อการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการนำไปใช้เป็นแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามความพร้อม ความเหมาะสม และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

ผู้วิจัย

รหัสโครงการ : MRG5280207

ชื่อโครงการ : การบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย

ชื่อนักวิจัย : อริศรา เล็กสรรเสริญ

ภาควิชาศึกษาศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหิดล

E-mail Address : shalk@mahidol.ac.th

ระยะเวลาโครงการ : มีนาคม 2552 - มีนาคม 2554

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) ศึกษาสภาพการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ 3) ศึกษาปัจจัยความสำเร็จ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีการออกแบบวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่งหลายวิธีการ เพื่อตรวจสอบและยืนยันความถูกต้องของข้อมูล ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้มีทั้งข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งได้จากวิธีการสำรวจด้วยแบบสอบถาม และข้อมูลเชิงคุณภาพ ผลการวิจัยพบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (Local Administration Organization) มีการจัดการศึกษาปฐมวัยผ่านทางศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (Child Development Centers) โดยส่วนใหญ่เป็นศูนย์ฯ ที่ได้รับโอนมาจากหน่วยงานอื่น (76.6 %) มีเพียงส่วนน้อยที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดตั้งขึ้นเอง (23.4 %) ศูนย์ฯ จำนวนครึ่งหนึ่ง (50 %) มีระยะเวลาดำเนินการไม่เกิน 10 ปี ศูนย์ฯ ส่วนใหญ่ มีเด็กระหว่าง 41-80 คน (63.3 %) มีครูไม่เกิน 3 คน (68.3 %) มีจำนวนห้องเรียน 1 ห้อง (43.3 %) มีวุฒิต่ำกว่าปริญญาตรี (50.9 %) ครูส่วนใหญ่ไม่ได้จบด้านการศึกษาปฐมวัย (73.1 %) ศูนย์ฯ มีผลการดำเนินงานด้านวิชาการมากที่สุด ($\bar{X} = 3.46$) รองลงมาคือ ด้านการบริหารงานบุคคล ($\bar{X} = 3.45$) ด้านงบประมาณ ($\bar{X} = 3.35$) และด้านการบริหารทั่วไป ($\bar{X} = 3.34$) ตามลำดับ ในการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น พบว่ามีปัญหาในด้านการเงิน/งบประมาณมากที่สุด (40 %) รองลงมาคือ ด้านการเรียนการสอน (36.7 %) ด้านบุคลากร (33.3 %) และด้านการสนับสนุนของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (26.7 %) การจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยปัจจัยความสำเร็จของการดำเนินการ ได้แก่ 1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก 2) ปัจจัยด้านการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 3) ปัจจัยด้านรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และ 4) ปัจจัยด้านความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ 1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และ 3) ปัจจัยภายนอก

Keywords : การบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย, ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก, องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

Abstract

Project Code : MRG5280207

Project Title : The Administration and Management of Early Childhood Education of Local Administration Organization in Thailand

Investigator : Arisara Leksansern

Department of Education, Faculty of Social Sciences and Humanities,
Mahidol University

E-mail Address : shalk@mahidol.ac.th

Project Period : March 2009 – March 2011

The objectives of this research were to study 1) conditions and problems of local administration organization's early childhood education administration and management 2) promotion and support for providing early childhood education of local administration organization with education service areas, educational institutions and various agencies concerned; and 3) success factors and obstacles factors in local administration organization's early childhood education administration and management. Questionnaires and in-depth interviews were employed as research instruments to collect data. The findings showed that the early childhood education of local administration organization was managed by child development center. The majority of the centers were affiliated to other divisions (76.6 %) and the rest was affiliated to the local administration organization (23.4 %). Half of the total child development centers have been operated for less than 10 years (50 %). Most centers were one classroom center (43.3 %). The total number of 41-80 children (63.3 %), and 3 teachers or lower (68.3 %) were included in the center. The majority of teachers held below the bachelor's degree (50.9 %) and most teachers did not major in early childhood education (73.1 %). The academic affairs administration was accounted the centers' highest performance ($\bar{X} = 3.46$) followed by personnel administration ($\bar{X} = 3.45$), budgeting administration ($\bar{X} = 3.35$) and general affairs administration ($\bar{X} = 3.34$) respectively. Financial management/budgeting was reported major problem in the local administration organization's early childhood education (40.0 %) followed by learning and teaching (36.7 %), human resource management (33.3 %) and the local administration organization executive's support (26.7 %) respectively. Management of early childhood education of local administration organization was promotion and support by education service areas, educational institutions and various agencies concerned. The success factors consist of 1) factors associated with local administration organization executive and child development center staff 2) political factors of local administration organization 3) budget factors of local administration organization; and 4) cooperation among various agencies. The obstacles factors for management of early childhood education of local administration organization consist of 1) factors associated with local administration organization 2) factors associated with child development center; and 3) outside factors.

Keywords: management of early childhood education, child development center, local administration organization

สารบัญ

	หน้า
กิตติกรรมประกาศ	
สารบัญ	ก
สารบัญตาราง	ค
บทที่ 1 บทนำ	
1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา	1
2. วัตถุประสงค์	3
3. ขอบเขตของการวิจัย	3
4. นิยามศัพท์	3
5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	3
บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	
1. เจตนารมณ์ของรัฐกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย	5
2. แนวคิด ปรัชญา และจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย	8
3. นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย	12
4. การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย	14
5. ลักษณะของสถานบริการสำหรับเด็กปฐมวัย	15
6. หน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดสถานรับเลี้ยงเด็กในประเทศไทย	17
7. ภารกิจการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	20
8. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและแนวการจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัยศึกษา พุทธศักราช 2546	21
9. ภาพรวมการวิจัยการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	34

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย	
1. ระเบียบวิธีวิจัย	36
2. วิธีดำเนินการในการวิจัยเชิงปริมาณ	36
3. วิธีดำเนินการในการวิจัยเชิงคุณภาพ	37
4. การวิเคราะห์ข้อมูล	38
บทที่ 4 ผลการวิจัย	
1. ข้อมูลทั่วไปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	39
2. สภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	41
3. ปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัย	46
4. สรุปผลการสังเกตศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	49
5. สภาพการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัยจากหน่วยงานอื่น ๆ	62
6. ปัจจัยความสำเร็จและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	66
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ	
สรุปผลการวิจัย	72
อภิปรายผล	76
ข้อเสนอแนะ	79
หนังสืออ้างอิง	81
ภาคผนวก	85

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ในแต่ละภูมิภาค	38
2	จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	39
3	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการศึกษาปฐมวัยด้านวิชาการ	42
4	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการศึกษาปฐมวัยด้านงบประมาณ	43
5	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการศึกษาปฐมวัยด้านการบริหาร งานบุคคล	44
6	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการศึกษาปฐมวัยด้านการบริหาร ทั่วไป	45
7	ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการศึกษาปฐมวัยรายด้าน	46
8	จำนวนและร้อยละของการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	47

บทที่ 1

บทนำ

1. ความสำคัญและที่มาของปัญหา

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนับเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญยิ่งในการจัดการศึกษา และการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา อันเนื่องมาจากนโยบายการกระจายอำนาจการบริหารจัดการศึกษาสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นซึ่งได้กำหนดไว้ในกฎหมายสำคัญหลายฉบับ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พ.ศ. 2550 ได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิที่จะจัดการศึกษา และเข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ. 2545 กำหนดให้การจัดระบบโครงสร้าง และกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลักการกระจายอำนาจไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีสิทธิจัดการศึกษาระดับใดระดับหนึ่ง หรือทุกระดับตามความพร้อม ความเหมาะสม และความต้องการภายในท้องถิ่น รวมทั้งให้กำหนดหลักเกณฑ์การประเมินความพร้อมขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และประสานส่งเสริมองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาที่เหมาะสมสอดคล้องกับนโยบาย และได้มาตรฐานการศึกษา นอกจากนี้พระราชบัญญัติกำหนดแผนและขั้นตอนการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พ.ศ.2542 ยังได้กำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกรูปแบบ ได้แก่ เทศบาล เมืองพัทยา องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) และกรุงเทพมหานคร มีอำนาจหน้าที่ในการจัดการศึกษา และมีการถ่ายโอนภารกิจการศึกษาให้แก่ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในส่วนของการศึกษาปฐมวัย รัฐบาลได้เริ่มมีการถ่ายโอนการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในปีงบประมาณ 2544 โดยกระทรวงศึกษาธิการ ได้จัดรับเด็ก 3 ขวบเข้าเรียนชั้นอนุบาล และประสานกรมการปกครองให้สนับสนุนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นดำเนินการแทน เฉพาะอนุบาล 3 ขวบ โดยให้กระทรวงศึกษาธิการสนับสนุนบุคลากรและสถานที่ โดยให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นผู้บริหารจัดการ ตั้งแต่ปีการศึกษา 2544 เป็นต้นมา ซึ่งถือเป็นจุดเริ่มต้นของนโยบายการถ่ายโอนการจัดการศึกษาให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเป็นจุดเริ่มต้นในการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้นในทุกชุมชน จนกระทั่งปัจจุบันมีศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ องค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) จัดตั้งขึ้นโดยไม่ได้รับงบประมาณสนับสนุนจากรัฐทั่วประเทศมากกว่า 1,000 แห่ง และจำนวนเด็กเล็กมากกว่า 5 หมื่นคน โดยผู้ดูแลเด็ก (ผดด.) ที่ประจำศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาแค่ระดับมัธยมศึกษาตอนปลายเท่านั้น

การจัดการศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาศักยภาพผู้เรียน โดยไม่เน้นเรื่อง การอ่านออกเขียนได้เป็นสำคัญ แต่ให้เด็กเรียนรู้จากการเล่นและการปฏิบัติกิจกรรม เป็นการ วางรากฐานชีวิตของเด็กไทยให้เจริญเติบโตอย่างสมบูรณ์ มีพัฒนาการสมวัยอย่างสมดุลทั้งร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา บนพื้นฐานความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคลโดยใช้ กิจกรรมกระตุ้น และส่งเสริมพัฒนาการทางสมองอย่างเต็มที่ รวมทั้งเตรียมเด็กให้พร้อมที่จะเรียนรู้ใน ระดับการศึกษาขั้นพื้นฐานและระดับที่สูงขึ้นต่อไปอันจะนำไปสู่ความเป็นบุคคลที่มีคุณภาพของ ประเทศชาติสืบไป การศึกษาปฐมวัยมุ่งเน้นการพัฒนาเด็กบนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดู และส่งเสริม กระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละบุคคลภายใต้บริบททางวัฒนธรรม อารยธรรม และวิถีชีวิตทางสังคม ซึ่งมีลักษณะเฉพาะและแตกต่างกัน หลักการของการจัดการศึกษา ปฐมวัย มีหลักสำคัญ 5 ประการ คือ 1) หลักการพัฒนาเด็กโดยองค์รวม 2) หลักการจัดประสบการณ์ที่ ยึดเด็กเป็นสำคัญ 3) หลักการสร้างเสริมความเป็นไทย 4) หลักความร่วมมือ และ 5) หลักแห่งความ สอดคล้อง โดยหลักการดังกล่าวทั้ง 5 ประการนั้น ผู้ที่มีหน้าที่จัดการศึกษาปฐมวัยจำเป็นต้องมีความรู้ ที่ครอบคลุมด้านหลักการศึกษาศาสตร์ปฐมวัย พัฒนาการของเด็กและการเลี้ยงดูเด็กอย่างถูกต้องโดย สอดคล้องกับงานและภารกิจที่จัดขึ้นในสถานศึกษา

แนวคิดในการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยคือความพยายามที่จะดำเนินงานเกี่ยวกับเรื่องของ การจัดการศึกษาปฐมวัย อันได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ครู หลักสูตรเด็กนักเรียนอนุบาล วัสดุอุปกรณ์ทาง การศึกษาปฐมวัยต่าง ๆ เพื่อให้การดำเนินงานทุกอย่างเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัยให้เป็นไป อย่างมีประสิทธิภาพ โดยให้มีผลผลิตคือผู้เรียนที่เป็นเด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาอย่างมีคุณภาพที่สุด เป็นคนดีแก่งมีความสุขสอดคล้องตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไข เพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

การบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยจึงมีความสำคัญเป็นอย่างยิ่ง เพื่อให้สถานศึกษาปฐมวัย ดำเนินงานอย่างมีระบบเป็นระเบียบเรียบร้อยดำเนินงานได้ตรงตามเป้าหมายช่วยให้ใช้ทรัพยากร อย่างมีประสิทธิภาพและประหยัดทั้งกำลังคน วัสดุอุปกรณ์ และเวลา เพื่อให้การจัดการศึกษาปฐมวัย บรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ

จากผลการศึกษาที่ผ่านมา พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีปัญหาด้านการบริหาร จัด การศึกษาหลายประการ เช่น ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดความรู้ความเข้าใจด้าน การศึกษา ไม่เห็นความสำคัญในงานด้านการศึกษา ขาดความต่อเนื่องทางการเมือง ครูขาดขวัญ กำลังใจ และความก้าวหน้าทางวิชาชีพ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีรายได้ไม่เพียงพอต้องพึ่งพิง งบประมาณจากส่วนกลาง ทำให้ไม่มีความคล่องตัวในการบริหารจัดการ เป็นต้น

การได้มีการวิจัยเพื่อพัฒนา และนำไปสู่การกำหนดนโยบายทางด้านการบริหารจัดการศึกษา ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอย่างสอดคล้อง และเหมาะสมกับสภาพความเป็นจริง จึงเป็นเรื่องที่มี

ความสำคัญอย่างยิ่งต่อการจัดวางระบบบริหารจัดการศึกษาของประเทศไทย และเป็นสิ่งที่จะช่วยให้การกระจายอำนาจทางด้านการศึกษาปฐมวัยไปสู่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บรรลุตามเจตนารมณ์ของกฎหมายที่กำหนดต่อไป

2. วัตถุประสงค์

1. เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
2. เพื่อศึกษาสภาพการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง
3. เพื่อศึกษาปัจจัยความสำเร็จ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3. ขอบเขตของการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ดำเนินการในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เป็นองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.) ครอบคลุมการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารงานทั่วไป

4. นิยามศัพท์

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง หน่วยงานที่ทำหน้าที่บริหารงานระดับท้องถิ่น โดยมีผู้แทนที่ได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนในท้องถิ่นเป็นผู้รับผิดชอบต่อการบริหารงานอย่างอิสระในเขตพื้นที่ที่กำหนด ในที่นี้ศึกษาเฉพาะองค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) เทศบาล และองค์การบริหารส่วนตำบล (อบต.)

การบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หมายถึง การบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย (0-5 ปี) ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใน 4 ด้าน คือ ด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป

5. ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

ได้องค์ความรู้ข้อมูลสารสนเทศเกี่ยวกับการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อจัดทำเป็นข้อเสนอในเชิงนโยบายและแนวทางการส่งเสริม พัฒนาการจัดการศึกษา

ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้สามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพตามความพร้อม ความเหมาะสม และสามารถตอบสนองต่อความต้องการของท้องถิ่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการวิจัยนี้ ได้มีการศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีรายละเอียดดังนี้

1. เจตนารมณ์ของรัฐกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ในการพัฒนาเด็กปฐมวัย รัฐได้แสดงเจตนารมณ์ที่จะสนับสนุนการพัฒนาเด็กปฐมวัยในด้านการจัดการศึกษา ดังที่ปรากฏในเอกสารสำคัญ ๆ ดังนี้

1.1. อนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก ปีพุทธศักราช 2535 เป็นเอกสารที่ว่าด้วยสิทธิของเด็กโดยตรง ซึ่งเน้นการคุ้มครองเด็กจากการเลือกปฏิบัติและการปกป้องสิทธิเด็กในหลายมิติ มาตรการทางนิติบัญญัติและบริหารที่เหมาะสมทั้งปวง รัฐภาคีแห่งอนุสัญญานี้ระลึกว่าสหประชาชาติได้ประกาศในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนว่าเด็กมีสิทธิที่จะได้รับการดูแลและการช่วยเหลือเป็นพิเศษและอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็กส่วนที่ 1 ข้อ 18 ได้ระบุว่า

1) รัฐภาคีจะใช้ความพยายามอย่างที่สุด เพื่อประกันให้มีการยอมรับหลักการที่ว่าทั้งบิดาและมารดามีความรับผิดชอบร่วมกันในการเลี้ยงดูและพัฒนาเด็ก บิดามารดาหรือผู้ปกครองตามกฎหมาย แล้วแต่กรณี เป็นผู้รับผิดชอบเบื้องต้นในการเลี้ยงดูและการพัฒนาเด็ก โดยคำนึงถึงประโยชน์สูงสุดของเด็กเป็นพื้นฐาน

2) เพื่อความมุ่งประสงค์ในการให้หลักประกันและส่งเสริมสิทธิที่กำหนดไว้ในอนุสัญญานี้ รัฐภาคีจะให้ความช่วยเหลือที่เหมาะสมแก่บิดามารดาและผู้ปกครอง ตามกฎหมายในอันที่จะปฏิบัติความรับผิดชอบของตนเองในการอบรมเลี้ยงดูเด็ก และจะประกันให้มีการพัฒนาสถาบัน การอำนวยความสะดวก และการบริการต่าง ๆ สำหรับการดูแลเด็ก

3) รัฐภาคีจะดำเนินมาตรการที่เหมาะสมทั้งปวง ที่จะประกันว่าบุตรของบิดามารดาที่ต้องทำงานมีสิทธิได้รับประโยชน์จากการบริการ และสิ่งอำนวยความสะดวกเกี่ยวกับการดูแลเด็กที่พวกเขาจะมีสิทธิจะได้ (สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ, 2545)

1.2 พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545 ได้กล่าวถึงการจัดการศึกษาซึ่งอาจรวมถึงการศึกษาปฐมวัยไว้ว่า ความมุ่งหมายและหลักการในมาตรา 6 ว่า “การจัดการศึกษาต้องเป็นไปเพื่อพัฒนาคนไทยให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ทั้งร่างกาย จิตใจ

สติปัญญา ความรู้ และคุณธรรม มีจริยธรรม และวัฒนธรรมในการดำรงชีวิต สามารถอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข” และมาตรา 8 ได้ระบุว่า “ในการจัดการศึกษาจะยึดหลัก ดังนี้ (1) เป็นการศึกษาตลอดชีวิตสำหรับประชาชน (2) ให้สังคมมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา (3) การพัฒนาการ และกระบวนการเรียนรู้ให้เป็นไปอย่างต่อเนื่อง โดยมาตรา 9 ได้กล่าวถึงการจ้ดระบบโครงสร้างและกระบวนการจัดการศึกษาให้ยึดหลัก

- 1) มีเอกภาพด้านนโยบาย และมีความหลากหลายในการปฏิบัติ
- 2) มีการกระจายอำนาจไปสู่เขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- 3) มีการกำหนดมาตรฐานการศึกษา และจัดระบบประกันคุณภาพการศึกษาทุกระดับ และประเภทการศึกษา
- 4) มีหลักการส่งเสริมมาตรฐานวิชาชีพครู ณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา และการพัฒนาครู ณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง
- 5) ระดมทรัพยากรจากแหล่งต่างๆ มาใช้ในการจัดการศึกษา
- 6) การมีส่วนร่วมของบุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น”

ในด้านสิทธิและหน้าที่ทางการศึกษา มาตรา 10 ได้ระบุ “การจัดการศึกษา ต้องจัดให้บุคคลมีสิทธิ และโอกาสเสมอกัน ในการรับการศึกษาขั้นพื้นฐานไม่น้อยกว่าสิบสองปีที่รัฐต้องจัดให้อย่างทั่วถึง และมีคุณภาพโดยไม่เก็บค่าใช้จ่าย...” และใน มาตรา 11 ระบุไว้ว่า “บิดามารดา หรือผู้ปกครองมีหน้าที่จัดให้บุตรหรือบุคคล ซึ่งอยู่ในความดูแลได้รับการศึกษาภาคบังคับตามกฎหมายมาตรา 17 และตามกฎหมายซึ่งเกี่ยวข้องตลอดจนให้ได้รับการศึกษานอกเหนือจากการศึกษาภาคบังคับตามความพร้อมของครอบครัว” ส่วนมาตรา 12 ระบุไว้ว่า “นอกเหนือจากรัฐ เอกชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้บุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น มีสิทธิในการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง” มาตรา 13 ได้ระบุว่า “บิดามารดา หรือผู้ปกครองมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ดังต่อไปนี้

- 1) การสนับสนุนจากรัฐ ให้มีความรู้ ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดู และการให้การศึกษาแก่บุตรหรือบุคคลซึ่งอยู่ในความดูแล
- 2) เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานของบุตรหรือบุคคล ซึ่งอยู่ในความดูแลที่ครอบครัวจัดให้ ทั้งนี้ตามกฎหมายกำหนด

3) การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษาตามที่กฎหมายกำหนด และมาตรา 14 “บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ซึ่งสนับสนุนหรือจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานมีสิทธิได้รับสิทธิประโยชน์ตามควรแก่กรณี ดังนี้ (1) การสนับสนุนจากรัฐให้มีความรู้ ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูบุคคลซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบ (2) เงินอุดหนุนจากรัฐสำหรับการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐานตามที่กฎหมายกำหนด (3) การลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีสำหรับค่าใช้จ่ายการศึกษา ตามที่กฎหมายกำหนด” ส่วนระบบการศึกษานั้น มาตรา 18 “การจัดการศึกษาปฐมวัยและการศึกษาขั้นพื้นฐานให้จัดในสถานศึกษา ดังนี้

1) สถานพัฒนาเด็กปฐมวัย ได้แก่ ศูนย์เด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ศูนย์พัฒนาเด็กก่อนเกณฑ์ของสถาบันศาสนา ศูนย์บริการช่วยเหลือระยะแรกเริ่มของเด็กพิการและเด็กซึ่งมีความต้องการพิเศษหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยที่เรียกชื่ออย่างอื่น

2) โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนของรัฐ โรงเรียนเอกชน และโรงเรียนที่สังกัดสถาบันพุทธศาสนา หรือศาสนาอื่น

3) ศูนย์การเรียนรู้ ได้แก่ สถานที่เรียนที่หน่วยงานจัดการศึกษานอกโรงเรียน บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ โรงพยาบาล สถาบันทางการแพทย์ สถานสงเคราะห์ และสถาบันสังคมอื่นเป็นผู้จัด

สำหรับด้านมาตรฐานและการประกันคุณภาพและมาตรฐานการศึกษา มาตรา 47กล่าวว่า “ให้มีการประกันคุณภาพเพื่อพัฒนาคุณภาพและมาตรฐานการศึกษาทุกระดับ ประกอบด้วย ระบบการประกันคุณภาพภายนอก ระบบ หลักเกณฑ์และวิธีการประกันคุณภาพการศึกษาให้เป็นไปตามที่กำหนดในกฎกระทรวง สำหรับครู ณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษา” ได้มี มาตรา 52 ระบุไว้ว่า “ให้กระทรวงส่งเสริมให้มีระบบ กระบวนการผลิต การพัฒนาครู ณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาให้มีคุณภาพ และมาตรฐานที่เหมาะสมกับการเป็นวิชาชีพชั้นสูง โดยกำกับและประสานให้สถาบันที่ทำหน้าที่ผลิตและพัฒนาครู ณาจารย์ รวมทั้งบุคลากรทางการศึกษาให้มีความพร้อมและมีความเข้มแข็งในการเตรียมบุคลากรใหม่ และการพัฒนาบุคลากรประจำการอย่างต่อเนื่อง รัฐพึงจัดสรรงบประมาณ และจัดตั้งกองทุนพัฒนาครู ณาจารย์ และบุคลากรทางการศึกษาอย่างเพียงพอ “สำหรับทรัพยากรและการลงทุนเพื่อการศึกษานั้นมีการระบุไว้ใน มาตรา 58” ให้มีการระดมทรัพยากรและการลงทุนด้านงบประมาณ การเงินและทรัพย์สิน ทั้งจากรัฐ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กร ชุมชน เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ สถาบันสังคมอื่น และต่างประเทศมาใช้จัดการศึกษาดังนี้

1) ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยอาจจัดเก็บภาษีเพื่อการศึกษาได้ตามความเหมาะสม ทั้งนี้ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด

2) ให้บุคคล ครอบครัว ชุมชน องค์กรชุมชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เอกชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ระดมทรัพยากรเพื่อการศึกษา โดยเป็นผู้จัด และมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาบริจาคทรัพย์สิน และทรัพยากรอื่นให้แก่สถานศึกษา และมีส่วนร่วมรับภาระค่าใช้จ่ายทางการศึกษาตามความเหมาะสม และความจำเป็น

ทั้งนี้ให้รัฐและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ส่งเสริมและให้แรงจูงใจในการระดมทรัพยากร ดังกล่าว โดยการสนับสนุน การอุดหนุน และใช้มาตรการลดหย่อนหรือยกเว้นภาษีตามความเหมาะสม และความจำเป็น ทั้งนี้ ให้เป็นไปตามที่กฎหมายกำหนด และในมาตรา 61 ระบุ “ให้รัฐจัดสรรเงินอุดหนุนการศึกษาที่จัดโดยบุคคล ครอบครัว องค์กรชุมชน องค์กรเอกชน องค์กรวิชาชีพ สถาบันศาสนา สถานประกอบการ และสถาบันสังคมอื่น ๆ ตามความเหมาะสมและความจำเป็น” (สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ, 2545)

2. แนวคิด ปรัชญา และจุดมุ่งหมายของการจัดการศึกษาปฐมวัย

การศึกษาปฐมวัยพัฒนาขึ้นมาโดยอาศัยแนวคิดต่อไปนี้

2.1 แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก พัฒนาการของมนุษย์เป็นการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวมนุษย์ เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิต่อเนื่องไปจนตลอดชีวิต ซึ่งครอบคลุมการเปลี่ยนแปลงในเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ พัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา จะมีความสัมพันธ์ และพัฒนาอย่างต่อเนื่องเป็นลำดับขั้นตอนไปพร้อมกันทุกด้าน เด็กแต่ละคนจะเติบโตและมีลักษณะพัฒนาการแตกต่างกันไปตามวัย โดยที่พัฒนาการเด็กปฐมวัยบ่งบอกถึงการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นในตัวเด็กอย่างต่อเนื่องในแต่ละวัย เริ่มตั้งแต่ปฏิสนธิจนถึงอายุ 5 ปี

พัฒนาการแต่ละด้านมีทฤษฎีเฉพาะอธิบายไว้และสามารถนำมาใช้ในการพัฒนาเด็ก อาทิ ทฤษฎีพัฒนาการทางร่างกายที่อธิบายการเจริญเติบโต และพัฒนาการของเด็กว่ามีลักษณะต่อเนื่องเป็นลำดับขั้น เด็กจะพัฒนาถึงขั้นใดจะต้องเกิดวุฒิภาวะของความสามารถขั้นนั้นก่อน หรือทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาที่อธิบายว่าเด็กเกิดมาพร้อมวุฒิภาวะ ซึ่งจะพัฒนาขึ้นตามอายุ ประสบการณ์ ค่านิยมทางสังคม และสิ่งแวดล้อม หรือทฤษฎีพัฒนาการทางบุคลิกภาพ ที่อธิบายว่าเด็กจะพัฒนาได้ดี ถ้าในแต่ละช่วงอายุเด็กได้รับการตอบสนองในสิ่งที่ตนพอใจ ได้รับความรัก ความอบอุ่นอย่างเพียงพอจากผู้ใกล้ชิด มีโอกาสช่วยตนเอง ทำงานที่เหมาะสมกับวัย และมีอิสระที่จะเรียนรู้ในสิ่งที่ตนอยากรู้อย่างรอบ ๆ ตนเอง ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับพัฒนาการเด็ก จึงเป็นเสมือนหนึ่งแนวทางให้ผู้สอนหรือผู้ที่

เกี่ยวข้องได้เข้าใจเด็ก สามารถอบรมเลี้ยงดู และจัดประสบการณ์ที่เหมาะสมกับวัย และความแตกต่างของแต่ละบุคคล ในอันที่จะส่งเสริมให้เด็กพัฒนาจนบรรลุผลตามเป้าหมายที่ต้องการได้ชัดเจนขึ้น

2.2 แนวคิดเกี่ยวกับการเรียนรู้ การเรียนรู้ของมนุษย์เรามีผลสืบเนื่องมาจากประสบการณ์ต่าง ๆ ที่ได้รับ การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมเกิดขึ้นจากกระบวนการที่ผู้เรียนมีปฏิสัมพันธ์กับบุคคลและสิ่งแวดล้อมรอบตัว โดยผู้เรียนจะต้องเป็นผู้กระทำให้เกิดขึ้นด้วยตนเอง และการเรียนรู้จะเป็นไปได้ดีถ้าผู้เรียนได้ใช้ประสาทสัมผัสทั้งห้า ได้เคลื่อนไหว มีโอกาสคิดริเริ่มตามความต้องการและความสนใจของตนเอง รวมทั้งอยู่ในบรรยากาศที่เป็นอิสระ อบอุ่น และปลอดภัย ดังนั้นการจัดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ จึงเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยส่งเสริมการเรียนรู้ของเด็ก และเนื่องจากการเรียนรู้เป็นพื้นฐานของพัฒนาการในระดับที่สูงขึ้น อีกทั้งคนเราเรียนรู้มาตั้งแต่เกิดตามธรรมชาติก่อนที่จะมาเข้าสถานศึกษา การจัดทำหลักสูตรจึงยึดแนวคิดที่จะให้เด็กได้เรียนรู้จากประสบการณ์จริงด้วยตัวเด็กเอง ในสภาพแวดล้อมที่เป็นอิสระ เอื้อต่อการเรียนรู้ และจัดกิจกรรมให้เหมาะสมกับระดับพัฒนาการของผู้เรียนแต่ละคน

2.3 แนวคิดเกี่ยวกับการเล่นของเด็ก การเล่นเกมเป็นกิจกรรมที่สำคัญในชีวิตเด็กทุกคน เด็กจะรู้สึกสนุกสนาน เพลิดเพลิน ได้สังเกต มีโอกาสทำการทดลอง สร้างสรรค์ คิดแก้ปัญหาและค้นพบด้วยตนเอง การเล่นจะมีอิทธิพลและมีผลดีต่อการเจริญเติบโต ช่วยพัฒนาร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา จากการเล่นเกมมีโอกาสเคลื่อนไหวส่วนต่าง ๆ ของร่างกาย ได้ใช้ประสาทสัมผัสและการรับรู้ ผ่อนคลายอารมณ์ และแสดงออกถึงตนเอง เรียนรู้ความรู้สึกของผู้อื่น การเล่นจึงเป็นทางที่เด็กจะสร้างประสบการณ์เรียนรู้สิ่งแวดล้อม เรียนรู้ความเป็นอยู่ของผู้อื่น สร้างความสัมพันธ์อยู่ร่วมกับผู้อื่น กับธรรมชาติรอบตัว ดังนั้นหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยฉบับนี้จึงถือ “การเล่น” อย่างมีจุดมุ่งหมาย เป็นหัวใจสำคัญของการจัดประสบการณ์ให้กับเด็ก

2.4 แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรมและสังคม บริบททางสังคมและวัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่หรือแวดล้อมตัวเด็ก ทำให้เด็กแต่ละคนแตกต่างกันไป หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยฉบับนี้ถือว่าผู้สอนจำเป็นต้องเข้าใจและยอมรับว่าวัฒนธรรมและสังคมที่แวดล้อมตัวเด็กมีอิทธิพลต่อการเรียนรู้ การพัฒนาศักยภาพ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ผู้สอนควรต้องเรียนรู้บริบททางสังคมและวัฒนธรรมของเด็กที่ตนรับผิดชอบ เพื่อช่วยให้เด็กได้พัฒนา เกิดการเรียนรู้ และอยู่ในกลุ่มคนที่มาจากพื้นฐานเหมือนหรือต่างจากตนได้อย่างราบรื่น มีความสุข

สืบเนื่องจากพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ผูกกับแนวคิด 4 ประการดังกล่าวข้างต้น ทำให้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยกำหนดปรัชญาการศึกษาให้สถานศึกษาหรือสถานพัฒนาเด็กปฐมวัยได้ทราบถึงแนวคิด หลักการพัฒนาเด็กปฐมวัยอายุ 3-5 ปี ทั้งนี้ผู้รับผิดชอบจะต้องดำเนินการพัฒนาหลักสูตรสถานศึกษาปฐมวัยของตน และนำสู่การปฏิบัติให้เด็กปฐมวัยมี

มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่กำหนดในจุดหมายของหลักสูตร หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ได้กำหนดปรัชญาการศึกษาปฐมวัยไว้ดังนี้

ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย

การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ที่สนองต่อธรรมชาติ และพัฒนาการของเด็กแต่ละคน ตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคม-วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิตให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม

หลักการจัดการศึกษาปฐมวัย

1. การสร้างหลักสูตรที่เหมาะสม การพัฒนาหลักสูตรพิจารณาจากวัยและประสบการณ์ของเด็ก โดยเป็นหลักสูตรที่มุ่งเน้นการพัฒนาเด็กทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยอยู่บนพื้นฐานของประสบการณ์เดิมที่เด็กมีอยู่ และประสบการณ์ใหม่ที่เด็กจะได้รับต้องมีความหมายกับตัวเด็ก เป็นหลักสูตรที่ให้โอกาสทั้งเด็กปกติ เด็กด้อยโอกาส และเด็กพิเศษได้พัฒนารวมทั้งยอมรับในวัฒนธรรม และภาษาของเด็ก พัฒนาเด็กให้รู้สึกเป็นสุขในปัจจุบัน มิใช่เพียงเพื่อเตรียมเด็กสำหรับอนาคตข้างหน้าเท่านั้น

2. การสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็ก สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้จะต้องอยู่ในสภาพที่สนองความต้องการ ความสนใจของเด็กทั้งภายในและภายนอกห้องเรียน การจัดสภาพแวดล้อมให้เด็กต้องได้อยู่ในที่ที่สะอาด ปลอดภัย อากาศสดชื่น ผ่อนคลาย ไม่เครียด มีโอกาสออกกำลังกาย และพักผ่อน มีสื่อวัสดุอุปกรณ์ มีของเล่นที่หลากหลาย เหมาะสมกับวัย ให้เด็กมีโอกาสได้เลือกเล่น เรียนรู้เกี่ยวกับตนเอง และโลกที่เด็กอยู่ รวมทั้งพัฒนาการอยู่ร่วมกับคนอื่นในสังคม ดังนั้น สภาพแวดล้อมทั้งภายใน และภายนอกห้องเรียนจึงเป็นเสมือนหนึ่งสังคมที่มีคุณค่าสำหรับเด็กแต่ละคนจะเรียนรู้ และสะท้อนให้เห็นว่าบุคคลในสังคมเห็นความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาแก่เด็กปฐมวัย

3. การจัดกิจกรรมที่ส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ผู้สอนมีความสำคัญต่อการจัดกิจกรรมพัฒนาเด็กอย่างมาก ผู้สอนต้องเปลี่ยนบทบาทจากผู้บอกความรู้หรือสั่งให้เด็กทำตาม เป็นผู้อำนวยความสะดวก ในการจัดสภาพแวดล้อมประสบการณ์และกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กที่ผู้สอนและเด็กมีส่วนร่วมที่จะริเริ่มทั้ง 2 ฝ่าย โดยผู้สอนจะเป็นผู้สนับสนุน ชี้นำ และเรียนรู้ร่วมกับเด็ก ส่วนเด็กเป็นผู้ลงมือกระทำ เรียนรู้ และค้นพบด้วยตนเอง ดังนั้นผู้สอนจะต้องยอมรับ เห็นคุณค่า รู้จักและเข้าใจเด็กแต่ละคนที่ตนดูแลรับผิดชอบก่อน เพื่อจะได้วางแผน สร้าง

สภาพแวดล้อม และจัดกิจกรรมที่จะส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กได้อย่างเหมาะสม นอกจากนี้ผู้สอนต้องรู้จักพัฒนาตนเอง ปรับปรุงใช้เทคนิคการจัดกิจกรรมต่างๆให้เหมาะกับเด็ก

4. การบูรณาการการเรียนรู้ การจัดการเรียนการสอนในระดับปฐมวัยยึดหลักการบูรณาการที่ว่า หนึ่งแนวคิดเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายกิจกรรม หนึ่งกิจกรรมเด็กสามารถเรียนรู้ได้หลายทักษะ และหลายประสบการณ์สำคัญ ดังนั้น เป็นหน้าที่ของผู้สอนจะต้องวางแผนการจัดประสบการณ์ในแต่ละวันให้เด็กเรียนรู้ผ่านการเล่นที่หลากหลายกิจกรรม หลากหลายทักษะ หลากหลายประสบการณ์สำคัญอย่างเหมาะสมกับวัยและพัฒนาการ เพื่อให้บรรลุจุดหมายของหลักสูตรแกนกลางที่กำหนดไว้

5. การประเมินพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก การประเมินเด็กระดับปฐมวัยยึดวิธีการสังเกตเป็นส่วนใหญ่ ผู้สอนจะต้องสังเกตและประเมินทั้งการสอนของตนและพัฒนาการการเรียนรู้ของเด็กว่าได้บรรลุตามจุดประสงค์และเป้าหมายที่วางไว้หรือไม่ ผลที่ได้จากการสังเกตพัฒนาการจากข้อมูลเชิงบรรยาย จากการรวบรวมผลงาน การแสดงออกในสภาพที่เป็นจริง ข้อมูลจากครอบครัวของเด็ก ตลอดจนงานที่เด็กประเมินตนเองหรือผลงาน สามารถบอกได้ว่าเด็กเกิดการเรียนรู้และมีความก้าวหน้าเพียงใด ข้อมูลจากการประเมินพัฒนาการจะช่วยผู้สอนในการวางแผนการจัดกิจกรรมชี้ให้เห็นความต้องการพิเศษของเด็กแต่ละคน ใช้เป็นข้อมูลในการสื่อสารกับพ่อแม่ ผู้ปกครองเด็ก และขณะเดียวกันยังใช้ในการประเมินประสิทธิภาพการจัดการศึกษาให้กับเด็กในวัยนี้ได้อีกด้วย

6. ความสัมพันธ์ระหว่างผู้สอนกับครอบครัวของเด็ก เด็กแต่ละคนมีความแตกต่างกัน ทั้งนี้ เนื่องจากสภาพแวดล้อมที่เด็กเจริญเติบโตขึ้นมา ผู้สอน พ่อแม่ และผู้ปกครองของเด็กจะต้องมีการแลกเปลี่ยนข้อมูล ทำความเข้าใจพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก ต้องยอมรับและร่วมมือกันรับผิดชอบ หรือถือเป็นหุ้นส่วนที่จะต้องช่วยกันพัฒนาเด็กให้บรรลุเป้าหมายที่ต้องการร่วมกัน ดังนั้น ผู้สอนจึงมีใจจะแลกเปลี่ยนความรู้กับพ่อแม่ ผู้ปกครองเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กเท่านั้น แต่จะต้องให้พ่อแม่ ผู้ปกครอง มีส่วนร่วมในการพัฒนาด้วย ทั้งนี้ มิได้หมายความว่าพ่อแม่ผู้ปกครองเป็นผู้กำหนดเนื้อหาหลักสูตรตามความต้องการ โดยไม่คำนึงถึงหลักการจัดที่เหมาะสมกับวัยเด็ก

จุดหมายของการจัดหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยมุ่งให้เด็กมีพัฒนาการที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถ และความแตกต่างระหว่างบุคคลทั้งทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา เมื่อเด็กจบการศึกษาระดับปฐมวัย เด็กจะบรรลุตามมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ที่กำหนดไว้ในจุดหมาย 12 ข้อ และในแต่ละช่วงอายุผู้สอนจะต้องคำนึงถึงคุณลักษณะตามวัยของเด็กด้วย มาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ในหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 จะครอบคลุมพัฒนาการด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ดังนี้

- 1) ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี
- 2) กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่ว และประสานสัมพันธ์กัน
- 3) มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข
- 4) มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม
- 5) ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย
- 6) ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย
- 7) รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย
- 8) อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข
- 9) ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย
- 10) มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย
- 11) มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์
- 12) มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

3. นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย

นับตั้งแต่มีพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 เป็นต้นมา นโยบายของรัฐให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก โดยมุ่งที่จะเตรียมความพร้อมให้แก่เด็กปฐมวัยก่อนเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี จึงได้จัดทำนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) ระยะยาว 2545-2549 ขึ้นเป็นครั้งแรก และนำนโยบายและแผนการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) นี้ไปสู่การปฏิบัติในช่วงนั้นนโยบายของรัฐ ให้ความสำคัญกับการพัฒนาเด็กปฐมวัย โดยจัดการศึกษาปฐมวัยให้มีคุณภาพและทั่วถึงตั้งแต่ปี พ.ศ.2545 เป็นต้นไป รัฐสนับสนุนให้องค์กรบริหารส่วนท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนตำบล, องค์การบริหารส่วนจังหวัด, เทศบาล, เอกชน และชุมชน) แต่ยังเกิดความสับสนในการนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติในหลายประการดังต่อไปนี้

1. ความแตกต่างในด้านคุณภาพและมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดใหญ่ และศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดเล็ก

2. ครูพี่เลี้ยงเด็กยังไม่ได้รับการพัฒนาในเรื่องการจัดทำหลักสูตรสถานศึกษาเท่าที่ควร
3. งบประมาณด้านการศึกษายังจัดสรรได้ไม่สอดคล้องกับสภาพจริงกับความจำเป็นในการจัดการเรียนการสอนของสถานศึกษาเนื่องจากการจัดการศึกษาในระดับนี้ไม่ใช่การศึกษาภาคบังคับ จึงไม่ได้รับการสนับสนุนในด้านต่างๆ
4. ความขาดแคลนในเรื่องจำนวนครูพี่เลี้ยงเด็ก และบุคลากรทางการศึกษา ทั้งในเชิงปริมาณ และคุณภาพ
5. การกระจายอำนาจไปยังเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ ไม่สามารถกระทำได้อย่างเป็นรูปธรรมเท่าที่ควรในปัจจุบันศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัยส่วนใหญ่จัดโดยรัฐ โดยที่รัฐบาลยังขาดการกำหนดนโยบายที่ชัดเจนในสัดส่วนหรือบทบาทที่เอกชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาในระดับนี้ทำให้ผลกระทบต่อการลงทุน เอกชนเกิดความไม่แน่ใจในแนวนโยบายของรัฐสำหรับนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย ฉบับที่ 2 พ.ศ.2550 - 2559 ได้ดำเนินการจัดทำและนำเข้าสู่การพิจารณาของคณะรัฐมนตรี แต่ก็ยังมีประเด็นสำคัญๆ ที่ต้องพิจารณาอยู่ 3 ประการ คือ

ประการที่ 1 หน่วยงานที่นำเสนอนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัยในระยะ พ.ศ.2550-2559 มี 2 กระทรวง คือ กระทรวงศึกษาธิการ และกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ นอกเหนือจากทั้ง 2 กระทรวงที่นำเสนอนโยบายและยุทธศาสตร์ในระดับชาติแล้ว ในกระทรวงสาธารณสุขก็มียุทธศาสตร์สำหรับพัฒนาเด็กปฐมวัยเองด้วย

ประการที่ 2 การกำหนดช่วงเด็กปฐมวัย ของทั้ง 2 กระทรวงยังไม่ตรงกัน กล่าวคือ กระทรวงศึกษาธิการกำหนดอายุเด็กปฐมวัยเป็น 0-5 ปี และกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์กำหนดเป็น 0-6 ปี คณะรัฐมนตรีมติให้ทั้ง 2 กระทรวงไปหารือเพื่อหาข้อยุติให้เหมาะสมกับหลักสากล

ประการที่ 3 ช่วงระยะเวลาของการนำเสนอนโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัยมีระยะเวลา หรือช่วงที่แตกต่างกันในแต่ละหน่วยงานที่นำเสนอคือ กระทรวงศึกษาธิการนำเสนอในแผนระยะยาว คือ พ.ศ. 2550-2559 กระทรวงสาธารณสุขนำเสนอในแผนระยะสั้นในช่วง พ.ศ. 2549-2551 และกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์นำเสนอในช่วง พ.ศ. 2551-2553 ยุทธศาสตร์สำคัญที่จะนำไปสู่การปฏิบัติต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยในระยะยาว พ.ศ. 2549-2559 ของกระทรวงศึกษาธิการ กระทรวงสาธารณสุข และกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ประกอบด้วยยุทธศาสตร์หลัก ๆ ดังนี้

กระทรวงศึกษาธิการ (พ.ศ.2550-2559)

- ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย

- ยุทธศาสตร์การส่งเสริมพ่อแม่และผู้ที่เกี่ยวข้องเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย
- ยุทธศาสตร์การส่งเสริมสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ (พ.ศ.2551-2553)

- ยุทธศาสตร์เตรียมความพร้อมสังคมไทยเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย
- ยุทธศาสตร์พัฒนาผู้เลี้ยงดูเด็กปฐมวัย
- ยุทธศาสตร์จัดสภาพแวดล้อมสื่อกระบวนการในการพัฒนาเด็กปฐมวัย

กระทรวงสาธารณสุข (พ.ศ.2549-2551)

- ยุทธศาสตร์การส่งเสริมบริการทางการแพทย์ในการพัฒนาเด็กปฐมวัย
- ยุทธศาสตร์พัฒนาสถานรับเลี้ยงเด็กให้มีศักยภาพ
- ยุทธศาสตร์พัฒนาเด็กปฐมวัยให้ได้รับการพัฒนาศักยภาพสูงสุด
- ยุทธศาสตร์ประชาสัมพันธ์และพัฒนาสื่อเพื่อส่งเสริมการพัฒนาเด็กปฐมวัย
- ยุทธศาสตร์การจัดการปรับปรุงกฎหมายให้เอื้อต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย

ถึงแม้ว่ายุทธศาสตร์ทั้ง 3 หน่วยงานที่เสนอนั้นมีจุดเน้นที่แตกต่างกันอยู่บ้างในรายละเอียดปลีกย่อย แต่ก็เป็นส่วนสำคัญอย่างยิ่งต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ยุทธศาสตร์ที่ทำโดยกระทรวงศึกษาธิการ เน้นความสำคัญของการเตรียมความพร้อมในการศึกษาขั้นสูงต่อไป กระทรวงสาธารณสุขเน้นสุขภาพอนามัย พัฒนาการให้สมวัย ส่วนกระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ เน้นในเรื่องการเตรียมสังคมให้พร้อมเพื่อการพัฒนาเด็กปฐมวัย ถ้ายุทธศาสตร์พัฒนาเด็กปฐมวัยของทั้ง 3 หน่วยงานได้มีการบูรณาการเข้าหากัน จะส่งผลให้เด็กปฐมวัยได้มีพัฒนาการอย่างรอบด้าน เรียนรู้อย่างมีความสุข และเจริญเติบโตตามวัยอย่างมีคุณภาพ

4. การจัดการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย

กระทรวงศึกษาธิการมีการจัดการศึกษาใน 3 รูปแบบคือ การศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ และการศึกษาตามอัธยาศัย การศึกษาในระบบมี 2 ระดับ คือ การศึกษาขั้นพื้นฐาน และการศึกษาระดับอุดมศึกษา การศึกษาปฐมวัยเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาขั้นพื้นฐาน แต่ไม่ได้เป็นการศึกษาภาคบังคับ การศึกษาปฐมวัยเป็นการศึกษาที่ครอบคลุมการดูแลและการศึกษาที่จัดให้กับเด็กแรกเกิดถึงอายุ 6 ปี ซึ่งการจัดการศึกษาในแต่ละระดับจะมีการจัดการ และพัฒนาให้มีความสอดคล้องกับวัยของผู้เรียนในแต่ละระดับและการเปลี่ยนแปลงของสังคม การศึกษาปฐมวัยของ

ประเทศไทยนั้นปรากฏในแผนพัฒนาการศึกษาแห่งชาติฉบับที่ 7 (2535-2539) ที่นโยบายการศึกษา มุ่งถึง (1) จัดการศึกษาและส่งเสริมการอบรมเลี้ยงดูที่เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาการของเด็กตามสภาวะ ความต้องการพื้นฐานตามวัย ตั้งแต่ปฏิสนธิและการพัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ และ (2) ส่งเสริมให้ เด็กปฐมวัยทุกคนได้รับการบริการเพื่อเตรียมความพร้อมอย่างน้อย 1 ปี ก่อนเข้าเรียนระดับ ประถมศึกษา” จากแผนพัฒนาการศึกษาพุทธศักราช 2535 นี้ นับเป็นจุดเริ่มต้นของการจัดการศึกษา ปฐมวัยของประเทศ ส่วนการพัฒนาหลักสูตรการศึกษา สำหรับเด็กปฐมวัยโดยสอดคล้องกับนิยาม การศึกษาปฐมวัย เริ่มในปี พ.ศ.2540 กล่าวคือกระทรวงศึกษาธิการได้จัดทำหลักสูตรก่อน ประถมศึกษา พ.ศ. 2540 ขึ้น 3 หลักสูตรดังนี้ หลักสูตรก่อนประถมศึกษาแรกเกิด -1 ปี หลักสูตรก่อน ประถมศึกษาอายุ 1-3 ปี หลักสูตรก่อนประถมศึกษาอายุ 3-6 ปี ต่อมาในปี พ.ศ.2544 กระทรวงศึกษาธิการ ได้แต่งตั้งคณะกรรมการ พัฒนาหลักสูตรระดับก่อนประถมศึกษาขึ้น เพื่อพัฒนาหลักสูตรให้สอดคล้อง กับ สภาพการเปลี่ยนแปลงของสังคมพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 และหลักสูตร การศึกษาขั้นพื้นฐาน พ.ศ.2544 คณะกรรมการชุดดังกล่าวได้ประชุมพิจารณาปรับปรุงหลักสูตรก่อน ประถมศึกษา พ.ศ.2540 ได้ร่างหลักสูตรก่อนประถมศึกษาฉบับปรับปรุง และนำเสนอเข้าที่ประชุมรับ ฟังความคิดเห็น ซึ่งผู้เข้าประชุมมีทั้งภาครัฐ และภาคเอกชน ประชาชนทั่วไป ตลอดจนพ่อแม่และ ผู้ปกครอง มติที่ประชุมให้เปลี่ยนชื่อหลักสูตรก่อนประถมศึกษาเป็นหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย เพื่อให้ สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยได้มีการประชุม พิจารณาปรับปรุงอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้หลักสูตรมีความสมบูรณ์ที่สุด ทั้งนี้ด้วยความร่วมมือจาก คณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรระดับก่อนประถมศึกษา และคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรการศึกษา ปฐมวัย ซึ่งประกอบด้วยผู้ทรงคุณวุฒิ ผู้เชี่ยวชาญ ผู้บริหาร นักวิชาการศึกษา ศึกษาพิเศษ ครูและ ผู้เกี่ยวข้องจากหน่วยงานต่างๆ จนได้หลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พ.ศ. 2546 จำนวน 2 หลักสูตร คือ ได้แก่วิทยาลัยหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี และหลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็ก อายุ 3 - 6 ปี

5. ลักษณะของสถานบริการสำหรับเด็กปฐมวัย

การศึกษาปฐมวัยเป็นการจัดการศึกษา ให้แก่ เด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 6 ขวบ ได้กำหนดขึ้นที่ บ้าน ศูนย์บริการหรือโรงเรียนก็ได้ โดยรูปแบบของการจัดนี้จำแนกเป็น 2 ลักษณะ คือ จัดที่บ้าน (Home-based programs) หมายถึง การจัดบริการการดูแลที่ทำขึ้นที่บ้าน กับอีกลักษณะหนึ่งคือ จัดที่ สถานบริการ (Center-based programs) เป็นบริการเด็กกลุ่มใหญ่ ซึ่งในการจัดบริการจำแนกตามอายุ ได้ 3 กลุ่ม คือกลุ่มเด็กทารก (อายุ 2 ขวบแรก) กลุ่มเด็กเล็ก (อายุ 2 - 4 ขวบ) กลุ่มเด็กอนุบาล และ ประถมต้น (อายุ 5 - 6 ขวบ) ด้วยลักษณะความแตกต่างของกลุ่มเด็กทำให้สถานบริการและโรงเรียนมี ความแตกต่างกัน เพื่อให้สอดคล้องกับเด็ก 6 ขวบแรกที่มีพัฒนาการที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว แต่ละ

ขอบปีมีความแตกต่างและก้าวหน้าของพัฒนาการที่ต่างกันมาก ด้วยเหตุนี้ทำให้การดูแลการเลี้ยงดู การจัดประสบการณ์การเรียนรู้แต่ละวัยต่างกัน เป็นเหตุให้มีรูปแบบของการจัดสถานบริการแตกต่างตามวัยของเด็กด้วย ซึ่งอาจจำแนกเป็นกลุ่มได้ดังนี้

กลุ่มที่ 1 สถานที่ที่รับดูแลและเลี้ยงเด็กเล็ก (Nursery) มักเป็นเด็กแรกเกิดจนถึง 2 ปี เป็นบริการดูแลเด็กจำแนกได้เป็น 2 ลักษณะ ดังนี้

1. ศูนย์ดูแลเด็ก (Child care centers) เป็นสถานที่รับดูแลเด็ก เพื่อการช่วยเหลือแบ่งเบาภาระของพ่อแม่ ที่ต้องทำงานกลางวันโดยศูนย์จะเน้นการเลี้ยงดูแก่เด็ก มากกว่าการให้การศึกษา วัยของเด็กที่รับดูแลอาจเริ่มตั้งแต่วัยทารกเป็นต้นไปจนถึงประมาณ 2 ปี หรือรับเฉพาะเด็กเล็ก บริการอาจจัดให้เฉพาะกลางวันเรียกว่า ศูนย์เลี้ยงเด็กกลางวัน (Day-care center) หรือตลอด 24 ชั่วโมง

2. บ้านรับเลี้ยงเด็ก (Family day care) เป็นครอบครัวที่เปิดบริการรับเลี้ยงเด็กกลางวันส่วนใหญ่จะเป็นกลุ่มเล็กๆ รับเด็กประมาณ 7-12 คน อาจเป็นลูกญาติ ลูกเพื่อน ลูกเพื่อนบ้าน โดยเลี้ยงไปควบคู่กับลูกตนเอง การดูแลเรื่องการกินอยู่ตามปกติ การรับดูแลอาจดูแลทั้งวันหรือดูแลเป็นชั่วโมง เฉพาะช่วงที่ผู้ปกครองไปธุระก็ได้

กลุ่มที่ 2 โรงเรียนเตรียมก่อนเข้าอนุบาล เป็นโรงเรียนที่จัดขึ้นเพื่อสนับสนุนการเตรียมเด็กในการเข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาล ได้แก่

1. โรงเรียนเด็กเล็ก (Nursery school) เป็นโรงเรียนที่จัดสำหรับเด็กอายุ 2-4 ขวบ บางแห่งอาจรับอายุต่ำกว่า 2 ขวบ การจัดบริการเน้นการดูแลแก่เด็กทั้งร่างกาย จิตใจ อารมณ์ และสังคม และการมีสุขภาพดี เปิดรับเลี้ยงตั้งแต่ครึ่งวันถึงเต็มวัน เด็กจะได้เล่นและมีการเรียนรู้ไปพร้อมๆ กัน เป้าหมายของการดูแลอยู่ที่การพัฒนาสังคมและสติปัญญาสำหรับเด็ก เราจึงเรียกโรงเรียนลักษณะนี้ว่า โรงเรียนเด็กเล็กหรือศูนย์พัฒนาเด็กปฐมวัย

2. โรงเรียนเตรียมอนุบาล (Pre kindergarten) ลักษณะเหมือนโรงเรียนเด็กเล็ก แต่เน้นการเตรียมตัวเด็กเพื่อเข้าเรียนชั้นอนุบาล รับเด็กอายุประมาณ 3 - 5 ขวบ

กลุ่มที่ 3 โรงเรียนอนุบาล เป็นบริการจัดการเรียนการสอน เพื่อเตรียมเด็กเข้าเรียนในระดับประถมศึกษา รับตั้งแต่อายุ 3-6 ขวบ มี 3 ชั้น -เรียน คือ อนุบาล 1 อนุบาล 2 และอนุบาล 3 เป็นการจัดการศึกษาที่รัฐและเอกชนจัดทำขึ้นไม่นับเป็นการศึกษาภาคบังคับโรงเรียนอนุบาลสาธิต เป็นอีกลักษณะหนึ่งของโรงเรียนอนุบาลที่เปิดในมหาวิทยาลัยหรือ วิทยาลัยจัดตั้งขึ้น เพื่อใช้เป็นแหล่งศึกษาเชิงวิชาการหรือเป็นไปตามความต้องการของสถาบัน/คณะ/มหาวิทยาลัยต้นสังกัด

กลุ่มที่ 4 โรงเรียนเตรียมชั้น ป.1 (Pre-first grade หรือ junior first grade) เป็นโรงเรียนที่จัดขึ้นสำหรับเด็กที่ไม่มีโอกาสเข้าเรียนชั้นอนุบาล ได้เข้าเรียนเพื่อปรับตัวเองก่อนขึ้นชั้นเรียนประถมปีที่

1. เปิดรับเด็กอายุ 6-7 ปี สำหรับประเทศไทยรู้จักกันในนาม ชั้น ป.เตรียม”หรือเตรียมชั้นประถมศึกษาปีที่ 1

กลุ่มที่ 5 โรงเรียนสำหรับเด็กป่วย (Hospital school) โรงพยาบาลบางแห่ง จะจัดโรงเรียนในโรงพยาบาลสำหรับเด็กเพื่อได้ศึกษาเล่าเรียนหรือทบทวนบทเรียน ขณะอยู่โรงพยาบาล สำหรับเด็กปฐมวัยจะจัดเป็นห้องเล่น (Play room) เป็นห้องที่จัดเตรียม ให้ประโยชน์สำหรับการศึกษาศึกษาของเด็กได้มาเล่นและเรียนรู้ที่ห้องเล่นนี้ แต่บางครั้งผู้จัดอาจต้องไปบริการถึงเตียงหรือห้องเด็กป่วย ซึ่งจะใช้ในกรณีที่เด็กป่วยไม่สามารถเคลื่อนย้ายได้ สถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี เป็นโรงพยาบาลหนึ่งที่มีการจัดห้องเล่น และการบริการเครื่องเล่นที่เตียงโดยผู้สอนเป็นทั้งครูและพยาบาล ถ้าจัดลำดับของสถานศึกษาปฐมวัยจำแนกตามอายุเด็กได้เป็น 3 ระดับ คือ

1. สถานเลี้ยงเด็ก (Nursery) เป็นสถานบริการการดูแลเด็กและให้การศึกษาแก่ผู้ปกครองจัดสำหรับเด็กอายุ 2 ขวบแรก
2. โรงเรียนเด็กเล็ก (Nursery school) รับเด็กตั้งแต่ 2 ขวบ หรือ 1 ขวบครึ่ง ถึง 3 ขวบ ทำหน้าที่ในด้านการดูแล ส่งเสริมพัฒนาการร่างกาย จิตใจ สังคม และภาษา
3. โรงเรียนอนุบาล (Kindergarten) รับตั้งแต่เด็กอายุ 3 ขวบ เป็นต้นไป

6. หน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดสถานรับเลี้ยงเด็กในประเทศไทย

สถานรับเลี้ยงเด็กปฐมวัย อยู่ภายใต้การดำเนินงานจากหลายหน่วยงาน ทั้งภาครัฐและภาคเอกชน โดยมีวัตถุประสงค์ในการให้บริการที่หลากหลาย มีการใช้ทฤษฎีองค์ความรู้ด้านการศึกษาหลายทฤษฎีตามความเชื่อของผู้จัดแต่ละแห่ง ซึ่งมีลักษณะการจัดเป็นการศึกษานอกระบบโรงเรียนในลักษณะต่างๆ ซึ่งแต่ละแห่งจะรับเด็กอายุแตกต่างกันตั้งแต่แรกเกิด - 6 ปี พอสรุปได้ต่อไปนี้

กระทรวงศึกษาธิการ มีมหาวิทยาลัยหลายแห่งที่ได้จัดสถานรับเลี้ยงเด็กขึ้น จำนวนนักเรียนปฐมวัยในสังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ในปี พ.ศ.2549 มีจำนวนทั้งหมด 1,622,282 คน (ข้อมูลปีการศึกษา 2549 ณ วันที่ 28 ก.พ. 2550)

เมื่อเปรียบเทียบกับจำนวนนักเรียนปฐมวัยปี พ.ศ.2548 ที่มีจำนวนทั้งสิ้น 1,657,447 คน มีจำนวนน้อยลงจำนวน 55,165 คน คิดเป็นร้อยละ 2.12 (รายงานประจำปี 2549, กระทรวงศึกษาธิการ)

กระทรวงมหาดไทย มีหน่วยงานที่จัดสถานรับเลี้ยงเด็กขึ้น อาทิเช่น

1. กรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น (องค์การบริหารส่วนจังหวัด, เทศบาล, องค์การบริหารส่วนตำบล, พัทธาและกรุงเทพมหานคร) เป็นผู้รับผิดชอบดำเนินการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขึ้นใน

ตำบล หมู่บ้าน เพื่อรับเลี้ยงดูเด็กอายุระหว่าง 3-6 ปี และส่งเสริมให้ประชาชนได้เข้ามามีส่วนร่วมในการดำเนินงานโดยมีกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นให้การสนับสนุน โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อส่งเสริมให้เด็กในเขตพัฒนาได้รับการเลี้ยงดูอย่างถูกต้อง และเหมาะสมรวมทั้งส่งเสริมให้ท้องถิ่นช่วยตัวเองและมีส่วนร่วมในการดำเนินงานพัฒนาเด็ก โดยเผยแพร่วิทยากรแผนใหม่ไปสู่บิดา มารดา ผู้ปกครองเด็กและชุมชน

2. กรุงเทพมหานคร มีหน่วยงานที่รับผิดชอบการพัฒนาเด็ก 3 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักอนามัย สำนักพัฒนาชุมชน และสำนักสวัสดิการสังคม ซึ่งในขณะนี้ มีจำนวนศูนย์เด็กปฐมวัย รวมทั้งสิ้น 301 ศูนย์ ส่วนใหญ่เป็นศูนย์ที่อยู่ในชุมชนกระจายอยู่ในพื้นที่เขตต่างๆ 47 สำนักงานเขต จำนวน 259 ศูนย์ อีกส่วนหนึ่งเป็นศูนย์ที่อยู่ในวัด โดยได้รับการถ่ายโอนภารกิจจากกรมการศาสนา 25 ศูนย์ ที่เหลือเป็นศูนย์ที่อยู่ในอาคารสงเคราะห์ข้าราชการและลูกจ้างกรุงเทพมหานคร และในแหล่งก่อสร้างมีจำนวนเด็กเล็กที่ดูแลรวม 26,620 คน มีอาสาสมัครผู้ดูแลเด็กหรือครูพี่เลี้ยงจำนวน 1,824 คน นับตั้งแต่ปี พ.ศ.2544 เป็นต้นมารัฐบาลมีนโยบายถ่ายโอนการศึกษา ระดับปฐมวัยให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบริหารจัดการศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ซึ่งเป็นแผนของการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นโดยให้มีบทบาทในการจัดการศึกษาปฐมวัย รูปแบบการส่งเสริมการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นมี 3 รูปแบบ คือ

รูปแบบที่ 1 เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมมากในด้านอาคารสถานที่ บุคลากร งบประมาณ วัสดุและการจัดการ โดยจัดในโรงเรียนอนุบาลประจำ จังหวัด/อำเภอและโรงเรียนสังกัด สำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติ ซึ่งสำนักงานการประถมศึกษาแห่งชาติให้การสนับสนุนช่วยเหลือด้านวิชาการ

รูปแบบที่ 2 เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมระดับปานกลางให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับภาระเกี่ยวกับการจ้างครูพี่เลี้ยง วัสดุฝึก สื่อต่างๆ โรงเรียนให้สถานที่ จัดอาหารเสริม (นม) อาหารกลางวัน และดูแลด้านวิชาการ

รูปแบบที่ 3 เป็นรูปแบบที่เหมาะสมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความพร้อมน้อยก็ให้โรงเรียนรับผิดชอบเป็นส่วนใหญ่ ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นรับผิดชอบบางส่วน เช่น ค่าจ้างครูพี่เลี้ยงหรือค่าวัสดุ/สื่อ เป็นต้น

ในปัจจุบันกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่นจึงเป็นหน่วยงานหลัก ที่ทำหน้าที่จัดการศึกษาในระดับปฐมวัย ตามกรอบของกฎหมายของการกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากการสำรวจในปี พ.ศ. 2549 พบว่า มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่สังกัดองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีจำนวนรวมทั้งสิ้น 15,736 แห่ง

กระทรวงสาธารณสุข โดยกรมอนามัยและกรมการแพทย์ ได้ดำเนินการจัดสถานรับเลี้ยงเด็ก ขึ้น ในรูปแบบศูนย์สาธิตเด็กเล็ก โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้เด็กซึ่งเป็นทรัพยากรที่สำคัญและมีค่า ได้พัฒนาเป็นประชากรที่มีคุณภาพโดยได้รับการเลี้ยงดูให้มีพัฒนาการทุกด้านทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคมและสติปัญญาอย่างเหมาะสม และมีสถาบันสุขภาพเด็กแห่งชาติมหาราชินี จัดบริการให้กับเด็กที่ป่วยอยู่ที่โรงพยาบาล

กระทรวงพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์ ซึ่งมีหน่วยงานที่รับผิดชอบการจัดสถานรับเลี้ยงเด็ก 2 หน่วยงาน คือ กรมประชาสงเคราะห์และกรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการ การจัดสถานรับเลี้ยงเด็กมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การสนับสนุน ส่งเสริมและควบคุมสถานสงเคราะห์เด็กและสถานรับเลี้ยงเด็กของเอกชนให้ดำเนินงานด้วยดี มีประสิทธิภาพและถูกกฎหมาย และได้จัดสถานรับเลี้ยงเด็กขึ้นเพื่อเป็นตัวอย่างแก่สถานรับเลี้ยงเด็กเอกชน และช่วยเหลือประชาชนในการจัดบริการรับเลี้ยงเด็กที่มีค่าบริการถูกกว่าเอกชน

กระทรวงกลาโหม จัดในรูปของสถานรับเลี้ยงเด็กโดยรับเด็กอายุตั้งแต่แรกเกิด - 5 ปี โดยมีหน่วยงาน คือ กองทัพบก กองทัพเรือ และกองทัพอากาศ การจัดสถานรับเลี้ยงเด็กมีวัตถุประสงค์เพื่อช่วยเหลือข้าราชการทหารในการเลี้ยงดูบุตรหลาน ขณะออกปฏิบัติหน้าที่ อันเป็นการสร้างขวัญกำลังใจให้กับข้าราชการทหารภายในหน่วยงาน

สำนักนายกรัฐมนตรี สำนักงานตรวจแห่งชาติ (ปี 2541 กรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทยได้เปลี่ยนเป็นสำนักงานตำรวจแห่งชาติ สำนักนายกรัฐมนตรี) โดยกองบัญชาการตำรวจตระเวนชายแดน จัดในรูปศูนย์พัฒนาเด็กก่อนวัยเรียน สำหรับเด็กอายุ 2 ปีครึ่ง - 3 ปี มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่เด็กในท้องถิ่นห่างไกลให้ได้รับการอบรมเลี้ยงดูอย่างเหมาะสม และร่วมมือกันพัฒนาเด็กให้พร้อมที่จะเรียนในระดับต่อไป

องค์การเอกชน ในปัจจุบันประเทศไทยมีองค์การภาคเอกชนที่ทำงานในส่วนของการจัดการศึกษา และให้บริการแก่เด็กและเยาวชน 50 องค์การ เช่น มูลนิธิเด็กอ่อนในสลัมฯ มูลนิธิดวงประทีป มูลนิธิเด็ก สหทัยมูลนิธิ พิริยานุเคราะห์มูลนิธิ เป็นต้น โดยคณะรัฐมนตรีมีมติให้จัดตั้งสภาองค์การพัฒนาเด็กและเยาวชนขึ้น เพื่อมีหน้าที่ ประสานงานระหว่างหน่วยงานภาคเอกชนโดยกำหนดนโยบาย เพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชนในภาคเอกชน ตลอดจนสนับสนุนกิจกรรมขององค์การเอกชน และเป็นศูนย์กลางข้อมูลด้านเด็กและเยาวชนของเอกชน มีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเด็ก โดยเฉพาะที่อยู่ในภาวะเสี่ยงทั้งเด็กด้อยโอกาส เด็กพิการ เด็กเร่ร่อน เด็กถูกทารุณกรรม เด็กถูกทอดทิ้ง ฯลฯ ให้ได้รับการดูแลสุขภาพอนามัย โภชนาการ และการพัฒนาทางด้านสติปัญญา ตลอดจนการเป็นพลเมืองที่ดีในอนาคต

โดยสรุปรูปแบบของการจัดบริการรับเลี้ยงเด็กของประเทศไทย สามารถแยกประเภทของการบริหารงาน สถานรับเลี้ยงเด็กตามหน่วยงานที่รับผิดชอบ 3 ประเภทดังนี้

ประเภทที่ 1 จัดตั้งโดยรัฐ ใช้เงินงบประมาณแผ่นดินในการจัดตั้งและดำเนินการโดยหน่วยงานของรัฐ การแต่งตั้งบุคลากรและระบบการบริหารจะต้องเป็นไปตามระเบียบของรัฐ ที่วางไว้ทุกประการ สถานศึกษาเหล่านี้ ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลของรัฐ โรงเรียนประถมศึกษาที่จัดชั้นเด็กเล็ก (เด็กอายุ 5 ขวบ) ในท้องที่ของเด็กด้อยโอกาส ซึ่งจัดโดยสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน นอกจากนี้ก็มีชั้นอนุบาล/ชั้นเด็กเล็กในโรงเรียนสาธิตของมหาวิทยาลัย/สถาบันราชภัฏ ซึ่งสังกัดกระทรวงศึกษาธิการสถานสงเคราะห์เด็กของกรมประชาสงเคราะห์ การจัดประเภทนี้เนื่องจากเป็นของรัฐ แนวการบริหารจะเป็นไปตามระเบียบของทางราชการทุกประการ

ประเภทที่ 2 จัดตั้งโดยเอกชนซึ่งหมายรวมถึงสมาคม มูลนิธิ หรือองค์การใดองค์การหนึ่ง สถานศึกษาเหล่านี้ รัฐทำหน้าที่ควบคุมทางด้านคุณภาพและการดำเนินงานบางประการ ที่กระทรวงมหาดไทยดำเนินงานอยู่ ลักษณะการบริหารสถานศึกษาเหล่านี้ก็จะเป็นอีกแบบหนึ่งกล่าวคือ การบริหารส่วนหนึ่ง ย่อมขึ้นอยู่กับจุดมุ่งหมายของเจ้าของโรงเรียน แต่อีกส่วนหนึ่งจะต้องปฏิบัติตามระเบียบที่ทางราชการวางไว้ เช่น ในด้านการเงิน ด้านวิชาการ และงานอาคารสถานที่ การจัดประเภทนี้ผู้ดำเนินการได้แก่ เอกชนซึ่งส่วนใหญ่จัดในรูปของธุรกิจยกเว้นสมาคม หรือมูลนิธิต่างๆ ซึ่งจัดการศึกษาด้วยวัตถุประสงค์อื่น ศูนย์เด็กประเภทนี้รัฐวางแนวบริหารให้ส่วนหนึ่งเพื่อควบคุมมาตรฐาน

ประเภทที่ 3 จัดตั้งโดยชุมชน มีคณะบุคคลเป็นผู้ดูแลรับผิดชอบในรูปของกรรมการ ลักษณะของการบริหารศูนย์ก็จะเป็นไปตามความเห็นชอบของกรรมการแต่ละศูนย์ก็จะมีระบบไม่เหมือนกัน หน่วยงานประเภทนี้ ได้แก่ ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สถานรับเลี้ยงเด็กของกระทรวงกลาโหม การจัดประเภทนี้เป็นการจัดโดยหน่วยงานที่มีขนาดเล็ก ผู้รับผิดชอบอาจเป็นบุคคลเพียงคนเดียว หรือในรูปของคณะกรรมการการศึกษา การบริหารจะเป็นในแนวที่ผู้บริหารพอใจและเหมาะสมเฉพาะหน่วยงานนั้น

7. การกิจการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการที่กฎหมายกำหนดให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอำนาจและหน้าที่ในการจัดการศึกษา องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจึงได้กำหนดภารกิจในการจัดการศึกษาไว้ดังนี้

1) การจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาความพร้อมแก่เด็กตั้งแต่แรกเกิดถึงก่อนการศึกษาขั้นพื้นฐาน เพื่อให้เด็กปฐมวัยได้รับการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย จิตใจ อารมณ์ สังคม และสติปัญญา เติบโตตามศักยภาพ และมีความพร้อมในการเข้ารับการศึกษาระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

2) การจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน เป็นการจัดการศึกษาที่มุ่งพัฒนาและวางรากฐานชีวิต การเตรียมความพร้อมของเด็กทั้งด้านร่างกาย จิตใจ สติปัญญา อารมณ์ บุคลิกภาพ และสังคม ให้ผู้เรียนได้พัฒนาคุณลักษณะที่พึงประสงค์ด้านคุณธรรม จริยธรรม ความรู้ความสามารถขั้นพื้นฐาน รวมทั้งให้สามารถค้นพบความต้องการ ความสนใจ ความถนัดของตนเองด้านวิชาการ วิชาชีพ ความสามารถในการประกอบอาชีพ และทักษะทางสังคม โดยให้ผู้เรียนมีความรู้คู่คุณธรรม และมีความสำนึกในความเป็นไทย

3) การจัดบริการให้ความรู้ด้านอาชีพ เป็นการจัดบริการและหรือส่งเสริม สนับสนุน พัฒนาความรู้ทักษะในการประกอบอาชีพแก่ประชาชน รวมทั้งการรวมกลุ่มผู้ประกอบการอาชีพเพื่อเสริมสร้างความเข้มแข็งของชุมชน

4) การจัดการส่งเสริมกีฬา นันทนาการ และกิจกรรมเด็กเยาวชน เป็นการจัดและส่งเสริม สนับสนุนการดำเนินงานด้านการกีฬา นันทนาการ กิจกรรมเด็กและเยาวชนแก่เด็กและเยาวชนประชาชนทั่วไปอย่างหลากหลาย

5) การดำเนินงานด้านการศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี และภูมิปัญญาท้องถิ่น เป็นการดำเนินงานด้านกิจกรรมส่งเสริม สนับสนุน อนุรักษ์ศาสนา ศิลปวัฒนธรรม จารีตประเพณี ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยเฉพาะกิจกรรมที่เน้นเอกลักษณ์ความเป็นไทยและท้องถิ่น

8. หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยและแนวการจัดประสบการณ์ระดับปฐมวัยศึกษา พุทธศักราช 2546

1) ปรัชญาการศึกษาปฐมวัย

สำหรับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัยศึกษาในประเทศไทยนั้น กระทรวงศึกษาธิการได้แต่งตั้งคณะกรรมการพัฒนาหลักสูตรการศึกษาปฐมวัย พุทธศักราช 2546 ขึ้น เพื่อให้สอดคล้องกับพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ 2542 และหลักสูตรการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2544 โดยมีปรัชญาการจัดการศึกษาปฐมวัย ดังนี้ คือ

การศึกษาปฐมวัยเป็นการพัฒนาเด็กตั้งแต่แรกเกิดถึง 5 ปี บนพื้นฐานการอบรมเลี้ยงดูและการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้ ที่สนองต่อธรรมชาติและพัฒนาการของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพ ภายใต้บริบทสังคม-วัฒนธรรมที่เด็กอาศัยอยู่ ด้วยความรัก ความเอื้ออาทร และ ความเข้าใจของทุกคน เพื่อสร้างรากฐานคุณภาพชีวิต ให้เด็กพัฒนาไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ เกิดคุณค่าต่อตนเองและสังคม

2) หลักการ

เด็กทุกคนมีสิทธิที่จะได้รับการอบรมเลี้ยงดูและส่งเสริมพัฒนาการ ตลอดจน การเรียนรู้อย่าง

เหมาะสม ด้วยปฏิสัมพันธ์ที่ดีระหว่างเด็กกับพ่อแม่ เด็กกับผู้เลี้ยงดูหรือบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถในการอบรมเลี้ยงดูและ ให้การศึกษาเด็กปฐมวัย เพื่อให้เด็กมีโอกาสพัฒนาตนเองตามลำดับขั้นของพัฒนาการทุกด้านอย่างสมดุลและเต็มตามศักยภาพ โดยกำหนดหลักการ ดังนี้

2.1 ส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และพัฒนาการที่ครอบคลุมเด็กปฐมวัยทุกประเภท

2.2 ยึดหลักการอบรมเลี้ยงดูและให้การศึกษาที่เน้นเด็กเป็นสำคัญ โดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคล และวิถีชีวิตของเด็กตามบริบทของชุมชน สังคม และวัฒนธรรมไทย

2.3 พัฒนาเด็กโดยองค์รวมผ่านการเล่นและกิจกรรมที่เหมาะสมกับวัย

2.4 จัดประสบการณ์การเรียนรู้ให้สามารถดำรงชีวิตประจำวันได้อย่างมีคุณภาพและมีความสุข

2.5 ประสานความร่วมมือระหว่างครอบครัว ชุมชน และสถานศึกษาในการพัฒนาเด็ก

3) จุดหมาย

หลักสูตรการศึกษาปฐมวัยสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี มุ่งให้เด็กมีพัฒนาการ ด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และ สติปัญญา ที่เหมาะสมกับวัย ความสามารถและความแตกต่างระหว่างบุคคล จึงกำหนดจุดหมายซึ่งเป็นมาตรฐานคุณลักษณะที่พึงประสงค์ ดังนี้

3.1 ร่างกายเจริญเติบโตตามวัย และมีสุขนิสัยที่ดี

3.2 กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็กแข็งแรง ใช้ได้อย่างคล่องแคล่วและประสานสัมพันธ์กัน

3.3 มีสุขภาพจิตดี และมีความสุข

3.4 มีคุณธรรม จริยธรรม และมีจิตใจที่ดีงาม

3.5 ชื่นชมและแสดงออกทางศิลปะ ดนตรี การเคลื่อนไหว และรักการออกกำลังกาย

3.6 ช่วยเหลือตนเองได้เหมาะสมกับวัย

3.7 รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม วัฒนธรรม และความเป็นไทย

3.8 อยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุขและปฏิบัติตนเป็นสมาชิกที่ดีของสังคม ในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

3.9 ใช้ภาษาสื่อสารได้เหมาะสมกับวัย

3.10 มีความสามารถในการคิดและการแก้ปัญหาได้เหมาะสมกับวัย

3.11 มีจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์

3.12 มีเจตคติที่ดีต่อการเรียนรู้ และมีทักษะในการแสวงหาความรู้

4) คุณลักษณะตามวัย

คุณลักษณะตามวัยเป็นความสามารถตามวัยหรือพัฒนาการตามธรรมชาติเมื่อเด็กมีอายุถึงวัยนั้น ๆ ผู้สอนจำเป็นต้องทำความเข้าใจคุณลักษณะตามวัยของเด็กอายุ 3-5 ปี เพื่อนำไปพิจารณา จัดประสบการณ์ให้เด็กแต่ละวัยได้อย่างถูกต้องเหมาะสม ขณะเดียวกันจะต้องสังเกตเด็กแต่ละคนซึ่งมีความแตกต่างระหว่างบุคคล เพื่อนำข้อมูลไปช่วยในการพัฒนาเด็กให้เต็มตาม ความสามารถและศักยภาพ พัฒนาการเด็กในแต่ละช่วงอายุอาจเร็วหรือช้ากว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้และการพัฒนาจะเป็นไปอย่างต่อเนื่อง ถ้าสังเกตพบว่าเด็กไม่มีความก้าวหน้าอย่างชัดเจนต้องพาเด็กไปปรึกษาผู้เชี่ยวชาญหรือแพทย์เพื่อช่วยเหลือและแก้ไขได้ทันเวลาที่ คุณลักษณะตามวัยที่สำคัญของเด็กอายุ 3-5 ปี มีดังนี้

เด็กอายุ 3 ปี

พัฒนาการด้านร่างกาย

- กระโดดขึ้นลงอยู่กับที่ได้
- รับลูกบอลด้วยมือและลำตัว
- เดินขึ้นบันไดสลับเท้าได้
- เขียนรูปร่างกลมตามแบบได้
- ใช้กรรไกรมือเดียวได้

พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

- แสดงอารมณ์ตามความรู้สึก
- ชอบที่จะทำให้ผู้ใหญ่พอใจและได้คำชม
- กลัวการพลัดพรากจากผู้เลี้ยงดูใกล้ชิดน้อยลง

พัฒนาการด้านสังคม

- รับประทานอาหารได้ด้วยตนเอง
- ชอบเล่นแบบคู่ขนาน (เล่นของเล่นชนิดเดียวกันแต่ต่างคนต่างเล่น)
- เล่นสมมติได้
- รู้จักรอคอย

พัฒนาการด้านสติปัญญา

- สำรวจสิ่งต่าง ๆ ที่เหมือนกันและต่างกันได้
- บอกชื่อของตนเองได้
- ขอความช่วยเหลือเมื่อมีปัญหา
- สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องด้วยประโยคสั้นๆได้
- สนใจนิทานและเรื่องราวต่าง ๆ
- ร้องเพลง ท่องคำกลอน คำคล้องจองง่ายๆและแสดงท่าทางเลียนแบบได้
- รู้จักใช้คำถาม “อะไร”
- สร้างผลงานตามความคิดของตนเองอย่างง่าย ๆ
- อยากรู้ อยากเห็นทุกอย่างรอบตัว

เด็กอายุ 4 ปี

พัฒนาการด้านร่างกาย

- กระโดดขาเดียวอยู่กับที่ได้
- รับลูกบอลได้ด้วยมือทั้งสอง
- เดินขึ้นลงบันไดสลับเท้าได้
- เขียนรูปสี่เหลี่ยมตามแบบได้
- ตัดกระดาษเป็นเส้นตรงได้
- กระฉับกระเฉงไม่ชอบอยู่เฉย

พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

- แสดงออกทางอารมณ์ได้เหมาะสมกับบางสถานการณ์
- เริ่มรู้จักชื่นชมความสามารถ และผลงานของตนเองและผู้อื่น
- ชอบท้าทายผู้ใหญ่
- ต้องการให้มีคนฟัง คนสนใจ

พัฒนาการด้านสังคม

- แต่งตัวได้ด้วยตนเอง ไปห้องส้วมได้เอง
- เล่นร่วมกับคนอื่นได้

- รอคอยตามลำดับก่อน-หลัง
- แบ่งของให้คนอื่น
- เก็บของเล่นเข้าที่

พัฒนาการด้านสติปัญญา

- จำแนกสิ่งต่าง ๆ ด้วยประสาทสัมผัสทั้งห้าได้
- บอกชื่อและนามสกุลของตนเองได้
- พยายามแก้ปัญหาด้วยตนเองหลังจากได้รับคำชี้แนะ
- สนทนาโต้ตอบ/เล่าเรื่องเป็นประโยคอย่างต่อเนื่อง
- สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้น
- รู้จักใช้คำถาม “ทำไม”

เด็กอายุ 5 ปี

พัฒนาการด้านร่างกาย

- กระโดดขาเดียวไปข้างหน้าได้อย่างต่อเนื่องได้
- รับลูกบอลที่กระดอนขึ้นจากพื้นได้ด้วยมือทั้งสอง
- เดินขึ้น ลงบันไดสลับเท้าได้อย่างคล่องแคล่ว
- เขียนรูปร่างสามเหลี่ยมตามแบบได้
- ตัดกระดาษตามแนวเส้นโค้งที่กำหนด
- ใช้ก้ามเนื้อเล็กได้ดี เช่น ตัดกระดาษ ผูกเชือกกรองเท้า ฯลฯ
- ยึดตัว คล่องแคล่ว

พัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ

- แสดงอารมณ์ได้สอดคล้องกับสถานการณ์อย่างเหมาะสม
- ชื่นชมความสามารถและผลงานของตนเองและผู้อื่น
- ยึดตนเองเป็นศูนย์กลางน้อยลง

พัฒนาการด้านสังคม

- ปฏิบัติกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตนเอง

- เล่นหรือทำงานโดยมีจุดมุ่งหมายร่วมกับผู้อื่นได้
- พบผู้ใหญ่ รู้จักไหว้ ทำความเคารพ
- รู้จักขอบคุณ เมื่อรับของจากผู้ใหญ่
- รับผิดชอบงานที่ได้รับมอบหมาย

พัฒนาการด้านสติปัญญา

- บอกความแตกต่างของกลิ่น สี เสียง รส รูปร่าง จำแนก และจัดหมวดหมู่สิ่งของได้
- บอกชื่อ นามสกุล และอายุของตนเองได้
- พยายามหาวิธีแก้ปัญหาด้วยตนเอง
- สนทนาโต้ตอบ/เล่าเป็นเรื่องราวได้
- สร้างผลงานตามความคิดของตนเอง โดยมีรายละเอียดเพิ่มขึ้นและ แปลกใหม่
- รู้จักใช้คำถาม “ทำไม” “อย่างไร”
- เริ่มเข้าใจสิ่งที่เป็นนามธรรม
- นับปากเปล่าได้ถึง 20

5) สารการเรียนรู้

สารการเรียนรู้ใช้เป็นสื่อกลางในการจัดกิจกรรมให้กับเด็ก เพื่อส่งเสริมพัฒนาการทุกด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ซึ่งจำเป็นต่อการพัฒนาเด็กให้เป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ ทั้งนี้สารการเรียนรู้ประกอบด้วย องค์ความรู้ ทักษะหรือกระบวนการ และคุณลักษณะหรือค่านิยม คุณธรรม จริยธรรม ความรู้สำหรับเด็กอายุ 3-5 ปีจะเป็นเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับตัวเด็ก บุคคลและสถานที่ที่แวดล้อมเด็ก ธรรมชาติรอบตัว และสิ่งต่างๆ รอบตัวเด็กที่เด็กมีโอกาสใกล้ชิดหรือมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวันและเป็นสิ่งที่เด็กสนใจ จะไม่เน้นเนื้อหา การท่องจำ ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับทักษะหรือกระบวนการจำเป็นต้องบูรณาการทักษะที่สำคัญและ จำเป็นสำหรับเด็ก เช่น ทักษะการเคลื่อนไหว ทักษะทางสังคม ทักษะการคิด ทักษะการใช้ภาษา คณิตศาสตร์และ วิทยาศาสตร์ เป็นต้น ขณะเดียวกันควรปลูกฝังให้เด็กเกิดเจตคติที่ดี มีค่านิยม ที่พึงประสงค์ เช่น ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น รักการเรียนรู้ รักธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม และมีคุณธรรม จริยธรรมที่เหมาะสมกับวัย เป็นต้น ผู้สอนหรือผู้จัดการศึกษา อาจนำสารการเรียนรู้มาจัดในลักษณะหน่วยการสอนแบบบูรณาการหรือเลือกใช้วิธีการที่สอดคล้องกับปรัชญาและหลักการจัดการศึกษาปฐมวัย สารการเรียนรู้กำหนดเป็น 2 ส่วน ดังนี้

5.1 ประสบการณ์สำคัญ

ประสบการณ์สำคัญเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับการพัฒนาเด็กทางด้าน ร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคมและสติปัญญาช่วยให้เด็กเกิดทักษะ ที่สำคัญสำหรับการสร้างองค์ ความรู้ โดยให้เด็กได้มี ปฏิสัมพันธ์กับวัตถุ สิ่งของ บุคคลต่างๆ ที่อยู่รอบตัว รวมทั้ง ปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม ไปพร้อมกัน ด้วย ประสบการณ์สำคัญ มีดังนี้

1) ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านร่างกาย ได้แก่

(1) การทรงตัวและการประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อใหญ่

- การเคลื่อนไหวอยู่กับที่และการเคลื่อนไหวเคลื่อนที่
- การเคลื่อนไหวพร้อมวัสดุอุปกรณ์
- การเล่นเครื่องเล่นสนาม

(2) การประสานสัมพันธ์ของกล้ามเนื้อเล็ก

- การเล่นเครื่องเล่นสัมผัส
- การเขียนภาพและการเล่นกับสี
- การปั้นและประดิษฐ์สิ่งต่างๆ ด้วยดินเหนียว ดินน้ำมัน แท่งไม้ เศษวัสดุ ฯลฯ
- การต่อของ บรรจุ เท และแยกชิ้นส่วน

(3) การรักษาสุขภาพ

- การปฏิบัติตนตามสุขอนามัย

(4) การรักษาความปลอดภัย

- การรักษาความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่นในกิจวัตร ประจำวัน

2) ประสบการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านอารมณ์และจิตใจ ได้แก่

(1) ดนตรี

- การแสดงปฏิกิริยาโต้ตอบเสียงดนตรี
- การเล่นเครื่องดนตรีง่ายๆ เช่น เครื่องดนตรีประเภทเคาะ ประเภทตี ฯลฯ
- การร้องเพลง

(2) สุนทรีภาพ

- การชื่นชมและสร้างสรรค์สิ่งสวยงาม
- การแสดงออกอย่างสนุกสนานกับเรื่องตลก ขำขัน และเรื่องราว/เหตุการณ์ที่สนุกสนานต่าง ๆ

(3) การเล่น

- การเล่นอิสระ
- การเล่นรายบุคคล การเล่นเป็นกลุ่ม
- การเล่นในห้องเรียนและนอกห้องเรียน

(4) คุณธรรม จริยธรรม

- การปฏิบัติตามหลักศาสนาที่นับถือ

3) ประสพการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสังคม ได้แก่

(1) การเรียนรู้ทางสังคม

- การปฏิบัติกิจวัตรประจำวันของตนเอง
- การเล่นและการทำงานร่วมกับผู้อื่น
- การวางแผน ตัดสินใจเลือก และลงมือปฏิบัติ
- การมีโอกาสได้รับรู้ความรู้สึก ความสนใจ และความต้องการของตนเองและผู้อื่น
- การแลกเปลี่ยนความคิดเห็นและเคารพความคิดเห็นของผู้อื่น
- การแก้ปัญหาในการเล่น
- การปฏิบัติตามวัฒนธรรมท้องถิ่นที่อาศัยอยู่และความเป็นไทย

4) ประสพการณ์สำคัญที่ส่งเสริมพัฒนาการด้านสติปัญญา ได้แก่

(1) การคิด

- การรู้จักสิ่งต่าง ๆ ด้วยการมอง ฟัง สัมผัส ชิมรส และดมกลิ่น
- การเลียนแบบการกระทำและเสียงต่าง ๆ
- การเชื่อมโยงภาพ ภาพถ่าย และรูปแบบต่างๆ กับสิ่งของหรือสถานที่จริง
- การรับรู้และแสดงความรู้สึกผ่านสื่อ วัสดุ ของเล่น และผลงาน

- การแสดงความคิดสร้างสรรค์ผ่านสื่อ วัสดุ ต่าง ๆ

(2) การใช้ภาษา

- การแสดงความรู้สึกด้วยคำพูด
- การพูดกับผู้อื่นเกี่ยวกับประสบการณ์ของตนเอง หรือเล่าเรื่องราวเกี่ยวกับตนเอง
- การอธิบายเกี่ยวกับสิ่งของ เหตุการณ์ และความสัมพันธ์ของ สิ่งต่าง ๆ
- การฟังเรื่องราวนิทาน คำคล้องจอง คำกลอน
- การเขียนในหลายรูปแบบผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อเด็ก เขียนภาพ เขียนขีดเขียน เขียนคล้ายตัวอักษร เขียนเหมือนสัญลักษณ์ เขียนชื่อตนเอง
- การอ่านในหลายรูปแบบ ผ่านประสบการณ์ที่สื่อความหมายต่อเด็ก อ่านภาพหรือสัญลักษณ์จากหนังสือนิทาน/เรื่องราวที่สนใจ

(3) การสังเกต การจำแนก และการเปรียบเทียบ

- การสำรวจและอธิบายความเหมือน ความต่างของสิ่งต่าง ๆ
- การจับคู่ การจำแนก และการจัดกลุ่ม
- การเปรียบเทียบ เช่น ยาว/สั้น ขรุขระ/เรียบ ฯลฯ
- การเรียงลำดับสิ่งต่าง ๆ
- การคาดคะเนสิ่งต่าง ๆ
- การตั้งสมมติฐาน
- การทดลองสิ่งต่าง ๆ
- การสืบค้นข้อมูล
- การใช้หรืออธิบายสิ่งต่าง ๆ ด้วยวิธีการที่หลากหลาย

(4) จำนวน

- การเปรียบเทียบจำนวน มากกว่า น้อยกว่า เท่ากัน
- การนับสิ่งต่าง ๆ
- การจับคู่หนึ่งต่อหนึ่ง

- การเพิ่มขึ้นหรือลดลงของจำนวนหรือปริมาณ

(5) มิติสัมพันธ์ (พื้นที่/ระยะ)

- การต่อเข้าด้วยกัน การแยกออก การบรรจุและการเทออก
- การสังเกตสิ่งต่าง ๆ และสถานที่จากมุมมองที่ต่าง ๆ กัน
- การอธิบายในเรื่องตำแหน่งของสิ่งต่าง ๆ ที่สัมพันธ์กัน
- การอธิบายในเรื่องทิศทางการเคลื่อนที่ของคนและสิ่งต่าง ๆ
- การสื่อความหมายของมิติสัมพันธ์ด้วยภาพวาด ภาพถ่าย และรูปภาพ

(6) เวลา

- การเริ่มต้นและการหยุดการกระทำโดยสัญญาณ
- การเปรียบเทียบเวลา เช่น ตอนเช้า ตอนเย็น เมื่อวานนี้ พรุ่งนี้
- การเรียงลำดับเหตุการณ์ต่าง ๆ
- การสังเกตความเปลี่ยนแปลงของฤดู

5.2 สารที่ควรเรียนรู้

สารที่ควรเรียนรู้ เป็นเรื่องราวรอบตัวเด็กที่นำมาเป็นสื่อในการจัดกิจกรรม ให้เด็กเกิดการเรียนรู้ ไม่เน้นการท่องจำเนื้อหา ผู้สอนสามารถกำหนดรายละเอียดขึ้นเองให้ สอดคล้องกับวัย ความต้องการและความสนใจของเด็กโดยให้เด็กได้เรียนรู้ผ่านประสบการณ์สำคัญที่ระบุไว้ข้างต้น ทั้งนี้อาจยืดหยุ่นเนื้อหาได้ โดยคำนึงถึงประสบการณ์และสิ่งแวดล้อมในชีวิตจริงของเด็ก สารที่เด็กอายุ 3-5 ปี ควรเรียนรู้ มีดังนี้

1) เรื่องราวเกี่ยวกับตัวเด็ก เด็กควรรู้จักชื่อ นามสกุล รูปร่าง หน้าตา รู้จักอวัยวะต่างๆ วิธีระมัดระวังร่างกายให้สะอาด ปลอดภัย เรียนรู้ที่จะเล่นและทำสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองคนเดียว หรือกับผู้อื่น ตลอดจนเรียนรู้ที่จะแสดงความคิดเห็น ความรู้สึก และแสดงมารยาทที่ดี

2) เรื่องราวเกี่ยวกับบุคคลและสถานที่แวดล้อมเด็ก เด็กควรมีโอกาสรู้จักและรับรู้ เรื่องราวเกี่ยวกับครอบครัว สถานศึกษา ชุมชน รวมทั้งบุคคลต่างๆ ที่เด็กต้องเกี่ยวข้อง หรือมีโอกาสใกล้ชิดและมีปฏิสัมพันธ์ในชีวิตประจำวัน

3) ธรรมชาติรอบตัว เด็กควรจะได้เรียนรู้สิ่งมีชีวิต สิ่งไม่มีชีวิต รวมทั้งความเปลี่ยนแปลงของโลกที่แวดล้อมเด็กตามธรรมชาติ เช่น ฤดูกาล กลางวัน กลางคืน ฯลฯ

4) สิ่งต่างๆ รอบตัวเด็ก เด็กควรจะได้รู้จักสี ขนาด รูปร่าง รูปทรง น้ำหนัก ผิวสัมผัส ของสิ่งต่างๆ รอบตัว สิ่งของเครื่องใช้ ยานพาหนะ และการสื่อสารต่าง ๆ ที่ใช้อยู่ในชีวิตประจำวัน

6) การจัดประสบการณ์

การจัดประสบการณ์สำหรับเด็กปฐมวัยอายุ 3-5 ปี จะไม่จัดเป็นรายวิชาแต่จัดในรูปของ กิจกรรมบูรณาการผ่านการเล่น เพื่อให้เด็กเรียนรู้จากประสบการณ์ตรง เกิดความรู้ ทักษะ คุณธรรม จริยธรรม รวมทั้งเกิดการพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา โดยมีหลักการ และแนวทางการจัดประสบการณ์ ดังนี้

6.1 หลักการจัดประสบการณ์

- 1) จัดประสบการณ์การเล่นและการเรียนรู้เพื่อพัฒนา เด็กโดยองค์รวมอย่าง ต่อเนื่อง
- 2) เน้นเด็กเป็นสำคัญ สนองความต้องการ ความสนใจ ความแตกต่างระหว่างบุคคล และบริบทของสังคมที่เด็กอาศัยอยู่
- 3) จัดให้เด็กได้รับการพัฒนาโดยให้ความสำคัญทั้งกับกระบวนการและ ผลผลิต
- 4) จัดการประเมินพัฒนาการให้เป็นกระบวนการอย่างต่อเนื่องและเป็น ส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์
- 5) ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาเด็ก

6.2 แนวทางการจัดประสบการณ์

- 1) จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับจิตวิทยาพัฒนาการ คือเหมาะสมกับอายุ วุฒิภาวะ และระดับพัฒนาการ เพื่อให้เด็กทุกคนได้พัฒนาเต็มตามศักยภาพ
- 2) จัดประสบการณ์ให้สอดคล้องกับลักษณะการเรียนรู้ของเด็กวัยนี้คือ เด็กได้ลงมือ กระทำ เรียนรู้ผ่านประสาทสัมผัสทั้ง 5 ได้เคลื่อนไหว สำรวจ เล่น สังเกต สืบค้น ทดลอง และคิด แก้ปัญหาด้วยตนเอง
- 3) จัดประสบการณ์ในรูปแบบบูรณาการ คือบูรณาการทั้งทักษะและสาระการเรียนรู้
- 4) จัดประสบการณ์ให้เด็กได้ริเริ่ม คิด วางแผน ตัดสินใจ ลงมือกระทำ และนำเสนอ ความคิดโดยผู้สอนเป็นผู้สนับสนุน อำนวยความสะดวกและเรียนรู้ร่วมกับเด็ก
- 5) จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับเด็กอื่น กับผู้ใหญ่ ภายใต้อาณัติ สภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ ในบรรยากาศที่อบอุ่นมีความสุขและเรียนรู้การทำกิจกรรมแบบร่วมมือในลักษณะต่าง ๆ กัน

6) จัดประสบการณ์ให้เด็กมีปฏิสัมพันธ์กับสื่อและแหล่งการเรียนรู้ที่หลากหลายและอยู่ในวิถีชีวิตของเด็ก

7) จัดประสบการณ์ที่ส่งเสริมลักษณะนิสัยที่ดีและทักษะการใช้ชีวิตประจำวันตลอดจนสอดแทรกคุณธรรมจริยธรรมให้เป็นส่วนหนึ่งของการจัดประสบการณ์การเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

8) จัดประสบการณ์ทั้งในลักษณะที่มีการวางแผนไว้ล่วงหน้าและแผนที่เกิดขึ้นในสภาพจริงโดยไม่ได้อาศัยการวางแผนไว้

9) ให้ผู้ปกครองและชุมชนมีส่วนร่วมในการจัดประสบการณ์ ทั้งการวางแผน การสนับสนุนสื่อการสอน การเข้าร่วมกิจกรรม และการประเมินพัฒนาการ

10) จัดทำสารนิทัศน์ด้วยการรวบรวมข้อมูลเกี่ยวกับพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็กเป็นรายบุคคล นำมาไตร่ตรองและใช้ให้เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาเด็กและการวิจัยในชั้นเรียน

6.3 การจัดกิจกรรมประจำวัน

กิจกรรมสำหรับเด็กอายุ 3-5 ปี สามารถนำมาจัดเป็นกิจกรรมประจำวันได้หลายรูปแบบ เป็นการช่วยให้ทั้งผู้สอนและเด็กทราบว่าแต่ละวันจะทำกิจกรรมอะไร เมื่อใดและอย่างไร การจัดกิจกรรมประจำวันมีหลักการจัดและขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน ดังนี้

1) หลักการจัดกิจกรรมประจำวัน

(1) กำหนดระยะเวลาในการจัดกิจกรรมแต่ละกิจกรรมให้เหมาะสมกับวัยของเด็กในแต่ละวัน

(2) กิจกรรมที่ต้องใช้ความคิด ทั้งในกลุ่มเล็กและกลุ่มใหญ่ ไม่ควรใช้เวลาต่อเนื่องนานเกินกว่า 20 นาที

(3) กิจกรรมที่เด็กมีอิสระเลือกเล่นเสรี เช่น การเล่นตามมุม การเล่นกลางแจ้ง ฯลฯ ใช้เวลาประมาณ 40-60 นาที

(4) กิจกรรมควรมีความสมดุลระหว่างกิจกรรมในห้องและนอกห้อง กิจกรรมที่ใช้กล้ามเนื้อใหญ่และกล้ามเนื้อเล็ก กิจกรรมที่เป็นรายบุคคล กลุ่มย่อยและกลุ่มใหญ่ กิจกรรมที่เด็กเป็นผู้ริเริ่มและผู้สอนเป็นผู้ริเริ่ม และกิจกรรมที่ใช้กำลังและไม่ใช้กำลัง

2) ขอบข่ายของกิจกรรมประจำวัน การเลือกกิจกรรมที่จะนำมาจัดในแต่ละวัน ต้องให้ครอบคลุมสิ่งต่อไปนี้

(1) การพัฒนากล้ามเนื้อใหญ่ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของ กล้ามเนื้อใหญ่ การเคลื่อนไหว และความคล่องแคล่วในการใช้วัยวะต่าง ๆ จึงควรจัดกิจกรรม โดยให้ เด็กได้เล่นอิสระกลางแจ้ง เล่นเครื่องเล่นสนาม เคลื่อนไหวร่างกายตามจังหวะดนตรี

(2) การพัฒนากล้ามเนื้อเล็ก เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความแข็งแรงของกล้ามเนื้อ เล็ก การประสานสัมพันธ์ระหว่างมือและตา จึงควรจัดกิจกรรมโดยให้เด็กได้เล่นเครื่องเล่นสัมผัส เล่น เกมต่อภาพ ฝึกช่วยเหลือตนเองในการแต่งกาย หยิบจับชิ้นส่วน ใช้อุปกรณ์ศิลปะ เช่น สีเทียน กรรไกร พู่กัน ดินเหนียว ฯลฯ

(3) การพัฒนาอารมณ์ จิตใจ และปลูกฝังคุณธรรม จริยธรรม เพื่อให้เด็กมี ความรู้สึกที่ดีต่อตนเองและผู้อื่น มีความเชื่อมั่น กล้าแสดงออก มีวินัยในตนเอง รับผิดชอบ ซื่อสัตย์ ประหยัด เมตตา กรุณา เอื้อเฟื้อ แบ่งปัน มีมารยาทและปฏิบัติตามวัฒนธรรมไทยและศาสนาที่นับ ถือ จึงควรจัดกิจกรรมต่าง ๆ ผ่านการเล่นให้เด็กได้มีโอกาสตัดสินใจเลือก ได้รับการตอบสนองตาม ความต้องการ ได้ฝึกปฏิบัติโดยสอดแทรกคุณธรรม จริยธรรม ตลอดเวลาที่โอกาสเอื้ออำนวย

(4) การพัฒนาสังคมนิสัย เพื่อให้เด็กมีลักษณะนิสัยที่ดี แสดงออกอย่าง เหมาะสมและอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีความสุข ช่วยเหลือตนเองในการทำกิจวัตรประจำวัน มีนิสัยรัก การทำงาน รู้จักระมัดระวังความปลอดภัยของตนเองและผู้อื่น ควรจัดให้เด็กได้ปฏิบัติกิจวัตรประจำวัน อย่างสม่ำเสมอ เช่น รับประทานอาหาร พักผ่อนนอนหลับ ขับถ่าย ทำความสะอาดร่างกาย เล่นและ ทำงานร่วมกับผู้อื่น ปฏิบัติตามกฎกติกาข้อตกลงของส่วนรวม เก็บของเข้าที่เมื่อเล่นหรือทำงานเสร็จ ฯลฯ

(5) การพัฒนาการคิด เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดรวบยอด สังเกต จำแนก เปรียบเทียบ จัดหมวดหมู่ เรียงลำดับเหตุการณ์ แก้ปัญหา จึงควรจัดกิจกรรมให้เด็กได้สนทนา อภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็น เชิญวิทยากรมาพูดคุยกับเด็ก ค้นคว้าจากแหล่ง ข้อมูลต่าง ๆ ทดลอง ศึกษาสถานศึกษาที่ ประกอบอาหารหรือจัดให้เด็กได้เล่นเกมการศึกษาที่เหมาะสมกับวัยอย่าง หลากหลาย ฝึกการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและในการทำกิจกรรมทั้งที่เป็นกลุ่มย่อย กลุ่มใหญ่ หรือ รายบุคคล

(6) การพัฒนาภาษา เพื่อให้เด็กได้มีโอกาสใช้ภาษาสื่อสาร ถ่ายทอด ความรู้สึก ความนึกคิด ความรู้ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ที่เด็กมีประสบการณ์ จึงควรจัดกิจกรรมทาง ภาษาให้มีความหลากหลายในสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการเรียนรู้ มุ่งปลูกฝังให้เด็กรักการอ่าน และ บุคลากรที่แวดล้อมต้องเป็นแบบอย่างที่ดีในการใช้ภาษา ทั้งนี้ต้องคำนึงถึงหลักการจัดกิจกรรมทาง ภาษาที่เหมาะสมกับเด็กเป็นสำคัญ

(7) การส่งเสริมจินตนาการและความคิดสร้างสรรค์ เพื่อให้เด็กได้พัฒนาความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ ได้ถ่ายทอดอารมณ์ความรู้สึกและเห็นความสวยงามของสิ่งต่าง ๆ รอบตัว โดยใช้กิจกรรมศิลปะและดนตรีเป็นสื่อ ใช้การเคลื่อนไหวและจังหวะตามจินตนาการ ให้ประดิษฐ์สิ่งต่าง ๆ อย่างอิสระตามความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ของเด็ก เล่นบทบาทสมมติในมุมเล่นต่าง ๆ เล่นน้ำ เล่นทราย เล่นก่อสร้างสิ่งต่าง ๆ เช่น แท่งไม้ รูปทรงต่าง ๆ ฯลฯ

7) การประเมินพัฒนาการ

การประเมินพัฒนาการเด็กอายุ 3-5 ปี เป็นการประเมินพัฒนาการทางด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญาของเด็ก โดยถือเป็นกระบวนการต่อเนื่อง และเป็น ส่วนหนึ่งของกิจกรรมปกติที่จัดให้เด็กในแต่ละวัน ทั้งนี้ให้มุ่งนำข้อมูลการประเมินมาพิจารณา ปรับปรุง วางแผนการจัดกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็กแต่ละคนได้รับการพัฒนาตามจุดหมายของหลักสูตร การประเมินพัฒนาการ ควรยึดหลัก ดังนี้

- 7.1 ประเมินพัฒนาการของเด็กครบทุกด้านและนำผลมาพัฒนาเด็ก
- 7.2 ประเมินเป็นรายบุคคลอย่างสม่ำเสมอต่อเนื่องตลอดปี
- 7.3 สภาพการประเมินควรมีลักษณะเช่นเดียวกับการปฏิบัติกิจกรรมประจำวัน
- 7.4 ประเมินอย่างเป็นระบบ มีการวางแผน เลือกใช้เครื่องมือและจัดบันทึกไว้เป็นหลักฐาน
- 7.5 ประเมินตามสภาพจริงด้วยวิธีการหลากหลายเหมาะกับเด็ก รวมทั้งใช้แหล่งข้อมูลหลาย ๆ ด้าน ไม่ควรใช้การทดสอบ

สำหรับวิธีการประเมินที่เหมาะสมและควรใช้กับเด็กอายุ 3-5 ปี ได้แก่ การสังเกต การบันทึก พฤติกรรม การสนทนา การสัมภาษณ์ การวิเคราะห์ข้อมูลจากผลงานเด็กที่เก็บอย่างมีระบบ

9. ภาพรวมการวิจัยการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้อง พบว่าประเทศไทยและประเทศที่กำลังพัฒนา ได้เน้นการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เป็นตัวจักรสำคัญในการพัฒนาประเทศ สำหรับประเทศไทย แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับที่ 8 และฉบับที่ 9 ก็ได้มุ่งเน้นประเด็นดังกล่าว การพัฒนาคุณภาพทรัพยากรมนุษย์ คงต้องเริ่มตั้งแต่การให้ความสำคัญของการอบรมเลี้ยงดูเด็ก เพราะถ้าเด็กได้รับการเลี้ยงดูอย่างถูกต้องและเหมาะสม ก็จะเป็นการวางรากฐานของชีวิตที่มั่นคง การพัฒนาต้องเริ่มตั้งแต่ยังเด็ก โดยเฉพาะเด็ก 0-6 ปี ซึ่งเป็นรากฐานแห่งการพัฒนาความเจริญเติบโต ในทุก ๆ ด้าน จากการสำรวจประชากรทั้งประเทศ พบว่ามีเด็ก 0-6 ปี ประมาณ 5.9 ล้านคน คิดเป็นร้อยละ 9.54 ของประชากรทั้งประเทศ การพัฒนาความคิด สมองของเด็กจะเติบโตถึงร้อยละ 80 ของผู้ใหญ่ สังคมในปัจจุบันได้มีการ

เปลี่ยนแปลงไปมาก ลักษณะของครอบครัวได้เปลี่ยนแปลง จากครอบครัวขยายเป็นครอบครัวเดี่ยวมากขึ้น การพึ่งพาญาติ พี่น้อง ในการเลี้ยงดูบุตรทำได้น้อยลง ก่อปรกับภาวะการดิ้นรนในการประกอบอาชีพมากขึ้น การที่สตรีมีโอกาสมากขึ้นในการประกอบอาชีพ โดยเฉพาะสังคมเมือง เด็กได้รับการดูแลเอาใจใส่จากบิดามารดาน้อยลง ทำให้ความสัมพันธ์ในสถาบันครอบครัวลดน้อยลง เด็กส่วนหนึ่งถูกส่งไปตามศูนย์รับเลี้ยงเด็กกลางวัน (day care center) หรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จากการสำรวจในระดับประเทศก็จะพบว่าสัดส่วนการเลี้ยงดูเด็กตามสถานที่ดังกล่าว มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น จากการเปลี่ยนทางด้านเศรษฐกิจและสังคมในยุคใหม่ ในปัจจุบันรูปแบบของผู้เลี้ยงดูแตกต่างออกไปตามอายุของเด็ก เขตที่อยู่อาศัย (เมือง/ชนบท) ตามลักษณะครอบครัว การย้ายถิ่นของพ่อแม่ การทำงาน และระดับการศึกษาของแม่ รวมทั้งฐานะเศรษฐกิจของครอบครัว งานวิจัยหลายชิ้นพบว่า มารดาที่มีบุตรวัย 0-2 ปี มักดูแลบุตรด้วยตนเองมากกว่ามารดาที่มีอายุบุตรมากกว่า ซึ่งมักให้ญาติดูแลแทนหรือจ้างคนเลี้ยง แต่พออายุ 3 ขวบขึ้นไป ศูนย์เด็กเล็กในหมู่บ้าน จะเป็นผู้ดูแลหลัก มีเพียงร้อยละ 15-20 ที่ยังเลี้ยงดูอยู่ที่บ้าน ศูนย์เด็กเล็กเป็นสถานที่เลี้ยงดูเด็ก ที่มีอายุระหว่าง 3-6 ปี เพื่อการเตรียมความพร้อมให้กับเด็กก่อนวัยเรียน จากการศึกษาพบว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ยังมีปัญหาในเรื่องคุณภาพของบริการ โดยเฉพาะในเด็กวัย 3-6 ปี เนื่องจากการศึกษาในระดับนี้ ไม่ใช่การศึกษาภาคบังคับ จึงไม่ค่อยได้รับการสนับสนุนอย่างเพียงพอ โดยเฉพาะศูนย์เด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในชนบทซึ่งยังขาดงบประมาณ ในการจัดหาเงินเดือนให้แก่ผู้เลี้ยงดูเด็ก ขาดการมีส่วนร่วมของผู้ปกครอง และชุมชนนอกจากนี้ยังมีความจำกัดของงบประมาณ ต่อการจัดสภาพแวดล้อมทางกายภาพเป็นอย่างมาก

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาสภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สภาพการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ปัจจัยความสำเร็จ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีรายละเอียดของวิธีการดำเนินการวิจัย ดังต่อไปนี้

1. ระเบียบวิธีวิจัย

ในการออกแบบวิธีเก็บรวบรวมข้อมูลเพื่อตอบคำถามการวิจัย ใช้วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่งหลายวิธีการ เพื่อตรวจสอบและยืนยันความถูกต้องของข้อมูล ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้ทั้งข้อมูลเชิงปริมาณ (quantitative data) ซึ่งได้จากวิธีการสำรวจด้วยแบบสอบถาม และข้อมูลเชิงคุณภาพ (qualitative data) ซึ่งได้จากการสังเกตและสัมภาษณ์เจาะลึกกับผู้ที่เกี่ยวข้อง

2. วิธีดำเนินการในการวิจัยเชิงปริมาณ

ประชากรในการวิจัยเชิงปริมาณในครั้งนี้คือ ครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย จำนวนรวม 17,821 แห่ง กำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่าง จากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie และ Morgan ได้ขนาดตัวอย่างจำนวน 377 คน ซึ่งเป็นขนาดตัวอย่างขั้นต่ำในการเก็บรวบรวมข้อมูล ในการเก็บข้อมูลจริงได้ทำการเก็บเพิ่มเติมเพื่อให้เกิดการกระจายของกลุ่มตัวอย่างได้อย่างทั่วถึงมากขึ้น รวมขนาดตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 420 คน คัดเลือกตัวอย่างด้วยการสุ่มแบบหลายขั้นตอน (Multi-Stage Random Sampling)

ในการสร้างเครื่องมือผู้วิจัยสร้างแนวคำถาม จากการศึกษาเอกสาร ตำราวิชาการ แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง แล้วนำแบบสอบถามไปหาคุณภาพของเครื่องมือด้านความเที่ยงตรง (Validity) จากผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องด้านภาษา เนื้อหา และโครงสร้าง แล้วจึงนำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนครปฐมที่ไม่ได้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ จำนวน 30 คน เพื่อหาค่าความเชื่อมั่น

(Reliability) ด้วยการหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha-Coefficient) ด้วยวิธีครอนบาค (Cronbach) ได้ผลการหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เท่ากับ .9234

ลักษณะของแบบสอบถามในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบมาตราส่วนประเมินค่า (Rating Scale) โดยกำหนดเป็นตัวเลข ตั้งแต่ 1-5 จำนวน 5 ระดับ ตามมาตรวัดของ Likert ให้ครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ตอบตามการบริหารที่เป็นจริงของตนเอง โดยมีตัวเลือก 5 ระดับ และกำหนดค่าคะแนน ดังนี้

คำตอบ 1 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงานน้อยที่สุด	กำหนดให้ค่าคะแนนเท่ากับ 1 คะแนน
คำตอบ 2 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงานน้อย	กำหนดให้ค่าคะแนนเท่ากับ 2 คะแนน
คำตอบ 3 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงานปานกลาง	กำหนดให้ค่าคะแนนเท่ากับ 3 คะแนน
คำตอบ 4 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงานมาก	กำหนดให้ค่าคะแนนเท่ากับ 4 คะแนน
คำตอบ 5 หมายถึง มีสภาพการดำเนินการงานที่สุด	กำหนดให้ค่าคะแนนเท่ากับ 5 คะแนน

การแปลผลการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้แบบสอบถามเกี่ยวกับสภาพการดำเนินการงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ใช้เกณฑ์ของ Best (1977) ที่แบ่งช่วงการแปลผลตามหลักของการแบ่งอันตรภาคชั้น (Class Interval) โดยการนำค่าสูงสุดลบด้วยค่าต่ำสุด แล้วหารด้วยจำนวนระดับที่ต้องการแปลผล มีความหมายดังนี้

ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.00-1.80	หมายถึง	มีสภาพการดำเนินการงานน้อยที่สุด
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	1.81-2.60	หมายถึง	มีสภาพการดำเนินการงานน้อย
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	2.61-3.40	หมายถึง	มีสภาพการดำเนินการงานปานกลาง
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	3.41-4.20	หมายถึง	มีสภาพการดำเนินการงานมาก
ค่าเฉลี่ยระหว่าง	4.21-5.00	หมายถึง	มีสภาพการดำเนินการงานมากที่สุด

3. วิธีดำเนินการในการวิจัยเชิงคุณภาพ

1) กลุ่มที่ใช้ในการศึกษา คือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในแต่ละภูมิภาค รวม 4 ภูมิภาค

ผู้ให้ข้อมูลคือ ผู้บริหาร และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จาก 4 ภูมิภาค ๑ ละ 1 จังหวัด

2) เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล เป็นแบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์เชิงลึกที่ผู้วิจัยได้สร้างขึ้น โดยมีประเด็นในการสัมภาษณ์ครอบคลุมรายละเอียดตามวัตถุประสงค์ของการวิจัย จากนั้นจึงนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูล

ในการคัดเลือกจังหวัดในแต่ละภูมิภาคนั้น ใช้การสุ่มตัวอย่างแบบง่าย (Simple Random Sampling) ด้วยวิธีการจับฉลากชื่อจังหวัด แล้วจึงสุ่มตัวอย่างแบบง่ายด้วยการจับฉลากชื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดนั้น ๆ อีกครั้งหนึ่ง ได้ผลดังตารางที่ 1

ตารางที่ 1 กลุ่มตัวอย่างในการเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ในแต่ละภูมิภาค

ภาค	จังหวัด	จำนวนศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ที่เก็บข้อมูล (แห่ง)
1. เหนือ	เชียงราย	3
2. กลาง	นครปฐม	3
3. ตะวันออกเฉียงเหนือ	อุบลราชธานี	5
4. ใต้	นครศรีธรรมราช	3
4 ภาค	4 จังหวัด	14 แห่ง

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 ข้อมูลเชิงปริมาณ ผู้วิจัยทำการประมวลผลข้อมูลทางสถิติ โดยใช้เครื่องคอมพิวเตอร์ และวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา (Descriptive Statistic) โดยใช้ค่าร้อยละ (%) ค่าคะแนนเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

4.2 ข้อมูลเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยทำการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้วิธีการวิเคราะห์เนื้อหา (content analysis) จากข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหาร และบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

บทที่ 4

ผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย ผลการวิจัยที่ได้จากข้อมูลเชิงปริมาณและเชิงคุณภาพ เพื่อตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยมีเนื้อหา ดังนี้

1. ข้อมูลทั่วไปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การเก็บรวบรวมข้อมูลของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจากครูผู้ดูแลเด็ก พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กส่วนใหญ่ (ร้อยละ 55.0) เป็นศูนย์ที่ได้รับโอนมาจากกรมการพัฒนาชุมชน รองลงมาเป็นศูนย์ที่จัดตั้งขึ้นใหม่โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ร้อยละ 23.4) รับโอนมาจากกระทรวงศึกษาธิการ (ร้อยละ 18.3) และรับโอนมาจากกรมการศาสนา (ร้อยละ 3.3) ตามลำดับ ส่วนใหญ่เป็นศูนย์ที่มีระยะเวลาในการจัดตั้งไม่เกิน 10 ปี (ร้อยละ 50.0) มีเด็กอยู่ในศูนย์ระหว่าง 41-80 คน (ร้อยละ 63.3) มีจำนวนครูผู้ดูแลเด็กไม่เกิน 3 คน (ร้อยละ 68.3) และมีจำนวนห้อง 1 ห้อง (ร้อยละ 43.3) สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์ พบว่า ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และวุฒิปริญญาตรีในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 50.9 และร้อยละ 48.9 ตามลำดับ) โดยเป็นครูที่ไม่ได้จบด้านการศึกษาปฐมวัยมากกว่าครูที่จบการศึกษาด้านปฐมวัย (ร้อยละ 73.1 และร้อยละ 26.9 ตามลำดับ) แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละศูนย์ พบว่า ส่วนใหญ่ภายในศูนย์มีครูผู้ดูแลเด็ก(อย่างน้อย 1 คน) ที่จบด้านการศึกษาปฐมวัย (ร้อยละ 63.3) ดังรายละเอียดในตารางที่ 2

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

n = 420		
ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
1. ลักษณะของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก		
รับโอนจากกรมการศาสนา	14	3.3
รับโอนจากกรมการพัฒนาชุมชน	231	55.0
รับโอนจากกระทรวงศึกษาธิการ	77	18.3
จัดตั้งใหม่	98	23.4
รวม	420	100.0

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ต่อ)

n = 420		
ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
2. ระยะเวลาดำเนินการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก		
ไม่เกิน 10 ปี	210	50.0
ระหว่าง 10-20 ปี	119	28.3
มากกว่า 20 ปี	91	21.7
รวม	420	100.0
3. จำนวนเด็กภายในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก		
ไม่เกิน 40 คน	84	20.0
ระหว่าง 41-80 คน	266	63.3
มากกว่า 80 คน ขึ้นไป	70	16.7
รวม	420	100.0
4. จำนวนครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก		
ไม่เกิน 3 คน	287	68.3
ระหว่าง 4-6 คน	112	26.7
มากกว่า 6 คน	21	5.0
รวม	420	100.0
5. จำนวนห้องเรียนในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก		
จำนวน 1 ห้อง	182	43.3
จำนวน 2 ห้อง	161	38.3
ตั้งแต่ 3 ห้องขึ้นไป	77	18.4
รวม	420	100.0

ตารางที่ 2 จำนวนและร้อยละข้อมูลทั่วไปศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก (ต่อ)

n = 420		
ข้อมูลทั่วไป	จำนวน	ร้อยละ
6. วุฒิการศึกษาของครูผู้ดูแลเด็ก		
ต่ำกว่าปริญญาตรี	721	50.9
ปริญญาตรี	693	48.9
สูงกว่าปริญญาตรี	3	0.2
รวม	1,417	100.0
7. สาขาวิชาที่ครูดูแลเด็กจบการศึกษา		
ด้านการศึกษาปฐมวัย	381	26.9
ด้านอื่น ๆ	1,036	73.1
รวม	1,417	100.0
8. ศูนย์ที่มีและไม่มีครูจบการศึกษาด้านปฐมวัย		
ศูนย์ที่ไม่มีครูจบการศึกษาด้านปฐมวัย	154	36.7
ศูนย์ที่มีครูจบการศึกษาด้านปฐมวัย	266	63.3
รวม	420	100.0

2. สภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.1 สภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยด้านวิชาการ

การดำเนินการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านวิชาการนั้น พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.46$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก มี 4 ข้อ เรียงตามลำดับ คือ จัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา ($\bar{X} = 3.83$) มีการประเมินพัฒนาการเด็กแต่ละวัยในทุกด้าน ($\bar{X} = 3.75$) มีกิจกรรมนันทนาการ การเรียนรู้ และการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ ($\bar{X} = 3.63$) และมีการจัดการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยโดยใช้วิธีการและรูปแบบที่หลากหลาย ($\bar{X} = 3.45$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยของผลการดำเนินงานน้อยที่สุด คือ มีสนามเด็กเล่นในการ

ช่วยพัฒนาการของเด็กที่ปลอดภัย ($\bar{X} = 3.18$) ดังรายละเอียดในตารางที่ 3

ตารางที่ 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการศึกษาปฐมวัยด้านวิชาการ

n = 420

การดำเนินงานด้านวิชาการ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. จัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา	3.83	.7350	มาก
2. มีการประเมินพัฒนาการเด็กแต่ละวัยในทุกด้าน	3.75	.7453	มาก
3. มีสื่อการเรียนรู้ ของเล่น วัสดุอุปกรณ์ และนวัตกรรมที่มีคุณภาพ และเพียงพอต่อการเรียนการสอน	3.33	.8106	ปานกลาง
4. มีสนามเด็กเล่นในการช่วยพัฒนาการของเด็กที่ปลอดภัย	3.18	1.0094	ปานกลาง
5. มีกิจกรรมนันทนาการ การเรียนรู้ และการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ	3.63	.7072	มาก
6. บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและประเมินผลการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	3.40	.9176	ปานกลาง
7. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กเมื่ออยู่ที่บ้านตามคำแนะนำของครู/ผู้ดูแลเด็ก	3.33	.7462	ปานกลาง
8. มีการจัดการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างของเด็กแต่ละคน	3.38	.7333	ปานกลาง
9. มีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน	3.35	.7038	ปานกลาง
10. มีการจัดการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยโดยใช้วิธีการและรูปแบบที่หลากหลาย	3.45	.6443	มาก
รวม	3.46	.5182	มาก

2.2 สภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยด้านงบประมาณ

สำหรับการดำเนินการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านงบประมาณ นั้น พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.35$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก มี 2 ข้อ คือ มีการจัดงบประมาณด้านโภชนาการ และอาหารเสริมที่เพียงพอและมีคุณค่าทางอาหารเหมาะสมกับวัย ($\bar{X} = 3.76$) และมีการกำกับติดตามการใช้จ่ายงบประมาณตามแผนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ($\bar{X} = 3.45$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยของผลการดำเนินงานน้อยที่สุด คือ มีระบบการเงินที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน ($\bar{X} = 3.10$) ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีงบประมาณในการบริหารการศึกษาสอดคล้องกับกิจกรรมการจัดการศึกษา ($\bar{X} = 3.18$) และมีแผนการใช้งบประมาณ และมีการใช้ตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพ ($\bar{X} = 3.20$) ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 4

ตารางที่ 4 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการศึกษาปฐมวัยด้านงบประมาณ

n = 420

การดำเนินงานด้านงบประมาณ	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. มีระบบการเงินที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน	3.10	.8515	ปานกลาง
2. มีแผนการใช้งบประมาณ และมีการใช้ตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพ	3.20	.7712	ปานกลาง
3. มีระบบการตรวจสอบรายงานการเงินอย่างเป็นระบบ	3.33	.8703	ปานกลาง
4. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีงบประมาณในการบริหารการศึกษาสอดคล้องกับกิจกรรมการจัดการศึกษา	3.18	.8070	ปานกลาง
5. มีการจัดงบประมาณด้านโภชนาการ และอาหารเสริมที่เพียงพอ และมีคุณค่าทางอาหารเหมาะสมกับวัย	3.76	.7395	มาก
6. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดสรรงบประมาณให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างเพียงพอ	3.38	.8395	ปานกลาง
7. มีการใช้งบประมาณตามระเบียบและแนวปฏิบัติ	3.40	.7581	ปานกลาง
8. มีการกำกับติดตามการใช้จ่ายงบประมาณตามแผนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	3.45	.8847	มาก
รวม	3.35	.6367	ปานกลาง

2.3 สภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยด้านการบริหารงานบุคคล

ในส่วนของสภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยด้านการบริหารงานบุคคล พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 3.45$) เมื่อพิจารณารายข้อ พบว่า ข้อที่มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก 3 ลำดับแรก คือ ครู/ผู้ดูแลเด็กได้รับการอบรมและพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.90$) บุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีบรรยากาศการทำงานที่ดี และมีการทำงานเป็นทีม ($\bar{X} = 3.80$) และครู/ผู้ดูแลเด็กมีวุฒิและความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนเด็กปฐมวัย ($\bar{X} = 3.46$) ตามลำดับ โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยของผลการดำเนินงานน้อยที่สุดคือ มีสวัสดิการอื่น ๆ ให้กับบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนอกเหนือจากค่าจ้าง ($\bar{X} = 2.88$) และมีระบบเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานให้กับบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ($\bar{X} = 3.16$) ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการศึกษาปฐมวัยด้านการบริหารงานบุคคล

n = 420

การดำเนินงานด้านการบริหารงานบุคคล	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ครู/ผู้ดูแลเด็กมีวุฒิและความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนเด็กปฐมวัย	3.46	.7639	มาก
2. ครู/ผู้ดูแลเด็กมีจำนวนที่เพียงพอในการดูแลเด็ก	3.45	.9034	มาก
3. ครู/ผู้ดูแลเด็กได้รับการอบรมและพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง	3.90	.7470	มาก
4. มีระบบการสรรหาครู/ผู้ดูแลเด็กอย่างเหมาะสม	3.45	.7179	มาก
5. มีระบบเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานให้กับบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	3.16	.7791	ปานกลาง
6. ครู/ผู้ดูแลเด็กได้รับค่าจ้างตามวุฒิและตามเกณฑ์ลูกจ้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	3.51	.9046	มาก
7. มีสวัสดิการอื่น ๆ ให้กับบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนอกเหนือจากค่าจ้าง	2.88	1.0355	ปานกลาง
8. บุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีบรรยากาศการทำงานที่ดี และมีการทำงานเป็นทีม	3.80	.7492	มาก
รวม	3.45	.5592	มาก

2.4 สภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยด้านการบริหารทั่วไป

เมื่อพิจารณาสภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยด้านการบริหารทั่วไป พบว่า ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.34$) ในส่วนของรายข้อ พบว่า ข้อที่มีผลการดำเนินงานอยู่ในระดับมาก มี 2 ข้อ คือ มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ผู้ปกครองและชุมชนได้รับรู้อย่างต่อเนื่อง ($\bar{X} = 3.60$) และมีการจัดอาคาร สถานที่ และสิ่งแวดล้อมอย่างถูกสุขลักษณะ ($\bar{X} = 3.43$) โดยข้อที่มีค่าเฉลี่ยของผลการดำเนินงานน้อยที่สุด คือ มีการให้บริการข้อมูลและสารสนเทศอย่างรวดเร็วและทั่วถึง ($\bar{X} = 3.16$) มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษากับหน่วยงานอื่น ($\bar{X} = 3.23$) และมีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการ และการตัดสินใจอย่างเหมาะสม ($\bar{X} = 3.28$) ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 6

ตารางที่ 6 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการศึกษาปฐมวัยด้านการบริหารทั่วไป

n = 420

การดำเนินงานด้านการบริหารทั่วไป	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. มีระบบการจัดหาสื่อการเรียนและวัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งการบำรุงรักษาที่มีประสิทธิภาพ	3.36	.7072	ปานกลาง
2. มีการให้บริการข้อมูลและสารสนเทศอย่างรวดเร็วและทั่วถึง	3.16	.7791	ปานกลาง
3. มีการจัดโครงสร้างการบริหารงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างชัดเจนและเหมาะสม	3.33	.7000	ปานกลาง
4. มีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล	3.36	.6582	ปานกลาง
5. มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษากับหน่วยงานอื่น	3.23	.6683	ปานกลาง
6. มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการและการตัดสินใจอย่างเหมาะสม	3.28	.6862	ปานกลาง
7. มีการจัดอาคาร สถานที่ และสิ่งแวดล้อมอย่างถูกสุขลักษณะ	3.43	.7166	มาก
8. มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ผู้ปกครองและชุมชนได้รับรู้อย่างต่อเนื่อง	3.60	.7798	มาก
รวม	3.34	.5663	ปานกลาง

2. 5 สภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยใน 4 ด้าน

เมื่อพิจารณาสภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่า ด้านที่มีผลการดำเนินงานมากที่สุด คือ ด้านวิชาการ ($\bar{X} = 3.46$) รองลงมาคือ ด้านการบริหารงานบุคคล ($\bar{X} = 3.45$) ด้านงบประมาณ ($\bar{X} = 3.35$) และด้านการบริหารทั่วไป ($\bar{X} = 3.34$) ตามลำดับ โดยมีภาพรวมการดำเนินงานของทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$) ดังรายละเอียดในตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการจัดการศึกษาปฐมวัยรายด้าน

n = 420

ผลการจัดการศึกษาปฐมวัยรายด้าน	$\bar{X}$	S.D.	ระดับ
1. ด้านวิชาการ	3.46	.5182	มาก
2. ด้านการบริหารงานบุคคล	3.45	.5592	มาก
3. ด้านงบประมาณ	3.35	.6367	ปานกลาง
4. ด้านการบริหารทั่วไป	3.34	.5063	ปานกลาง
รวม 4 ด้าน	3.40	.5551	ปานกลาง

3. ปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัย

ปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ นั้น พบว่า การจัดการศึกษาปฐมวัยที่ทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นผู้ดำเนินงานนั้น มีปัญหาในด้านการเงิน/งบประมาณ มากที่สุด (ร้อยละ 40.0) รองลงมา คือ ด้านการเรียนการสอน (ร้อยละ 36.7) ด้านบุคลากร (ร้อยละ 33.3) และด้านการสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ร้อยละ 26.7) ตามลำดับ ดังรายละเอียดในตารางที่ 8

ตารางที่ 8 จำนวนและร้อยละของการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

n = 420

ปัญหา	ไม่มีปัญหา		มีปัญหา	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ด้านการเรียนการสอน	266	63.3	154	36.7
2. ด้านการเงิน/งบประมาณ	252	60.0	168	40.0
3. ด้านบุคลากร	280	66.7	140	33.3
4. ด้านการบริหารทั่ว ๆ ไปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก	364	86.7	56	13.3
5. ด้านความร่วมมือของผู้ปกครอง	329	78.3	91	21.7
6. ด้านความร่วมมือของชุมชน	336	80.0	84	20.0
7. ด้านการสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น	308	73.3	112	26.7
8. ด้านอื่น ๆ (ระบุ)	385	91.7	35	8.3

สำหรับข้อมูลในเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารและครูเกี่ยวกับสภาพปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น พบว่ามีปัญหาในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1. ปัญหาด้านวิชาการ ได้แก่

- ความไม่ชัดเจนของหลักสูตรการเรียนการสอนที่ไม่ตรงกับความต้องการของท้องถิ่น
- การขาดแคลนหนังสือ สื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขาดงบประมาณในการสนับสนุน หรือบางแห่งขาดความสนใจที่จะให้การสนับสนุนอย่างเพียงพอ
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ให้ความสำคัญต่อการสนับสนุนส่งเสริมด้านวิชาการแก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- ขาดการติดตาม นิเทศ แนะนำ และช่วยเหลือด้านวิชาการจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

2. ปัญหาด้านงบประมาณ ได้แก่

- งบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่เพียงพอ ทำให้ไม่สามารถสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัยได้อย่างมีประสิทธิภาพ
- การจัดสรรงบประมาณขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีความล่าช้า และไม่ตรงกับความต้องการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- งบประมาณที่ได้รับมีการนำไปใช้ที่ไม่เหมาะสม และไม่สอดคล้องกับความต้องการที่แท้จริงของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- ระเบียบวิธีปฏิบัติของการใช้งบประมาณไม่ค่อยชัดเจน มีขั้นตอนมาก มีความยุ่งยากในการปฏิบัติและการเบิกจ่ายงบประมาณตามระเบียบ
- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้ความสำคัญกับการกิจด้านการจัดการศึกษาปฐมวัยน้อยกว่าภารกิจในด้านอื่น ๆ

3. ปัญหาด้านการบริหารงานบุคคล ได้แก่

- มีบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กจำนวนน้อย ไม่เพียงพอต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพ
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่มีบุคลากรที่มีวุฒิด้านการศึกษาปฐมวัย โดยบุคลากรส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาที่ไม่ตรงกับลักษณะงานที่ปฏิบัติ
- ครูและผู้ดูแลเด็กไม่ได้รับเงินเดือนตามวุฒิการศึกษาสูงสุดของตนเอง
- มีการเปลี่ยนแปลงบุคลากรบ่อย ทำให้การปฏิบัติงานไม่มีความต่อเนื่อง
- ขาดการพัฒนาครูและบุคลากรด้านการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ชัดเจน ทำให้ครูและบุคลากรได้รับการพัฒนาน้อย และไม่ได้รับการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง
- การขาดขวัญและกำลังใจของครูและบุคลากร จากการไม่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนให้มีความเจริญก้าวหน้าในอาชีพ

4. ปัญหาด้านการบริหารทั่วไป ได้แก่

- ขาดการกำหนดนโยบายด้านการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ชัดเจน และไม่มีการจัดทำแผนยุทธศาสตร์การศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
- การบริหารจัดการด้านการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นยังมีโครงสร้างการบริหารจัดการที่ไม่ชัดเจน

- องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งยังขาดการบริหารจัดการตามหลักธรรมาภิบาล มีการบริหารโดยใช้ระบบอุปถัมภ์ ขาดความยุติธรรม และความโปร่งใส

- ขาดการพัฒนาอาคารสถานที่และห้องเรียนที่ได้มาตรฐานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

- มีการรับเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ไม่ชัดเจนและไม่เหมาะสม โดยมีการรับเด็กตลอดทั้งปี ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการจัดการเรียนการสอน บางแห่งรับเด็กจำนวนมาก ทำให้ดูแลไม่ทั่วถึงหรือบางแห่งนำเด็กที่มีอายุแตกต่างกันมากมาอยู่ร่วมกัน ทำให้ไม่สามารถจัดกิจกรรมพัฒนาการตามช่วงวัยได้อย่างเหมาะสม

5. ปัญหาด้านความร่วมมือของผู้ปกครอง ได้แก่

- การขาดความร่วมมือจากผู้ปกครองในการดูแลเด็ก และการจัดกิจกรรมร่วมกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

- ไม่มีความเชื่อมโยงของการพัฒนาพัฒนาการของเด็กปฐมวัยระหว่างศูนย์พัฒนาเด็กเล็กกับผู้ปกครอง

6. ปัญหาด้านความร่วมมือของชุมชน ได้แก่

- ชุมชนไม่ให้ความร่วมมือกับทางองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดการศึกษาปฐมวัย

- ชุมชนขาดการรับรู้เกี่ยวกับการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

7. ปัญหาด้านอื่น ๆ ได้แก่

- องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งยังขาดความพร้อมในการจัดการศึกษาปฐมวัย บางองค์การปกครองส่วนท้องถิ่นมีขนาดเล็ก งบประมาณน้อย จนไม่สามารถสนับสนุนและพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้อย่างเต็มที่

- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางแห่งไม่ได้รับการปรับปรุง ซ่อมแซม และพัฒนาตามระยะเวลาที่เหมาะสม และบางแห่งมีที่ตั้งและสภาพแวดล้อมที่ไม่ดี

4. สรุปผลการสังเกตศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

จากการลงพื้นที่และร่วมสังเกตศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในภาคต่าง ๆ ทำให้เห็นข้อมูลในเชิงคุณภาพของศูนย์ฯ ดังกล่าว ดังต่อไปนี้

4.1 รูปแบบสังเกตศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดเชียงราย

จากการสังเกตศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดเชียงราย จำนวน 3 แห่ง สรุปได้ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมภายนอกศูนย์ฯ (แหล่งที่ตั้งของศูนย์ฯ/บริเวณชุมชนรอบ ๆ ศูนย์ฯ/ฯลฯ)

- ศูนย์ฯ ทั้ง 3 แห่ง ตั้งอยู่ในบริเวณชุมชน มีบ้านเรือนตั้งอยู่ห่างออกไป สลับกับสวน ไร่ นา มีถนนลาดยางมะตอยตัดผ่าน การเดินทางค่อนข้างสะดวก
- สภาพแวดล้อมของทุกศูนย์ฯ ร่มรื่น มองเห็นทิวทัศน์ของภูเขา
- ศูนย์ฯ 2 แห่ง ตั้งอยู่ในบริเวณริ้วของ อบต. ที่สังกัด ส่วนอีก 1 ศูนย์ฯ ใช้พื้นที่ของวัดซึ่งอยู่ใกล้กับ อบต.
- ศูนย์ฯ 2 แห่ง มีบริเวณสนามหญ้าและใช้เป็นสนามเด็กเล่น มีเครื่องเล่นสนามจำนวนพอควร ส่วนอีก 1 แห่ง มีอุปกรณ์และของเล่นน้อย ส่วนใหญ่เก่าและชำรุดไม่สามารถใช้งานได้

2. สภาพแวดล้อมภายในศูนย์ฯ (บริเวณภายในศูนย์ฯ/อาคารสถานที่/สภาพแวดล้อมภายในภายนอกอาคาร/ฯลฯ)

- อาคารที่ตั้งของศูนย์ฯ ทั้ง 3 แห่ง เป็นคอนกรีตชั้นเดียว แบ่งพื้นที่เป็นห้องเรียน ทำกิจกรรม และนอนพักกลางวัน ในบริเวณเดียวกัน ห้องกว้างขนาดประมาณ 5 X10 เมตร และแยกห้องรับประทานอาหาร ห้องเตรียมอาหาร ห้องน้ำขนาดเล็ก อาคารของศูนย์ฯ 2 แห่ง มีสภาพใหม่ สะอาด ส่วนศูนย์ฯ อีก 1 แห่ง อาคารสภาพเก่าชำรุด
- หน้าห้องเรียนมีชั้นวางรองเท้า
- ศูนย์ฯ ทั้ง 3 แห่ง มีห้องน้ำอยู่ในอาคารเดียวกัน มีโถส้วมขนาดที่เด็กนั่งได้ มีศูนย์ฯ 1 แห่ง ที่ห้องน้ำมีสภาพเก่า ระบายน้ำไม่ดี
- มีศูนย์ฯ 2 แห่ง ที่มีลานกว้าง และสนามหญ้า มีเครื่องเล่นกลางแจ้งจำนวนมาก ได้แก่ อุโมงค์ สไลเดอร์ บาร์โหน ส่วนอีก 1 ศูนย์ฯ มีของเล่นกลางแจ้งน้อย สภาพชำรุด ใช้งานไม่ได้
- ศูนย์ฯ ทั้ง 3 แห่ง มีอ่างสำหรับล้างหน้าแปรงฟัน เรียงเป็นแถวยาว

3. การจัดวัสดุอุปกรณ์ภายในห้อง (ของเล่น/สื่อ/วัสดุอุปกรณ์/เครื่องใช้/ฯลฯ)

- ศูนย์ฯ 2 แห่ง มีห้องสำหรับทำกิจกรรมเด็ก และใช้เป็นพื้นที่สำหรับนอนด้วย อุปกรณ์การเล่น หรือเครื่องนอน จัดเก็บไว้บนชั้นวางของ แยกตามชื่อเด็ก เป็นระเบียบเรียบร้อย

นำออกมาเมื่อต้องการใช้งาน จัดมุมของเล่น มุมนิทาน มุมเก็บผลงานเด็ก แยกประเภทไว้เป็นระเบียบ ส่วนอีก 1 ศูนย์ฯ มีชั้นวางของเล็กน้อยจำนวนไม่เพียงพอ ของเล่นบางอย่างวางกับพื้นขัดผนังห้อง อุปกรณ์ของเล่นมีน้อย และเก่า

- ศูนย์ฯ 2 แห่ง มีของเล่นจำนวนมาก เช่น เลโก้ บล็อกไม้ ภาพตัดต่อ กล้องรูปทรงต่างๆ ลูกบอล หนังสือนิทาน บ่อบอล ของเล่นส่วนใหญ่ทำจากไม้และพลาสติก และยาง ส่วนศูนย์ฯ อีก 1 แห่ง มีของเล่น อุปกรณ์การสอน จำนวนน้อย และมีสภาพเก่ามาก
- ศูนย์ฯ ทั้ง 3 แห่ง มีชั้นเก็บเครื่องนอน หมอน ผ้าปูที่นอน แยกเป็นรายคน ผ้าปูที่นอนและปลอกหมอน จะให้ผู้ปกครองนำไปซักวันศุกร์และนำกลับมาส่งที่ศูนย์วันจันทร์เช้า
- ผนังรอบห้องมีโปสเตอร์ กิจกรรมต่าง ๆ ของเด็ก เช่น กิจกรรมประจำวัน กิจกรรมเสรี กิจกรรมกลางแจ้ง เกมการศึกษา โปสเตอร์ตัวอักษร ไทย อังกฤษ ตัวเลข โปสเตอร์โชว์ผลงานเด็ก เช่น ภาพวาด รูปกิจกรรมต่าง ๆ
- ศูนย์ฯ ทั้ง 3 แห่ง มีทีวีและเครื่องเล่นวีซีดี

4. ลักษณะการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก (รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็ก/การดูแลสุขนิสัยเด็ก/ฯลฯ)

- ทุกศูนย์ฯ มีตารางการจัดกิจกรรมประจำวัน เช่น รับเด็ก เคารพธงชาติ การออกกำลังกาย การเคลื่อนไหวตามจังหวะ เล่านิทาน กิจกรรมเสรี รับประทานอาหาร นอนกลางวัน และอาบน้ำ แปรงฟันก่อนกลับบ้าน
- มีการสอนให้เด็กช่วยเหลือตัวเอง เช่น แต่งตัว เข้าห้องน้ำ แปรงฟัน รับประทานอาหาร เก็บถาดอาหาร
- บางศูนย์ฯ มีการจัดโครงการเรียนรู้แก่เด็กในลักษณะต่าง ๆ เช่น ให้ผู้สูงอายุสอนเด็กเรียนรู้การปลูกข้าวจากประสบการณ์จริงโดยพาไปดูการทำนาข้าว พาเด็กไปฟังธรรมะที่วัด วันเข้าพรรษาพาเด็กไปถวายเทียนพรรษา เป็นต้น
- ศูนย์ฯ ทั้ง 3 แห่ง มีปฏิทินกิจกรรมประจำปี โดยเน้นการประชุมกับผู้ปกครอง การสร้างความสัมพันธ์กับชุมชน ตามเทศกาลต่าง ๆ เช่น ปีใหม่ ปฐมนิเทศ

5. สภาพทั่วไปของครู/ผู้ดูแลเด็ก (สัมพันธภาพกับเด็ก/บุคลิกภาพ/การดูแลเอาใจใส่เด็ก/การแต่งกาย/ฯลฯ)

- ครูส่วนใหญ่ มีบุคลิกเป็นคนใจเย็น รักเด็ก แต่งกายสะอาด ทำทางคล่องแคล่วว่องไว

- มีการวางแผน และเตรียมอุปกรณ์สื่อการสอนที่ดี โดยใช้คู่มือการจัดกิจกรรมเด็กของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย
- มีการจัดทำบันทึกของเด็ก และจัดทำรายงานการสอนต่าง ๆ แยกแฟ้มไว้เป็นระเบียบตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงมหาดไทย
- ครูสามารถกระตุ้นให้เด็กร่วมมือในกิจกรรมได้ดี
- พูดจาไพเราะ เสียงดังฟังชัด และเอาใจใส่เด็กดี

6. สภาพทั่วไปของเด็ก (สัมพันธ์ภาพกับครู/บุคลิกภาพ/การให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม/การแต่งกาย/ ฯลฯ)

- เด็กส่วนใหญ่ร่างกายแข็งแรง เติบโตสมวัย มีเด็กอ้วนหรือผอมเกินไปเล็กน้อย แต่งกายสะอาด มีเด็กบางคนของศุณย์ฯ ที่ไม่ค่อยสะอาด เสื้อผ้าเก่า บางคนไม่มีรองเท้า
- สามารถทำกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตัวเอง เช่น แต่งตัว เข้าห้องน้ำ รับประทานอาหารได้เอง
- ร่วมกิจกรรมประจำปี ได้ดี เช่น แข่งกีฬา วันพ่อ วันสงกรานต์
- เด็กส่วนใหญ่กล้าแสดงออก ร่าเริงแจ่มใส เชื่อฟังครู
- เด็กส่วนใหญ่ชอบกิจกรรมการเคลื่อนไหว กิจกรรมเข้าจังหวะ ศิลปะ

7. ข้อสังเกตอื่น ๆ ที่พบ

- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งที่ 1 มีการรวมศูนย์ฯ จาก 4 แห่ง เข้าด้วยกัน ทำให้มีงบประมาณในการก่อสร้างอาคารสถานที่ค่อนข้างสูง มีครูจำนวนเพียงพอกับปริมาณเด็ก และเป็นครูที่มีประสบการณ์จากการทำงานที่ศูนย์ฯ เก่า ทำให้มีความพร้อมในการจัดการเรียนการสอน นอกจากนี้ยังมีบริการรับส่งเด็กถึงบ้าน
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งที่ 2 เป็นศูนย์ฯ ที่ก่อตั้งขึ้นจากการได้รับพระราชทานจากพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทำให้มีความพร้อมในทุก ๆ ด้าน สามารถจัดการเรียนการสอนแก่เด็กได้ดี มีคณะกรรมการศูนย์ฯ และ อบต. รวมทั้งเจ้าหน้าที่อนามัย ดูแลอย่างใกล้ชิด
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งที่ 3 ขาดแคลนทั้งด้านอาคารสถานที่ วัสดุอุปกรณ์ อาหาร บุคลากร เนื่องจากขาดการสนับสนุนงบประมาณจาก อบต. แม้ว่าศูนย์ฯ ต้องรับเด็ก

จำนวน 30 คน ตามความต้องการของผู้ปกครอง แต่เนื่องจากกำหนดงบประมาณไว้ที่จำนวนเด็กจำนวน 16 คน ทำให้ศูนย์ฯ ขาดแคลนในเรื่องต่างๆ

4.2 สรุปแบบสังเกตศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดนครปฐม

จากการสังเกตศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดนครปฐม จำนวน 3 แห่ง สรุปได้ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมภายนอกศูนย์ฯ (แหล่งที่ตั้งของศูนย์ฯ/บริเวณชุมชนรอบ ๆ ศูนย์ฯ/ฯลฯ)

- ศูนย์ฯ ส่วนใหญ่ใช้พื้นที่บริเวณเดียวกับโรงเรียน บางแห่งตั้งอยู่ตรงกันข้ามกับวัด (ใช้พื้นที่วัด) รอบ ๆ ศูนย์ฯ เป็นพื้นที่สวนและนา มีบ้านตั้งอยู่ห่างออกไป ไม่แออัด มีต้นไม้สูงร่มรื่น
- ศูนย์ฯ มีรั้วของตัวเอง 2 แห่ง อีก 1 แห่ง ใช้รั้วร่วมกับของโรงเรียน
- ศูนย์ฯ ส่วนใหญ่มีบริเวณสนามหญ้า เป็นสนามเด็กเล่น มีอุปกรณ์ของเล่นกลางแจ้งจำนวนมาก 2 แห่ง อีก 1 แห่ง มีของเล่นกลางแจ้งน้อย

2. สภาพแวดล้อมภายในศูนย์ฯ (บริเวณภายในศูนย์ฯ/อาคารสถานที่/สภาพแวดล้อมภายในภายนอกอาคาร/ฯลฯ)

- อาคารที่ตั้งศูนย์ฯ 1 แห่ง เป็นคอนกรีตชั้นเดียว อีก 2 แห่ง เป็นคอนกรีต 2 ชั้น ใช้พื้นที่ชั้นล่างเป็นที่ทำงานของศูนย์ฯ
- ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กแห่งที่ 1 มีอาคารเป็นของศูนย์ฯ เอง 2 ชั้น สามารถแบ่งสัดส่วนพื้นที่ใช้สอยได้อย่างเหมาะสม เช่น มีห้องเรียนขนาดใหญ่ แบ่งตามอายุเด็ก ห้องอาหาร ห้องน้ำ ห้องหนังสือ และห้องเครื่องเล่น เบาะ ข้างฝาผนังบุฉนวน อู่มองค์ บ้านเด็กเล่น บ่อบอล และสปริงบอร์ด ส่วนใหญ่ทำจากพลาสติก (ใช้งบประมาณจาก อบต.) และมีเครื่องเล่นกลางแจ้งแยกไว้ที่สนามหญ้า ส่วนศูนย์ฯ อื่น อีก 2 แห่ง ใช้อาคารของโรงเรียน แบ่งเป็นห้องเรียน ส่วนห้องรับประทานอาหารใช้โรงอาหารของโรงเรียน สนามเด็กเล่นใช้ร่วมกับโรงเรียน
- ศูนย์ฯ ส่วนใหญ่จัดห้องสำหรับทำกิจกรรมเด็ก และใช้เป็นพื้นที่สำหรับนอนที่เดียวกัน อุปกรณ์การเล่น หรือเครื่องนอน จัดเก็บไว้ติดกับผนัง โต๊ะ เก้าอี้ จะนำออกมาเมื่อต้องการใช้งาน
- ทุกศูนย์ฯ แยกห้องรับประทานอาหาร มีโต๊ะสำหรับรับประทานอาหาร

- ศูนย์ฯ มีห้องน้ำ 4-10 ห้อง อยู่ในอาคารเดียวกัน มีโถส้วมขนาดที่เด็กนั่งได้ มีเพียง 1 ศูนย์ฯ ที่มีห้องน้ำโถผู้ใหญ่และจำนวนไม่เพียงพอกับจำนวนเด็ก
- ทุกศูนย์ฯ มีพื้นเป็นกระเบื้อง ส่วนใหญ่สะอาด ไม่มีฝุ่น อากาศถ่ายเทสะดวก ติดพัดลมเพดาน 1 ศูนย์ฯ อีก 2 ศูนย์ฯ ติดแอร์
- ทุกศูนย์ฯ มีก๊อกน้ำ อ่างล้างมือ ล้างหน้า แปรงฟัน เรียงเป็นแถวยาว
- หน้าห้องเรียนมีชั้นวางรองเท้าจัดไว้เป็นระเบียบ

3. การจัดวัสดุอุปกรณ์ภายในห้อง (ของเล่น/สื่อ/วัสดุอุปกรณ์/เครื่องใช้/ฯลฯ)

- ทุกศูนย์ฯ แยกมุมกิจกรรมต่าง ๆ ไว้ในห้องเรียน เช่น มุมนิทาน มุมดนตรี มุมของเล่น มุมผลงาน ชั้นวางกระเป๋าแยกตามชื่อเด็ก
- ศูนย์ฯ 2 แห่ง มีของเล่นเด็กจำนวนมาก เช่น เลโก้ บล็อกไม้ ภาพตัดต่อ กล้องรูปทรงต่าง ๆ ลูกบอล หนังสือนิทาน ของเล่นส่วนใหญ่ทำจากไม้ พลาสติก และยาง ส่วนอีก 1 ศูนย์ฯ มีห้องสมุดโดยมีตารางเวลาให้เด็กเข้าไปใช้บริการ
- ส่วนใหญ่จัดเก็บของเล่นต่าง ๆ แยกประเภท วางไว้ชิดผนังห้องเป็นแถวยาว เป็นระเบียบ เช่น เลโก้ ของเล่นชิ้นเล็กจะใส่กล่อง ของเล่นชิ้นใหญ่ เช่น ม้าโยกเล็ก รถเข็น จะนำออกมาเมื่อต้องการใช้งาน มีชั้นวางหนังสือแยกประเภทไว้ให้เด็กสามารถหยิบอ่านได้ มีชั้นวางแฟ้มผลงานเด็ก แฟ้มมาตรฐานผลงานของครู
- ทุกศูนย์ฯ มีชั้นเก็บเครื่องนอน หมอน ผ้าปูที่นอน แยกเป็นรายคน ผ้าปูที่นอนและปลอกหมอนจะให้ผู้ปกครองนำไปซักวันศุกร์และนำกลับมาส่งที่ศูนย์ฯ วันจันทร์เช้า
- ผนังรอบห้องมีโปสเตอร์ กิจกรรมต่าง ๆ ของเด็ก เช่น กิจกรรมประจำวัน กิจกรรมเสรี กิจกรรมกลางแจ้ง เกมการศึกษา โปสเตอร์ตัวอักษร ไทย อังกฤษ ตัวเลข โปสเตอร์โชว์ผลงานเด็ก เช่น ภาพวาด รูปกิจกรรมต่าง ๆ
- ทุกศูนย์ฯ มีทีวี วีดีโอ
- มีเพียงศูนย์ฯ เดียวที่มีถังดับเพลิงแขวนไว้หน้าห้องเรียน
- ทุกศูนย์ฯ มีเครื่องทำน้ำเย็นและมีชั้นวางแก้วน้ำเขียนชื่อเด็กแยกเป็นรายบุคคล บางแห่งแขวนแก้วน้ำไว้ที่ฝาผนัง

4. ลักษณะการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก (รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็ก/การดูแลสุนิสัยเด็ก/ฯลฯ)

- ด้านร่างกาย มีการวัดส่วนสูง ชั่งน้ำหนักเดือนละครั้ง และบันทึกในสมุดบันทึกเป็นรายบุคคล และรายงานให้ผู้ปกครองทราบเป็นระยะ ๆ บางศูนย์ฯ จะมีเจ้าหน้าที่สาธารณสุขมาตรวจสุขภาพเด็กทุกเดือน
- ทุกศูนย์ฯ มีตารางการจัดกิจกรรมประจำวัน เช่น การออกกำลังกาย การเคลื่อนไหวตามจังหวะ เล่านิทาน กิจกรรมสร้างสรรค์ กิจกรรมเสรี รับประทานอาหาร นอนกลางวัน และอาบน้ำ แปรงฟันก่อนกลับบ้าน
- มีการสอนให้เด็กช่วยเหลือตัวเอง เช่น แต่งตัว เข้าห้องน้ำ รับประทานอาหาร เก็บถาดอาหาร
- บางศูนย์ฯ ให้ครูของโรงเรียนที่อยู่ร่วมกันมาช่วยสอนภาษาอังกฤษ และพาเด็กไปวัดเพื่อฟังธรรมะ

5. สภาพทั่วไปของครู/ผู้ดูแลเด็ก (สัมพันธ์ภาพกับเด็ก/บุคลิกภาพ/การดูแลเอาใจใส่เด็ก/การแต่งกาย/ฯลฯ)

- ครูส่วนใหญ่ มีบุคลิกเป็นคนใจเย็น รักเด็ก แต่งกายสะอาด ทำทางคล่องแคล่วว่องไว มี 2 ศูนย์ฯ ที่ อบต. สนับสนุนชุดแบบฟอร์มของครู
- ครูส่วนใหญ่พูดจาไพเราะ และสามารถกระตุ้นให้เด็กร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ได้ดี มี 1 ศูนย์ฯ ที่ครูใช้ไมโครโฟนเนื่องจากเป็นห้องเรียนขนาดใหญ่
- มีการวางแผนและเตรียมอุปกรณ์สื่อการสอนที่ดี โดยใช้คู่มือการจัดกิจกรรมเด็กของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย
- มีการจัดทำบันทึกของเด็ก และจัดทำรายงานการสอนต่าง ๆ แยกแฟ้มไว้เป็นระเบียบตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงมหาดไทย

6. สภาพทั่วไปของเด็ก (สัมพันธ์ภาพกับครู/บุคลิกภาพ/การให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม/การแต่งกาย/ฯลฯ)

- เด็กส่วนใหญ่แต่งชุดฟอร์มตามวัน เช่น วันจันทร์แต่งเสื้อเหลือง วันศุกร์แต่งชุดพละ วันอื่น ๆ แต่งชุดนักเรียน ส่วนใหญ่แต่งกายสะอาด
- เด็กส่วนใหญ่ร่างกายแข็งแรง เดิบโตสมวัย มีเด็กอ้วนหรือผอมเกินไปเล็กน้อย
- สามารถทำกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตัวเอง เช่น แต่งตัว เข้าห้องน้ำ รับประทานอาหารได้เอง
- ให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรมประจำปี เช่น แข่งกีฬา วันพ่อ วันสงกรานต์

- เด็กส่วนใหญ่รำเริง กล้าแสดงออก พูดจาชัดถ้อยชัดคำ เชื่อฟังครู ร่วมมือในการทำกิจกรรมดี อยู่ในระเบียบวินัย เช่น เดินไปรับประทานอาหารเป็นแถว

7. ข้อสังเกตอื่น ๆ ที่พบ

- มีศูนย์ฯ 1 แห่ง สถานที่ไม่ค่อยสะอาด มีฝุ่น เนื่องจากอยู่ใกล้บริเวณก่อสร้าง มีเสียงดัง มีโต๊ะ เก้าอี้เก่าที่โรงเรียนนำมากองไว้ใกล้บริเวณของศูนย์ฯ (ศูนย์ฯใช้อาคารของโรงเรียน)
- มีศูนย์ฯ 1 แห่ง ขาดเครื่องเล่นกลางแจ้ง
- ไม่มีรั้วแยกของศูนย์ฯ เอง แต่จะใช้รั้วใหญ่ร่วมกับโรงเรียน
- ยังไม่มีการสำรวจความพึงพอใจของผู้ปกครองและชุมชนในการรับบริการจากศูนย์ฯ
- การที่ศูนย์ฯ ใช้พื้นที่ของโรงเรียน มีข้อดี คือกิจกรรมบางอย่างสามารถจัดร่วมกับโรงเรียนได้ เช่น วันพ่อ วันปีใหม่ กีฬา และครูของโรงเรียนมาช่วยสอนเด็กของศูนย์ฯ เช่น วิชาภาษาอังกฤษ แต่มีข้อเสียคือขาดความอิสระที่จะปรับปรุงเปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะเรื่องสถานที่
- มีบางศูนย์ฯ ที่พ่อแม่ต้องเสียค่าบำรุงการศึกษา แต่บางศูนย์ฯ พ่อแม่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่าย อบต.จัดงบประมาณให้ครบทุกอย่าง

4.3 สรุปแบบสังเกตศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดอุบลราชธานี

จากการสังเกตศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดอุบลราชธานี จำนวน 5 แห่ง สรุปได้ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมภายนอกศูนย์ฯ (แหล่งที่ตั้งของศูนย์ฯ/บริเวณชุมชนรอบ ๆ ศูนย์ฯ/ฯลฯ)
 - ศูนย์ฯ ส่วนใหญ่ใช้พื้นที่บริเวณเดียวกับวัด บางแห่งตั้งอยู่ภายในบริเวณรั้วเดียวกับ อบต. นอกจากนั้นรอบๆ ศูนย์ฯ เป็นพื้นที่สวนและนา มีบ้านตั้งอยู่ห่างออกไป ไม่แออัด มีต้นไม้สูงร่มรื่น
 - ศูนย์ฯ ส่วนใหญ่ใช้บริเวณสนามหญ้าเป็นสนามเด็กเล่น มีอุปกรณ์ของเล่นเล็กน้อยซึ่งได้รับบริจาคจากชุมชน บางแห่งไม่มีสถานที่ให้ใช้เป็นสนามเด็กเล่น
 - ศูนย์ฯ ทั้งหมด 5 แห่ง ไม่มีรั้วแยกเป็นของศูนย์ฯ แต่จะใช้รั้วร่วมกับวัด หรือ อบต. มีอยู่ 1 แห่ง ที่ไม่มีรั้ว และตั้งอยู่ติดกับถนนของหมู่บ้าน มีรถวิ่งผ่านประมาณวันละ 10 คัน
2. สภาพแวดล้อมภายในศูนย์ฯ (บริเวณภายในศูนย์ฯ/อาคารสถานที่/สภาพแวดล้อมภายในภายนอกอาคาร/ฯลฯ)

- อาคารศูนย์ฯ ทั้ง 5 แห่ง เป็นอาคารคอนกรีตชั้นเดียว มีห้องสำหรับทำกิจกรรมเด็ก และเป็นพื้นที่สำหรับนอนที่เดียวกัน อุปกรณ์การเล่น หรือเครื่องนอน จัดเก็บไว้ติดกับผนัง นำออกมาเมื่อต้องการใช้งาน ไม่มีโต๊ะ เก้าอี้ บางแห่งให้ตู้เก็บอุปกรณ์กันพื้นที่ห้องเพื่อแบ่งชั้นเรียน
- ศูนย์ฯ ส่วนใหญ่ แยกห้องรับประทานอาหารและมีโต๊ะสำหรับรับประทานอาหาร มี 1 ศูนย์ฯ ที่ไม่มีบริเวณรับประทานอาหาร จะใช้พื้นที่ในห้องเดียวกับที่ทำกิจกรรม
- ศูนย์ฯ มีห้องน้ำ 1-2 ห้อง อยู่ในอาคารเดียวกัน มีโถส้วมขนาดที่เด็กนั่งได้ พบว่าส่วนใหญ่ยังมีปริมาณห้องน้ำไม่เพียงพอกับปริมาณเด็ก
- พื้นเป็นกระเบื้องทุกศูนย์ฯ ส่วนใหญ่สะอาด ไม่มีฝุ่น อากาศถ่ายเทสะดวก ติดพัดลมเพดาน 3 ศูนย์ฯ อีก 2 ศูนย์ฯ ติดแอร์ นอกจากนี้มีอยู่ 1 ศูนย์ฯ ที่อากาศค่อนข้างมีกลิ่นอับ

3. การจัดวัสดุอุปกรณ์ภายในห้อง (ของเล่น/สื่อ/วัสดุอุปกรณ์/เครื่องใช้/ฯลฯ)

- ศูนย์ฯ ส่วนใหญ่มีของเล่นเด็กจำนวนมาก เช่น เลโก้ บล็อกไม้ ภาพตัดต่อ กล้องรูปทรงต่าง ๆ ลูกบอล หนังสือนิทาน ของเล่นส่วนใหญ่ทำจากไม้ พลาสติก และยาง
- ส่วนใหญ่จัดเก็บของเล่นต่าง ๆ แยกประเภท วางไว้ชิดผนังห้องเป็นแถวยาว เป็นระเบียบ เช่น เลโก้ ของเล่นชิ้นเล็กจะใส่กล่อง ของเล่นชิ้นใหญ่ เช่น ม้าโยกเล็ก รถเข็น จะนำออกมาเมื่อต้องการใช้งาน มีชั้นวางหนังสือแยกประเภทไว้เด็กสามารถหยิบอ่านได้ แต่ไม่ได้แยกเป็นมุมอ่านหนังสือ
- ส่วนใหญ่มีชั้นเก็บเครื่องนอน หมอน ผ้าปูที่นอน แยกเป็นรายคน ผ้าปูที่นอนและปลอกหมอนจะให้ผู้ปกครองนำไปซักวันศุกร์และนำกลับมาส่งที่ศูนย์ฯ วันจันทร์เช้า แต่บางศูนย์ฯ ไม่มีชั้นเก็บเครื่องนอน จะวางซ้อนกันไว้ที่พื้นชิดผนังห้อง
- ผนังรอบห้องมีโปสเตอร์ กิจกรรมต่าง ๆ ของเด็ก เช่น กิจกรรมประจำวัน กิจกรรมเสรี กิจกรรมกลางแจ้ง เกมการศึกษา โปสเตอร์ตัวอักษร ไทย อังกฤษ ตัวเลข โปสเตอร์โชว์ผลงานเด็ก เช่น ภาพวาด รูปกิจกรรมต่าง ๆ
- ทุกศูนย์ฯ ไม่มีโต๊ะเก้าอี้ในห้องเรียน แต่มีในห้องรับประทานอาหาร

4. ลักษณะการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก (รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็ก/การดูแลสุขนิสัยเด็ก/ฯลฯ)

- ด้านร่างกาย มีการวัดส่วนสูง ชั่งน้ำหนักเดือนละครั้ง และบันทึกในสมุดบันทึกเป็นรายบุคคล และรายงานให้ผู้ปกครองทราบเป็นระยะ ๆ แต่มี 1 ศูนย์ฯ ที่บันทึกแต่ไม่ได้แจ้งให้ผู้ปกครองทราบ และเก็บบันทึกไว้ที่ อบต.
- ทุกศูนย์ฯ มีตารางการจัดกิจกรรมประจำวัน เช่น การออกกำลังกาย การเคลื่อนไหวตามจังหวะ เล่านิทาน กิจกรรมเสรี รับประทานอาหาร นอนกลางวัน และอาบน้ำ แปรงฟัน ก่อนกลับบ้าน
- มีการสอนให้เด็กช่วยเหลือตัวเอง เช่น แต่งตัว เข้าห้องน้ำ รับประทานอาหาร เก็บถาดอาหาร

5. สภาพทั่วไปของครู/ผู้ดูแลเด็ก (สัมพันธภาพกับเด็ก/บุคลิกภาพ/การดูแลเอาใจใส่เด็ก/การแต่งกาย/ ฯลฯ)

- จำนวนครูต่อเด็กประมาณ 1: 20 มีเพียง 1 ศูนย์ฯ ที่มีจำนวนครูต่อเด็ก 1:25 ครูส่วนใหญ่มีบุคลิกเป็นคนใจเย็น รักเด็ก ทำงานด้วยความเสียสละ แต่งกายสะอาด ทำทางคล่องแคล่วว่องไว
- มีการวางแผน และเตรียมอุปกรณ์สื่อการสอนที่ดี ใช้คู่มือการจัดกิจกรรมเด็กของกรมส่งเสริมการปกครองท้องถิ่น กระทรวงมหาดไทย
- มีการจัดทำบันทึกของเด็ก และจัดทำรายงานการสอนต่างๆ แยกแฟ้มไว้เป็นระเบียบตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงมหาดไทย แต่มีบางศูนย์ฯ ที่เก็บเอกสารต่างๆ ไว้ที่ อบต.

6. สภาพทั่วไปของเด็ก (สัมพันธภาพกับครู/บุคลิกภาพ/การให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม/การแต่งกาย/ ฯลฯ)

- เด็กส่วนใหญ่ร่างกายแข็งแรง เติบโตสมวัย มีเด็กอ้วนหรือผอมเกินไปเล็กน้อย แต่งกายสะอาด
- สามารถทำกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตัวเอง เช่น แต่งตัว เข้าห้องน้ำ รับประทานอาหารได้เอง
- ให้ความร่วมมือในการร่วมกิจกรรมประจำปี เช่น แข่งกีฬา วันพ่อ วันสงกรานต์
- เด็กส่วนใหญ่ไม่กลัวพูด จะอายุเมื่อมีบุคคลภายนอกเข้าไปในศูนย์ฯ มี 1 ศูนย์ฯ ที่ฝึกให้เด็กเป็นผู้นำในการทำกิจกรรมประจำวันต่างๆ เช่น ร้องเพลง นับเลข สวดมนต์ เป็นต้น

7. ข้อสังเกตอื่น ๆ ที่พบ

- ศูนย์ฯ ส่วนใหญ่ ยังมีห้องเรียนไม่เพียงพอกับจำนวนเด็ก บางแห่งต้องยุบรวมเด็กมาทำ

กิจกรรมด้วยกัน

- ส่วนใหญ่ไม่มีการแยกบริเวณในการทำกิจกรรมต่าง ๆ หรือบริเวณสำหรับการอ่านหนังสือ เนื่องจากสถานที่ไม่อำนวย
- ส่วนใหญ่ขาดบริเวณสำหรับการเล่นกลางแจ้ง และไม่มีเครื่องเล่นกลางแจ้ง
- ไม่มีรั้วแยกของศูนย์ฯ เอง แต่จะใช้รั้วใหญ่ร่วมกับ อบต. หรือวัด
- บางแห่งอาหารยังไม่เพียงพอกับความต้องการเด็ก
- ยังไม่มีการสำรวจความพึงพอใจของผู้ปกครองและชุมชนต่อศูนย์ฯ

4.4 สรุปแบบสังเกตศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดนครศรีธรรมราช

จากการสังเกตศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในจังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 3 แห่ง สรุปได้ดังนี้

1. สภาพแวดล้อมภายนอกศูนย์ฯ (แหล่งที่ตั้งของศูนย์ฯ/บริเวณชุมชนรอบ ๆ ศูนย์ฯ/ฯลฯ)

- บริเวณรอบศูนย์ฯ ส่วนใหญ่เป็นพื้นที่เกษตรกรรม มีบ้านตั้งอยู่ห่างออกไป สลับกับที่ว่างเปล่า มีต้นไม้สูงร่มรื่น
- ศูนย์ฯ 2 แห่ง อยู่ใกล้บริเวณของ อบต. ห่างประมาณ 100 เมตร อีก 1 แห่ง อยู่ห่างจาก อบต. โดยใช้สถานที่ของโรงเรียนประถมศึกษาขนาดเล็ก
- ศูนย์ฯ 2 แห่ง มีบริเวณสนามหญ้า เป็นสนามเด็กเล่น แต่ส่วนใหญ่ยังมีอุปกรณ์ ของเล่นกลางแจ้งเล็กน้อย ส่วนศูนย์ฯ อีก 1 แห่ง ใช้สนามหญ้าและเครื่องเล่นกลางแจ้งของโรงเรียน
- ศูนย์ฯ 2 แห่ง มีรั้วแยกเป็นของศูนย์ฯ เอง และอีก 1 แห่ง ใช้รั้วร่วมกับโรงเรียน

2. สภาพแวดล้อมภายในศูนย์ฯ (บริเวณภายในศูนย์ฯ/อาคารสถานที่/สภาพแวดล้อมภายในภายนอกอาคาร/ฯลฯ)

- อาคารศูนย์ฯ ทั้ง 3 แห่ง เป็นอาคารคอนกรีตชั้นเดียว
- ศูนย์ฯ ทั้ง 3 แห่ง มีห้องเรียนขนาดกว้าง ประมาณ 5X10 เมตร พื้นกระเบื้อง ใช้เป็นพื้นที่ทำกิจกรรม และเป็นที่นั่งนอนในห้องเดียวกัน อุปกรณ์ต่าง ๆ จัดวางบนชั้นวางชิดผนังไว้รอบห้องเรียน

- ศูนย์ฯ 2 แห่ง ติดแอร์ในห้องเรียนทุกห้อง ส่วนอีก 1 แห่ง ติดพัดลมเพดาน อากาศถ่ายเทสะดวก
- ศูนย์ฯ 3 แห่ง ส่วนใหญ่แยกห้องรับประทานอาหาร มีโต๊ะสำหรับรับประทานอาหารเป็นแถวยาว
- ศูนย์ฯ 2 แห่ง มีห้องน้ำ 2-5 ห้อง อยู่ในอาคารเดียวกัน มีโถ้วมขนาดที่เด็กนั่งได้ ส่วนศูนย์ฯ อีก 1 แห่ง ห้องน้ำแยกอยู่บริเวณหลังอาคารห้องเรียน
- การรักษาความสะอาดภายในศูนย์ฯ 2 แห่ง สะอาด เป็นระเบียบ อีก 1 แห่ง มีฝุ่นจัด อุปกรณ์ไม่เป็นระเบียบเท่าที่ควร
- ศูนย์ฯ 2 แห่ง มีห้องพยาบาล มีเตียงขนาดเล็ก และชั้นวางยาสามัญประจำบ้านใช้ภายนอก ส่วนยารับประทานแช่ไว้ในตู้เย็นในห้องพัสดุ
- ศูนย์ฯ 1 แห่ง แยกห้องพัสดุ ห้องเตรียมอุปกรณ์การสอน (มีพื้นที่ว่างเหลือสำหรับขยายการรับเด็กจำนวนมากขึ้น)
- ทุกศูนย์ฯ มีอ่างล้างมือ ล้างหน้า แปรงฟัน เรียงเป็นแถวยาว
- ทุกศูนย์ฯ มีห้องสำหรับเตรียมอาหารแยกออกไปจากอาคาร อยู่ทางด้านหลังของห้องเรียน เป็นห้องโล่ง

3. การจัดวัสดุอุปกรณ์ภายในห้อง (ของเล่น/สื่อ/วัสดุอุปกรณ์/เครื่องใช้/ฯลฯ)

- ศูนย์ฯ 2 แห่ง มีของเล่นเด็กจำนวนมาก เช่น เลโก้ บล็อกไม้ ภาพตัดต่อ กล้องรูปทรงต่าง ๆ ลูกบอล หนังสือนิทาน ของเล่นส่วนใหญ่ทำจากไม้และพลาสติก และยาง ส่วนอีก 1 แห่ง มีของเล่นน้อย และเก่า
- ศูนย์ฯ 2 แห่ง มีห้องสำหรับทำกิจกรรมเด็ก และเป็นพื้นที่สำหรับนอนที่เดียวกัน อุปกรณ์การเล่นหรือเครื่องนอน จัดเก็บไว้ติดกับผนัง มีชั้นวางของในการแยกประเภทอุปกรณ์เครื่องนอน กระเป๋า แฟ้มสะสมงาน เป็นระเบียบ ส่วนศูนย์ฯ อีก 1 แห่ง มีชั้นวางของ แต่ไม่ได้แยกประเภท ไม่ค่อยเป็นระเบียบนัก
- ส่วนใหญ่จัดเก็บของเล่นต่าง ๆ แยกประเภท วางไว้ชิดผนังห้องเป็นแถวยาว เป็นระเบียบ เช่น เลโก้ ของเล่นชิ้นเล็ก ๆ จะใส่กล่อง ของเล่นชิ้นใหญ่ เช่น ม้าโยกเล็ก รถเข็น จะนำออกมาเมื่อต้องการใช้งาน มีชั้นวางหนังสือแยกประเภทไว้เด็กสามารถหยิบอ่านได้

- ศูนย์ฯ 2 แห่ง มีชั้นเก็บเครื่องนอน หมอน ผ้าปูที่นอน แยกเป็นรายคน ผ้าปูที่นอนและปลอกหมอนจะให้ผู้ปกครองนำไปซักวันศุกร์และนำกลับมาส่งที่ศูนย์ฯ วันจันทร์เช้า อีก 1 ศูนย์ฯ ไม่มีชั้นเก็บเครื่องนอน จะวางซ้อนกันไว้ที่พื้นชิดผนังห้อง
- ผนังรอบห้องมีโปสเตอร์ กิจกรรมต่าง ๆ ของเด็ก เช่น กิจกรรมประจำวัน กิจกรรมเสรี กิจกรรมกลางแจ้ง เกมการศึกษา โปสเตอร์ตัวอักษร ไทย อังกฤษ ตัวเลข โปสเตอร์โชว์ผลงานเด็ก เช่น ภาพวาด รูปกิจกรรมต่าง ๆ
- ศูนย์ฯ ทั้ง 3 แห่ง มี ที่วี และเครื่องเล่น วีซีดี
- ทุกศูนย์ฯ มีที่แขวนแก้วน้ำไว้ที่ผนังห้อง แยกตามชื่อเด็กไว้เป็นระเบียบ

4. ลักษณะการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก (รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็ก/การดูแลสุขนิสัยเด็ก/ฯลฯ)

- ศูนย์ฯ 2 แห่ง จัดปฏิทินการศึกษาประจำปี ติดประกาศไว้หน้าศูนย์ฯ ได้แก่ เดือนมีนาคม ประเมินพัฒนาการ เดือนเมษายน ปิดภาคเรียน เดือนพฤษภาคม เปิดภาคเรียน และกิจกรรมวันวิสาขบูชา เดือนกรกฎาคม กิจกรรมวันเข้าพรรษา เดือนสิงหาคม กิจกรรมวันแม่แห่งชาติ เดือนธันวาคม กิจกรรมวันพ่อแห่งชาติ ส่วนอีก 1 แห่ง มีการจัดปฏิทินการศึกษาประจำปีแต่ไม่ได้ติดประกาศ
- ศูนย์ฯ ทุกแห่งมีการจัดตารางกิจกรรมประจำวัน เช่น รับเด็กสนทนากับผู้ปกครอง เคารพธงชาติ กิจกรรมเคลื่อนไหวและจังหวะ ตรวจสอบสภาพร่างกาย กิจกรรมการเรียนรู้ รับประทานอาหารกลางวัน แปร่งฟัน/กิจวัตรส่วนตัว นอนพักผ่อน เก็บที่นอน ล้างหน้า/รับประทานอาหารเสริม (นม) เกมการศึกษา สวดมนต์ไหว้พระ/ส่งเด็กให้ผู้ปกครอง
- มีการสอนให้เด็กช่วยเหลือตัวเอง เช่น แต่งตัว เข้าห้องน้ำ รับประทานอาหาร เก็บกวาดอาหาร เก็บที่นอน แปร่งฟัน

5. สภาพทั่วไปของครู/ผู้ดูแลเด็ก (สัมพันธภาพกับเด็ก/บุคลิกภาพ/การดูแลเอาใจใส่เด็ก/การแต่งกาย/ฯลฯ)

- ครูส่วนใหญ่ มีบุคลิกเป็นคนใจเย็น รักเด็ก แต่งกายสะอาด สุภาพ ท่าทางคล่องแคล่ว ว่องไว
- พูดจาไพเราะ เสียงดังฟังชัด สามารถกระตุ้นให้เด็กร่วมทำกิจกรรมได้ดี
- สอนเด็กด้วยเหตุผล ไม่ดุ พูดปลอบใจเมื่อเด็กร้องไห้ และชมเชยเมื่อเด็กทำงานได้สำเร็จ

- มีการวางแผน และเตรียมอุปกรณ์สื่อการสอนที่ดี โดยใช้คู่มือการจัดกิจกรรมเด็กของกรมวิชาการ กระทรวงมหาดไทย
- มีการจัดทำบันทึกของเด็ก และจัดทำรายงานการสอนต่าง ๆ แยกแฟ้มไว้เป็นระเบียบ ตามเกณฑ์มาตรฐานของกระทรวงมหาดไทย

6. สภาพทั่วไปของเด็ก (สัมพันธ์ภาพกับครู/บุคลิกภาพ/การให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม/การแต่งกาย/ ฯลฯ)

- เด็กส่วนใหญ่ร่างกายแข็งแรง เติบโตสมวัย มีเด็กอ้วนหรือผอมเกินไปเล็กน้อย แต่งกายสะอาด มีเพียงบางศูนย์ฯ ที่พ่อแม่ยากจน เด็กจะแต่งชุดทั่วไป ไม่มีชุดฟอร์ม และไม่ค่อยสะอาด บางคนไม่มีรองเท้า
- สามารถทำกิจวัตรประจำวันได้ด้วยตัวเอง เช่น แต่งตัว เข้าห้องน้ำ รับประทานอาหารได้เอง
- ร่วมทำกิจกรรมการเรียนการสอนได้ดี ส่วนใหญ่กล้าแสดงออก

7. ข้อสังเกตอื่น ๆ ที่พบ

- ศูนย์ฯ ส่วนใหญ่จะรายงานผลการปฏิบัติงานของศูนย์ฯ แก่ อบต. ทุกเดือน
- ศูนย์ฯ บางแห่งจัดเก็บค่าบำรุงการศึกษาจากผู้ปกครองเพื่อทำกิจกรรมพิเศษ ทำให้สามารถจัดกิจกรรมและมีอุปกรณ์แก่เด็กค่อนข้างพร้อม แต่บางศูนย์ฯ ใช้งบประมาณจาก อบต. เพียงอย่างเดียว ไม่ได้เก็บเงินจากผู้ปกครองเพิ่ม เนื่องจากผู้ปกครองยากจนทำให้ขาดแคลนวัสดุอุปกรณ์ในการเรียนการสอน

5. สภาพการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัยจากหน่วยงานอื่น ๆ

ผลการศึกษาสภาพการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง จากการเก็บรวบรวมข้อมูลเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึกสรุปผลได้ดังนี้

5.1 หน่วยงานที่ให้การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัยกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ในการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป ได้มีหน่วยงานต่าง ๆ เข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมสนับสนุนหรือประสานงานกับทางองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอยู่หลายหน่วยงาน โดยมีบทบาทที่แตกต่างกันไป ซึ่งหน่วยงานต่าง ๆ เหล่านี้ ได้แก่

5.1.1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สังกัดกระทรวงศึกษาธิการ ได้เข้ามามีบทบาทส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ สรุปได้ดังนี้

1) ด้านวิชาการ

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้เข้ามามีส่วนช่วยส่งเสริมสนับสนุนกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนมากที่สุด โดยมีทั้งการสนับสนุนเอกสารวิชาการ ข่าวสารข้อมูล รวมทั้งการให้การปรึกษาแนะนำ นอกจากนี้ก็ยังมีในด้านการพัฒนาครูและบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้วยการจัดประชุมอบรมและพัฒนาศักยภาพให้กับครูและบุคลากร การสนับสนุนด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านวิชาการต่าง ๆ

2) ด้านงบประมาณ

เข้ามามีส่วนส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัยด้านงบประมาณให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเกี่ยวกับแนวทางการใช้งบประมาณ และแนวทางการบริหารจัดการงบประมาณด้านการศึกษา ซึ่งการสนับสนุนในด้านนี้ของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาพบว่า มีไม่มากนัก จะพบเพียงบางแห่ง และบทบาทส่วนใหญ่ก็เป็นไปในลักษณะของการให้คำปรึกษา แนะนำในแนวทางการปฏิบัติแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3) ด้านการบริหารงานบุคคล

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้สนับสนุนบุคลากรให้เข้ามามีส่วนช่วยในกระบวนการเรียนการสอน และด้านอื่น ๆ แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในโอกาสต่าง ๆ หรือตามที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้เชิญให้บุคลากรของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเข้ามาช่วยในการจัดการศึกษาปฐมวัย รวมทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาเป็นหน่วยงานหลักที่สำคัญมากที่สุดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด

4) ด้านการบริหารทั่วไป

ด้านการบริหารทั่วไป สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาได้เข้ามามีบทบาทเกี่ยวกับการเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ และสนับสนุนแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านการจัดทำแผน

ยุทธศาสตร์ การประกันคุณภาพการศึกษา และการบริหารจัดการทั่วไปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

5.1.2 สถานศึกษา

สถานศึกษาต่าง ๆ ในพื้นที่ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และพื้นที่ใกล้เคียง ทั้งที่เป็น โรงเรียนและสถาบันอุดมศึกษา ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัย ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในด้านต่าง ๆ ดังนี้

1) ด้านวิชาการ

สถานศึกษาได้เข้ามามีส่วนร่วมสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากที่สุดในเรื่องการมีส่วนร่วมช่วยจัดการแหล่งการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้ก็ยังมีในด้านการช่วยพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2) ด้านงบประมาณ

สถานศึกษาเข้ามามีบทบาทในการส่งเสริมด้านงบประมาณการจัดการศึกษาปฐมวัยให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นค่อนข้างน้อย บทบาทส่วนใหญ่เป็นการสนับสนุนในด้านการประสานงาน การให้คำแนะนำปรึกษาหารือ เกี่ยวกับแนวทางของการใช้งบประมาณ การวางแผน และการจัดทำงบประมาณ

3) ด้านการบริหารงานบุคคล

สถานศึกษามีส่วนช่วยสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัยให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เกี่ยวกับการบริหารงานบุคคลในเรื่องการส่งบุคลากรของสถานศึกษาเข้ามาช่วยปฏิบัติงานในบางโอกาส ตามที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ร้องขอ รวมทั้งมีบทบาทในการช่วยส่งเสริมและพัฒนา ศักยภาพให้กับครูและบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

4) ด้านการบริหารทั่วไป

สถานศึกษาเข้ามามีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาแนะนำแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทั้งในเรื่องของการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย การประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการบริหารจัดการทั่วไปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีประสิทธิภาพและมาตรฐานตามเกณฑ์บ่งชี้ที่กำหนด

5.1.3 หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

สำหรับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาและสถานศึกษาตามที่กล่าวมาแล้วนั้น ก็ยังมีอีกหลาย

หน่วยงานที่ได้เข้ามามีบทบาทดังกล่าวในลักษณะที่แตกต่างกันไป หน่วยงานเหล่านี้ ได้แก่

1) กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น

กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานต้นสังกัดที่สำคัญขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาเด็กปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในหลายลักษณะ ทั้งในด้านวิชาการ งบประมาณ การบริหารงานบุคคล และการบริหารทั่วไป

เนื่องจากกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นหน่วยงานต้นสังกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงมีส่วนสำคัญในด้านการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการสนับสนุนในทุกด้านให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น งบประมาณ บุคลากร องค์ความรู้ คู่มือการปฏิบัติงาน การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ฯลฯ

2) องค์กรที่ไม่ใช่องค์กรภาครัฐ (NGOs) และภาคเอกชน

องค์กรที่ไม่ใช่องค์กรภาครัฐ (NGOs) และภาคเอกชน ได้เข้ามามีบทบาทต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นค่อนข้างน้อย บทบาทส่วนใหญ่เป็นการสนับสนุนตามที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ร้องขอ ซึ่งระดับบทบาทของการให้การส่งเสริมสนับสนุนก็ขึ้นอยู่กับระดับความสัมพันธ์ขององค์กรดังกล่าวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3) หน่วยงานอื่น ๆ

หน่วยงานอื่น ๆ ที่ได้ให้การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในโอกาสต่าง ๆ ตามภารกิจหน้าที่ของหน่วยงานตนเอง เช่น สถานีอนามัย สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด พัฒนาชุมชน การศึกษานอกโรงเรียน อำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในพื้นที่ใกล้เคียง เป็นต้น

หน่วยงานเหล่านี้ส่วนหนึ่งได้เข้ามาดำเนินงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กตามภารกิจของหน่วยงาน อีกส่วนหนึ่งมีบทบาทให้คำปรึกษา แนะนำ ทั้งแก่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

5.2 รูปแบบการให้การสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

หน่วยงานต่าง ๆ ที่ให้การสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัยแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่มักมีการประสานงานระหว่างกันผ่านทางเอกสารทางราชการ ทางโทรศัพท์ และจากการเข้าร่วมประชุม การอบรม หรือการสัมมนา โดยส่วนใหญ่ได้ให้ข้อมูลว่าการประสานงานดังกล่าวไม่ได้มีแนวปฏิบัติที่ชัดเจน ไม่มีผู้รับผิดชอบในการประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องโดยตรง ทำให้

บางครั้งขาดข้อมูลเกี่ยวกับหน่วยงานที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจำเป็นต้องประสานงานด้วย หรือบางครั้งทำให้เกิดความล่าช้า และเกิดความผิดพลาดในการประสานงาน

หน่วยงานที่ให้การส่งเสริมสนับสนุนแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย มีวิธีการให้การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาในหลายลักษณะ ถ้าเป็นหน่วยงานที่มีภารกิจต้องเข้ามาปฏิบัติหน้าที่ในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ก็จะสนับสนุนด้านงบประมาณและบุคลากรในการเข้ามาดำเนินงาน เช่น สถานีอนามัย ในการเข้ามาให้ความรู้และตรวจประเมินพัฒนาการของเด็กปฐมวัย การให้การสนับสนุนให้เป็นศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ได้มาตรฐานตามเกณฑ์ที่กระทรวงสาธารณสุขกำหนด รวมทั้งการสนับสนุนวัสดุอุปกรณ์และความรู้แก่ครูและผู้ดูแลเด็ก เป็นต้น โดยภาพรวมหน่วยงานต่าง ๆ จะให้การสนับสนุนใน 2 ลักษณะ คือ ตามภารกิจหน้าที่ที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาปฐมวัย และตามที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้ร้องขอ เพื่อให้การส่งเสริมสนับสนุนในเรื่องต่าง ๆ

6. ปัจจัยความสำเร็จและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้บริหารและบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในสังกัดขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สามารถนำมาวิเคราะห์เพื่อแสดงให้เห็นถึงปัจจัยความสำเร็จและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเด็นต่าง ๆ ได้ดังนี้

6.1 ปัจจัยความสำเร็จต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

6.1.1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1) วิสัยทัศน์ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

วิสัยทัศน์ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เป็นปัจจัยที่สำคัญต่อความสำเร็จของการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จากการสัมภาษณ์เชิงลึกพบว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ประสบผลสำเร็จ มีผลงานดีเด่นจนได้รับรางวัลจากหลายหน่วยงาน ทั้งหมดมีผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาปฐมวัย มีวิสัยทัศน์ด้านการศึกษาปฐมวัยในท้องถิ่นของตนเอง เป็นผู้นำด้านการศึกษาที่เห็นความสำคัญของการวางรากฐานให้กับเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ครูและบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความคิดเห็นว่ถ้าผู้บริหารมีวิสัยทัศน์ทางการศึกษาปฐมวัยที่ดี ก็จะมีการกำหนดนโยบาย และมีการผลักดันให้เกิดการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างมีประสิทธิภาพจริงจ้ง และเป็นปัจจัยที่สำคัญที่ทำให้เกิดความสำเร็จตามมา

2) ความพร้อมของครูและบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีครูและบุคลากรที่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการจัดการศึกษาปฐมวัย จบการศึกษาด้านปฐมวัย มีจำนวนที่เพียงพอเหมาะสมกับจำนวนเด็ก และมีความพร้อมที่จะปฏิบัติงานด้วยความตั้งใจ เข้มแข็ง เป็นสิ่งสำคัญที่นำไปสู่ความสำเร็จขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต่อการจัดการศึกษาปฐมวัย โดยครูและบุคลากรส่วนใหญ่มีความเห็นว่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีความพร้อมของครูและบุคลากรทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

3) การพัฒนาความรู้ของครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง

การที่ครูและบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการพัฒนาความรู้อย่างต่อเนื่อง เป็นปัจจัยความสำเร็จต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะครูและบุคลากรที่ไม่ได้มีวุฒิการศึกษาทางด้านปฐมวัย ควรเข้าร่วมการประชุมหรืออบรมเพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เพื่อให้การจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีคุณภาพมาตรฐานตามที่กำหนด และสามารถจัดการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ครูและบุคลากรที่ให้สัมภาษณ์กล่าวว่การไม่ได้รับการอบรมพัฒนาทำให้ตนเองเกิดความไม่มั่นใจในการปฏิบัติงาน ซึ่งจะส่งผลต่อคุณภาพการดูแลเด็กปฐมวัยตามมา

6.1.2 ปัจจัยด้านการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1) การตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่

จากการที่ตำแหน่งนายกในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมาจากการเลือกตั้งจากประชาชนในพื้นที่ ทำให้นักการเมืองท้องถิ่นจำเป็นต้องเสนอนโยบายให้ตรงกับความต้องการของประชาชนในพื้นที่ ดังนั้นการรับฟังเสียงของประชาชนจึงมีความสำคัญ เพื่อนำไปสู่การตอบสนองต่อความต้องการและความพึงพอใจ และส่งผลต่อคะแนนเสียง สิ่งเหล่านี้จึงเป็นแรงจูงใจและแรงขับให้ผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งพยายามมุ่งมั่นทำงานเพื่อให้เกิดผลเป็นรูปธรรมความสำเร็จ ซึ่งการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรือการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีอยู่ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพที่ดี นับเป็นสิ่งที่ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ เพราะพ่อแม่ผู้ปกครองโดยปกติจะคำนึงถึงการดูแลเด็กปฐมวัยเป็นอย่างมาก เนื่องจากต้องการให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นรากฐานสำคัญที่จะเติบโตต่อไปในอนาคต จึงมีความคาดหวังและต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการดูแลเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ดี

ปัจจัยด้านการเมืองเพื่อตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนดังกล่าว จึงเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาปฐมวัย ด้วยการกำหนดเป็นนโยบายและมีการดำเนินการให้เป็นไปตามมาตรฐานที่กำหนด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งมีการจัดสวัสดิการต่าง ๆ ให้กับเด็กปฐมวัย เช่น การบริการอาหารกลางวัน การแจกอุปกรณ์การเรียนเพิ่มเติม การให้ทุนการศึกษา การจัดรถบริการรับส่ง เป็นต้น

2) การปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องของนักการเมืองท้องถิ่น

จากการที่นายกขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและผู้บริหารบางตำแหน่งมาจากการเลือกตั้งของประชาชน ดังนั้นจึงมีวาระการดำรงตำแหน่ง และบางครั้งเมื่อหมดวาระก็ไม่ได้รับเลือกตั้งกลับมาทำงานต่าง ๆ ที่ดำเนินมามากไม่ได้รับการสานต่อจากผู้บริหารคนต่อไป รวมทั้งงานทางด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย การได้มีโอกาสปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องของนักการเมืองท้องถิ่น จึงนับเป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการศึกษาปฐมวัยในพื้นที่ จากการเก็บข้อมูลจากการสัมภาษณ์พบว่าผู้บริหารที่ได้รับเลือกตั้งอย่างต่อเนื่องติดต่อกันหลายสมัยมักจะมีผลงานทางด้านการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ดี ที่ประชาชนพอใจ และมีการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่อง

6.1.3 ปัจจัยด้านรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

จากการศึกษาพบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีงบประมาณมากจะมีศักยภาพในการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพตามไปด้วย งบประมาณดังกล่าวส่วนใหญ่เกิดจากการจัดเก็บรายได้ประเภทต่าง ๆ จากท้องถิ่นและการสนับสนุนจากส่วนกลาง การมีงบประมาณที่เพียงพอขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้สามารถนำมาพัฒนางานในส่วนต่าง ๆ รวมทั้งการจัดการศึกษาปฐมวัยได้อย่างมีคุณภาพ ส่วนองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กและมีรายได้น้อย ส่วนใหญ่พบว่าจะไม่สามารถจัดการศึกษาปฐมวัยให้กับเด็กในพื้นที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพตามเกณฑ์มาตรฐาน

6.1.4 ปัจจัยด้านความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น

ในการจัดตั้งหรือพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเพื่อให้การจัดการศึกษาปฐมวัยมีประสิทธิภาพนั้น จำเป็นต้องได้รับความร่วมมือจากประชาชนในพื้นที่ และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง โดยพบว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ประสบผลสำเร็จ ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นอย่างมาก ทั้งด้านการวางแผน การดำเนินงาน รวมทั้งการให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

การได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องมีความสำคัญต่อการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เพราะจะทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้รับการพัฒนาได้อย่างถูกต้องเหมาะสมตามหลักวิชาการ จากการเก็บข้อมูลพบว่าศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ประสบผลสำเร็จส่วนใหญ่ได้รับการสนับสนุนช่วยเหลือในด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะด้านวิชาการจากหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานเขต

พื้นที่การศึกษา สถานศึกษาอื่นในพื้นที่หรือพื้นที่ใกล้เคียง โดยบางแห่งผู้บริหารของหน่วยงานเหล่านี้ได้เป็นผู้ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ และให้คำปรึกษาในการดำเนินงานแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือบางพื้นที่ผู้บริหารสถานศึกษาที่มีประสบการณ์ในการบริหารจัดการด้านการศึกษาร่วมได้เข้ามามีส่วนร่วมในการสนับสนุนช่วยเหลือด้านวิชาการแก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้การพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดำเนินไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยการสนับสนุนดังกล่าวสามารถดำเนินการไปได้ด้วยดี ส่วนหนึ่งเกิดจากความสัมพันธ์ส่วนบุคคลที่ดีของผู้บริหาร ครู และบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับผู้บริหารหรือบุคลากรของหน่วยงานที่ให้การสนับสนุน

6.2 ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่คือปัจจัยเดียวกันกับปัจจัยด้านความสำเร็จ โดยองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีปัจจัยดังกล่าวในทางลบจะส่งผลให้เกิดเป็นอุปสรรคในการจัดการศึกษาปฐมวัย นอกจากนี้ยังมีปัจจัยและองค์ประกอบอื่น ๆ ที่สำคัญเพิ่มเติม ดังนี้

6.2.1 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1) ผู้บริหารและนักการเมืองท้องถิ่นบางแห่งไม่ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาปฐมวัยในท้องถิ่นของตนเอง โดยมีทัศนคติที่ไม่ดี มองว่าการศึกษาเป็นเรื่องที่เห็นผลช้า เป็นเรื่องไกลตัว ได้คะแนนเสียงน้อย ได้ผลไม่คุ้มกับงบประมาณที่ต้องจัดสรรไป ไม่เหมือนกับการทำงานด้านโครงสร้างพื้นฐานหรือด้านสาธารณูปโภคที่เห็นผลเร็วในทางปฏิบัติ

2) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความขัดแย้งกันสูง ขาดเอกภาพทางการเมือง มีการเปลี่ยนแปลงคณะผู้บริหารบ่อย ๆ เป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งที่ทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในท้องถิ่นของตนเองไม่สามารถดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

3) การขาดบุคลากรผู้รับผิดชอบโดยตรงในงานด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยพบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งยังไม่มีหัวหน้าฝ่ายหรือผู้อำนวยการกองการศึกษาที่มีวุฒิทางการศึกษาโดยตรง หรือบางแห่งมีการสับเปลี่ยนหมุนเวียนบ่อย ไม่มีตัวจริง แต่ต้องใช้บุคลากรอื่นในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมารับผิดชอบแทน ทำให้ไม่สามารถผลักดันหรือปฏิบัติงานด้านการจัดการศึกษาปฐมวัยได้อย่างเต็มที่

4) การขาดงบประมาณในการสนับสนุนการดำเนินงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างเพียงพอ นับเป็นอุปสรรคอย่างหนึ่งต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีงบประมาณน้อย ทำให้ไม่สามารถสนับสนุนการดำเนินงานให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้อย่างเต็มที่

6.2.2 ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

1) การมีบุคลากรที่ไม่เพียงพอในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก รวมทั้งการมีวุฒิทางการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย และไม่ตรงตามข้อกำหนด ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2) การที่ครูและบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขาดการพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างเหมาะสมต่อเนื่อง โดยที่ผ่านมายังมีการพัฒนาอย่างไม่ครอบคลุมทั่วถึง ส่วนใหญ่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดใหญ่จะได้รับการพัฒนา ก่อน ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดเล็กไม่สามารถเข้ารับการพัฒนา หรือได้รับโอกาสน้อย ทำให้เป็นอุปสรรคในการจัดการศึกษาปฐมวัยของท้องถิ่นนั้น ๆ

3) การขาดแคลนหนังสือ สื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน และงบประมาณที่เพียงพอ รวมทั้งขาดการปรับปรุงพัฒนาอาคารสถานที่ ห้องเรียน และสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก นับเป็นอุปสรรคที่ไม่เอื้อต่อกระบวนการเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย

6.2.3 ปัจจัยภายนอก

1) การขาดการสนับสนุนช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแนะนำจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ประสบการณ์ และบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการศึกษา จึงจำเป็นต้องอาศัยหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการสนับสนุนช่วยเหลือ ทั้งสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษาต่าง ๆ หรือหน่วยงานที่มีบทบาทหน้าที่ที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ

2) การขาดการมีส่วนร่วมจากผู้ปกครองและชุมชนหรือมีส่วนร่วมน้อย ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่ได้รับความสนใจจากผู้ปกครองและชุมชนเท่าที่ควรในการร่วมกันพัฒนาการจัดการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีประสิทธิภาพ ซึ่งการมีส่วนร่วมที่ดีของผู้ปกครองและชุมชนจะทำให้เกิดการวางแผนการศึกษา การสนับสนุน การให้ความร่วมมือ การร่วมประเมินผล และการให้ข้อเสนอแนะ เพื่อนำไปสู่การปรับปรุงพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีคุณภาพที่ดีต่อไป

3) ค่านิยมการนำบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาลของเอกชน โดยผู้ปกครองที่มีฐานะมักนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชน ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้รับความสนใจจนขาดการพัฒนาคุณภาพ โดยผู้ปกครองส่วนใหญ่ยังขาดความเข้าใจในจุดมุ่งหมายที่แท้จริงของการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ต้องการให้เด็กมีพัฒนาการและมีความสามารถในการอยู่ร่วมกันในสังคม และความสามารถพื้นฐานอื่น ๆ โดยยังไม่เน้นการเรียนรู้เหมือนนักเรียนในระดับการศึกษาขั้นพื้นฐาน

4) เศรษฐกิจ ชุมชน และสังคมของประชาชนในเขตความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งที่ประชาชนมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี มีฐานะยากจน อยู่ในสังคมที่ต้องดิ้นรนทำงาน

หนักเพื่อหาเลี้ยงชีพ จะทำให้เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยของท้องถิ่น บางครั้งผู้ปกครองไม่สามารถพาเด็กมาที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากต้องทำงานหาเลี้ยงชีพ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อกระบวนการจัดการเรียนรู้ที่ต่อเนื่องของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ของการวิจัยเพื่อศึกษา 1) สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น 2) สภาพการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง และ 3) ปัจจัยความสำเร็จ และปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น โดยมีการออกแบบวิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลจากหลายแหล่งหลายวิธีการ เพื่อตรวจสอบและยืนยันความถูกต้องของข้อมูล ข้อมูลการวิจัยครั้งนี้มีทั้งข้อมูลเชิงปริมาณ ซึ่งได้จากการสำรวจด้วยแบบสอบถาม และข้อมูลเชิงคุณภาพซึ่งได้จากการใช้แบบสังเกตและแบบสัมภาษณ์เชิงลึก

1. สรุปผลการวิจัย

1.1 ข้อมูลทั่วไปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กส่วนใหญ่ (ร้อยละ 55.0) เป็นศูนย์ที่ได้รับโอนมาจากกรมการพัฒนาชุมชน ส่วนใหญ่เป็นศูนย์ที่มีระยะเวลาในการจัดตั้งไม่เกิน 10 ปี (ร้อยละ 50.0) มีเด็กอยู่ในศูนย์ระหว่าง 41-80 คน (ร้อยละ 63.3) มีจำนวนครูผู้ดูแลเด็กไม่เกิน 3 คน (ร้อยละ 68.3) และมีจำนวนห้อง 1 ห้อง (ร้อยละ 43.3) สำหรับข้อมูลเกี่ยวกับครูผู้ดูแลเด็กในศูนย์ พบว่า ส่วนใหญ่มีวุฒิการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรี และวุฒิปริญญาตรีในจำนวนที่ใกล้เคียงกัน (ร้อยละ 50.9 และร้อยละ 48.9 ตามลำดับ) โดยเป็นครูที่ไม่ได้จบด้านการศึกษามากกว่าครูที่จบการศึกษาด้านปฐมวัย (ร้อยละ 73.1 และร้อยละ 26.9 ตามลำดับ) แต่เมื่อพิจารณาในแต่ละศูนย์ พบว่า ส่วนใหญ่ภายในศูนย์มีครูผู้ดูแลเด็ก (อย่างน้อย 1 คน) ที่จบด้านการศึกษามัธยมศึกษา (ร้อยละ 63.3)

1.2 สภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

สภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นพบว่า ด้านที่มีผลการดำเนินงานมากที่สุด คือ ด้านวิชาการ ($\bar{X} = 3.46$) รองลงมาคือ ด้านการบริหารงานบุคคล ($\bar{X} = 3.45$) ด้านงบประมาณ ($\bar{X} = 3.35$) และด้านการบริหารทั่วไป ($\bar{X} = 3.34$) ตามลำดับ โดยมีภาพรวมการดำเนินงานของทั้ง 4 ด้าน อยู่ในระดับปานกลาง ($\bar{X} = 3.40$)

1.3 ปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัย

ปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในด้านต่าง ๆ นั้น พบว่า มีปัญหาในด้านการเงิน/งบประมาณ มากที่สุด (ร้อยละ 40.0) รองลงมา คือ ด้านการเรียนการสอน (ร้อยละ 36.7) ด้านบุคลากร (ร้อยละ 33.3) และด้านการสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (ร้อยละ 26.7)

1.4 สภาพการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1) สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ได้เข้ามามีบทบาทส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นด้านวิชาการในเรื่องของการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนมากที่สุด โดยมีทั้งการสนับสนุนเอกสารวิชาการ ข่าวสารข้อมูล รวมทั้งให้การปรึกษาแนะนำ นอกจากนี้ก็ยังมีส่วนช่วยพัฒนาครูและบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กด้วยการจัดประชุมอบรมและพัฒนาศักยภาพให้กับครูและบุคลากร การสนับสนุนด้านสื่อการเรียนการสอน และด้านวิชาการต่าง ๆ ส่วนในด้านงบประมาณได้ส่งเสริมสนับสนุนไม่มากนักในเรื่องของแนวทางการใช้งบประมาณ และแนวทางการบริหารจัดการงบประมาณด้านการศึกษา สำหรับในด้านการบริหารงานบุคคลได้สนับสนุนบุคลากรให้ไปช่วยในกระบวนการเรียนการสอน นอกจากนี้ในด้านการบริหารทั่วไปได้ช่วยเป็นที่ปรึกษา ให้คำแนะนำ ช่วยเหลือ และสนับสนุนในการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ การประกันคุณภาพการศึกษา และการบริหารจัดการทั่วไปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2) สถานศึกษา มีส่วนร่วมสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมากที่สุดในด้านวิชาการโดยการมีส่วนช่วยจัดการแหล่งการเรียนรู้ในรูปแบบต่าง ๆ ให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น นอกจากนี้ก็ยังมีในด้านการช่วยพัฒนาสื่อการเรียนการสอนและการพัฒนาหลักสูตรการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก สำหรับด้านงบประมาณได้เข้ามามีส่วนร่วมค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่เป็นการประสานงาน ให้คำแนะนำปรึกษาหารือเกี่ยวกับแนวทางการใช้งบประมาณ การวางแผน และการจัดทำงบประมาณ ส่วนด้านการบริหารงานบุคคลสนับสนุนในเรื่องการส่งบุคลากรของสถานศึกษาเข้ามาช่วยปฏิบัติงานในบางโอกาส ตามที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ร้องขอ รวมทั้งมีบทบาทในการช่วยส่งเสริมและพัฒนาศักยภาพให้กับครูและบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก นอกจากนี้ในด้านการบริหารทั่วไปได้เข้ามามีส่วนร่วมในการให้คำปรึกษาแนะนำในเรื่องของการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ด้านการพัฒนาเด็กปฐมวัย การประกันคุณภาพการศึกษา รวมทั้งการบริหารจัดการทั่วไปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีประสิทธิภาพและมาตรฐานตามเกณฑ์บังคับที่กำหนด

3) หน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

3.1) กรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ซึ่งเป็นหน่วยงานต้นสังกัดมีส่วนสำคัญในด้านการกำหนดนโยบายการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น รวมทั้งการสนับสนุนในทุกด้านให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น งบประมาณ บุคลากร องค์ความรู้ คู่มือการปฏิบัติงาน การกำหนดเกณฑ์มาตรฐานศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ฯลฯ

3.2) องค์กรที่ไม่ใช่องค์กรภาครัฐ (NGOs) และภาคเอกชนได้เข้ามามีบทบาทต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นค่อนข้างน้อย ส่วนใหญ่เป็นการสนับสนุนตามที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรือองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ร้องขอ ซึ่งระดับบทบาทของการให้การส่งเสริมสนับสนุนก็ขึ้นอยู่กับระดับความสัมพันธ์ขององค์กรดังกล่าวกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

3.3) หน่วยงานอื่น ๆ ได้ให้การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในโอกาสต่าง ๆ ตามภารกิจหน้าที่ของหน่วยงานตนเอง เช่น สถานีอนามัย สำนักงานสาธารณสุขอำเภอ สำนักงานสาธารณสุขจังหวัด พัฒนาชุมชน การศึกษานอกโรงเรียน อำเภอ และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอื่นในพื้นที่ใกล้เคียง เป็นต้น

1.5 ปัจจัยความสำเร็จและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1) ปัจจัยความสำเร็จต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

- วิสัยทัศน์ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เนื่องจากศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ประสบผลสำเร็จและมีผลงานดีเด่นจนได้รับรางวัลจากหลายหน่วยงาน สืบเนื่องมาจากการมีผู้บริหารที่ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาปฐมวัย มีวิสัยทัศน์ด้านการศึกษาปฐมวัยในท้องถิ่นของตนเอง เป็นผู้นำด้านการศึกษาที่เห็นความสำคัญของการวางรากฐานให้กับเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

- ความพร้อมของครูและบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก การที่ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีความพร้อมของครูและบุคลากรทั้งในเชิงปริมาณและคุณภาพ จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งผลต่อการปฏิบัติงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

- การพัฒนาความรู้ของครูและบุคลากรอย่างต่อเนื่อง โดยการการประชุมหรืออบรมเพื่อพัฒนาตนเองอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอ เป็นปัจจัยความสำเร็จต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

1.2) ปัจจัยด้านการเมืองขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- การตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนในพื้นที่ โดยการจัดตั้งศูนย์พัฒนาเด็กเล็กหรือการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่มีอยู่ให้มีคุณภาพและประสิทธิภาพที่ดี นับเป็นสิ่งที่ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ให้ความสำคัญ เพราะพ่อแม่ผู้ปกครองต้องการให้เด็กมีพัฒนาการที่ดีทั้งร่างกายและจิตใจ เป็นรากฐานสำคัญที่จะเติบโตต่อไปในอนาคต จึงมีความคาดหวังและต้องการให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีการดูแลเด็กปฐมวัยในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ดี

- การปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องของนักการเมืองท้องถิ่น เป็นปัจจัยหนึ่งที่ส่งผลต่อความสำเร็จของการจัดการศึกษาปฐมวัยในพื้นที่ ผู้บริหารที่ได้รับเลือกตั้งอย่างต่อเนื่องติดต่อกันหลายสมัยมักจะมีผลงานทางด้านการจัดการศึกษาปฐมวัยที่ดี ที่ประชาชนพอใจ และมีการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างต่อเนื่อง

1.3) ปัจจัยด้านรายได้ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีงบประมาณมากจะมีศักยภาพในการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพตามไปด้วย

1.4) ปัจจัยด้านความร่วมมือจากหน่วยงานอื่น

ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่ประสบผลสำเร็จ ประชาชนจะเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผน การดำเนินงาน รวมทั้งการให้ข้อเสนอแนะต่าง ๆ กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2) ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคในการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.1) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

- ผู้บริหารและนักการเมืองท้องถิ่นบางแห่งไม่ให้ความสำคัญกับการจัดการศึกษาปฐมวัยเนื่องจากมองว่าการศึกษาคือเรื่องที่ไม่เห็นผลชัด ไม่คุ้มกับงบประมาณที่ต้องจัดสรรไป ไม่เหมือนกับการทำงานด้านโครงสร้างพื้นฐานหรือด้านสาธารณสุขที่เห็นผลเร็วในทางปฏิบัติ

- องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีความขัดแย้งกันสูง ขาดเอกภาพทางการเมือง มีการเปลี่ยนแปลงคณะผู้บริหารบ่อย ๆ จึงเป็นอุปสรรคที่ทำให้การจัดการศึกษาปฐมวัยในท้องถิ่นไม่สามารถดำเนินการไปได้อย่างมีประสิทธิภาพ

- การขาดบุคลากรที่รับผิดชอบโดยตรงในงานด้านการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทำให้ไม่สามารถผลักดันหรือปฏิบัติงานด้านการจัดการศึกษาปฐมวัยได้อย่างเต็มที่

- การขาดงบประมาณในการสนับสนุนการดำเนินงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างเพียงพอ ทำให้ไม่สามารถสนับสนุนการดำเนินงานให้กับศูนย์พัฒนาเด็กเล็กได้อย่างเต็มที่

2.2) ปัจจัยที่เกี่ยวข้องในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

- การมีบุคลากรที่ไม่เพียงพอในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีวุฒิทางการศึกษาที่ไม่สอดคล้องกับการจัดการศึกษาปฐมวัย เป็นอุปสรรคต่อการดำเนินการของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก
- ครูและบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขาดการพัฒนาความรู้ความสามารถอย่างเหมาะสมต่อเนื่อง ที่ผ่านมาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดใหญ่จะได้รับการพัฒนาก่อน ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขนาดเล็กไม่สามารถเข้ารับการพัฒนารับโอกาสน้อย
- การขาดแคลนหนังสือ สื่อ อุปกรณ์การเรียนการสอน และงบประมาณที่เพียงพอรวมทั้งขาดการปรับปรุงพัฒนาอาคารสถานที่ ห้องเรียน และสิ่งแวดล้อมทั้งภายในและภายนอกของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

2.3) ปัจจัยภายนอก

- การขาดการสนับสนุนช่วยเหลือและให้คำปรึกษาแนะนำจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีความเชี่ยวชาญในด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย เนื่องจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ยังขาดความรู้ ประสบการณ์ และบุคลากรที่มีความเชี่ยวชาญด้านการศึกษา
- การขาดการมีส่วนร่วมจากผู้ปกครองและชุมชนหรือมีส่วนร่วมน้อย ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่ได้รับความสนใจจากผู้ปกครองและชุมชนเท่าที่ควรในการร่วมกันพัฒนาการจัดการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้มีประสิทธิภาพ
- ค่านิยมการนำบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนอนุบาลของเอกชน โดยผู้ปกครองที่มีฐานะมักนิยมส่งบุตรหลานเข้าเรียนในโรงเรียนเอกชน ทำให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไม่ได้รับความสนใจจนขาดการพัฒนาคุณภาพ
- เศรษฐกิจ ชุมชน และสังคมของประชาชนในเขตความรับผิดชอบขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งที่ประชาชนมีฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี มีฐานะยากจน อยู่ในสังคมที่ต้องดิ้นรนทำงานหนักเพื่อหาเลี้ยงชีพ ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยของท้องถิ่น

2. อภิปรายผล

จากผลการวิจัยในครั้งนี้ มีประเด็นสำคัญที่ควรนำมาอภิปรายดังนี้

2.1 สภาพและปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.1.1 จากผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่งยังขาดบุคลากรที่มี

ความรู้ความเข้าใจ มีวุฒิการศึกษา และมีประสบการณ์ในการจัดการศึกษาปฐมวัยในท้องถิ่นของตนเอง ส่งผลกระทบต่อการพัฒนาด้านวิชาการ โดยเฉพาะการพัฒนาหลักสูตร การจัดการเรียนการสอน การผลิตและการใช้สื่อการเรียนการสอน สอดคล้องกับผลงานวิจัยของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) และประภาพรรณ ไชยวงษ์ (2544) เกี่ยวกับบทบาทขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการบริหารจัดการศึกษา ที่ยังขาดบุคลากรที่มีความรู้และประสบการณ์ด้านการศึกษา จากข้อค้นพบดังกล่าวจึงแสดงให้เห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหลายแห่ง โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นขนาดเล็กยังขาดความพร้อมด้านบุคลากรที่จะดูแลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในความรับผิดชอบของตนเองให้มีประสิทธิภาพ

2.1.2 ในส่วนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่พบว่าครูและบุคลากรมีจำนวนที่ไม่เพียงพอ และไม่มีวุฒิการศึกษาทางด้านปฐมวัยนั้นย่อมส่งผลกระทบโดยตรงต่อคุณภาพในการดูแลเด็กปฐมวัยตามไปด้วย ทั้งในด้านกระบวนการสร้างการเรียนรู้ และการปฏิบัติหน้าที่อื่น ๆ ที่เป็นองค์ประกอบของมาตรฐานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก เช่น การดูแลเรื่องความสะอาด ความปลอดภัยของอาหาร และการดูแลด้านสิ่งแวดล้อมให้เอื้อต่อการมีสุขภาพดีของเด็ก นอกจากนี้เมื่อมีบุคลากรน้อยก็ย่อมส่งผลกระทบต่อความเครียดของบุคลากรด้วยเช่นเดียวกัน สอดคล้องกับผลการศึกษาของจิราพร ชมพิกุล และคณะ (2551)

2.2 การส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัยของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

จากผลการศึกษาที่พบว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นส่วนใหญ่ได้รับการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัยจากสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องอื่น ๆ โดยหน่วยงานเหล่านี้ได้ให้การส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัยให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทั้งทางด้านวิชาการ ด้านงบประมาณ ด้านการบริหารงานบุคคล และด้านการบริหารทั่วไป สะท้อนให้เห็นถึงความสัมพันธ์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นกับหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ในด้านการช่วยเหลือเกื้อกูลและให้การสนับสนุนซึ่งกันและกัน แต่การส่งเสริมสนับสนุนดังกล่าวไม่ได้มีการจัดทำอย่างเป็นระบบ และมีผู้รับผิดชอบโดยตรงในการประสานงานกับหน่วยงานดังกล่าวอย่างมีประสิทธิภาพ ในการสร้างพลังความร่วมมือในการจัดการศึกษาปฐมวัยให้มีประสิทธิภาพจากทรัพยากรของหน่วยงานอื่นที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นสามารถนำมาเพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่ต้องการได้ ดังนั้นการมีระบบกลไกที่เหมาะสมต่อการส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัยให้กับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จึงเป็นสิ่งที่สำคัญและมีความจำเป็นอย่างยิ่ง สอดคล้องกับผลการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2550) และจากผลการสังเคราะห์งานวิจัยของวีระศักดิ์ เครือเทพ (2548) ที่แสดงให้เห็นว่าการสร้างเครือข่ายในการบริหารกิจการสาธารณะทั้งในระดับนโยบายและในระดับปฏิบัติการเป็นสิ่งที่มีความสำคัญ ซึ่งสามารถนำไปสู่การเกื้อกูลการทำงาน

ระหว่างกันและกัน เพื่อผลประโยชน์ของประชาชนส่วนใหญ่ในวงกว้าง แนวโน้มของการบริหารกิจการสาธารณะในลักษณะนี้ย่อมมีความสำคัญเพิ่มมากขึ้นในสังคมปัจจุบันที่มีความหลากหลายเป็นพลวัต และถือเป็นคุณลักษณะของการทำงานที่สำคัญซึ่งองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีศักยภาพในการบริหารจัดการเครือข่ายการทำงานร่วมกับองค์กรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องเป็นอย่างดี

2.3 ปัจจัยความสำเร็จและปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.3.1 จากผลการศึกษาที่พบว่าวิสัยทัศน์ของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีส่วนสำคัญต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น แสดงให้เห็นว่าผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีวิสัยทัศน์ในการให้ความสำคัญกับการศึกษาในท้องถิ่น จะเป็นปัจจัยสำคัญที่ผลักดันให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นประสบผลสำเร็จในการจัดการศึกษาปฐมวัย สอดคล้องกับผลการวิจัยของประภาพรณ ไชยวงษ์ (2544) ที่พบว่าภาวะผู้นำ วิสัยทัศน์ทางการศึกษา และการเห็นความสำคัญทางการศึกษาของผู้บริหารองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นปัจจัยสำคัญที่ส่งเสริมต่อการจัดและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาขององค์การบริหารส่วนตำบล และสอดคล้องกับผลการศึกษาของสำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา (2551) ที่พบว่าผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่ได้รับการประเมินให้จัดตั้งสถานศึกษาใหม่ เห็นความสำคัญของการศึกษา และมีวิสัยทัศน์ทางการศึกษา โดยเห็นว่าการศึกษาเป็นเครื่องมือสำคัญในการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ และยังเห็นว่าการจัดการศึกษาให้บุตรหลานของประชาชนในท้องถิ่นเป็นสวัสดิการอย่างหนึ่งที่ดีให้กับประชาชน โดยผู้บริหารเป็นผู้ที่มีบทบาทสำคัญในการผลักดันให้มีสถานศึกษาและเกิดความสำเร็จในการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

2.3.2 จากการศึกษาที่พบว่า การได้ปฏิบัติงานอย่างต่อเนื่องของผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นปัจจัยที่ส่งผลต่อความสำเร็จในการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น สะท้อนให้เห็นถึงความสำคัญของการศึกษาปฐมวัยที่ยังไม่ใช่เป้าหมายสำคัญของแต่ละท้องถิ่นอย่างแท้จริง เพราะถ้าท้องถิ่นเห็นตรงกันถึงความสำคัญของการศึกษาปฐมวัยว่าเป็นการลงทุนระยะยาวที่คุ้มค่ามากที่สุดของคนในท้องถิ่นแล้ว ไม่ว่าจะเปลี่ยนแปลงผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นไปอย่างไรก็ตาม ความต่อเนื่องของการดำเนินงานการจัดการศึกษาปฐมวัยของท้องถิ่นก็ยังสามารถดำเนินการต่อไปได้โดยไม่สะดุด

2.3.3 จากการศึกษาที่พบว่าครูและบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กบางแห่งไม่มีวุฒิการศึกษาปฐมวัยและเป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น แสดงให้เห็นว่าองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นบางแห่งยังขาดความพร้อมในด้านบุคลากรในการดำเนินงานของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กที่เหมาะสม เนื่องจากการที่ครูหรือบุคลากรของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กไม่มีวุฒิการศึกษา

ทางด้านปฐมวัย จะช่วยให้เข้าใจแนวคิด จุดมุ่งหมาย และนโยบายของการจัดการศึกษาปฐมวัยได้ดีกว่าบุคลากรที่ไม่ได้จบมาทางด้านนี้ เพราะการศึกษาระดับปฐมวัยมีแนวคิดและหลักการการศึกษาที่แตกต่างจากการศึกษาในระดับอื่น ๆ ค่อนข้างมาก โดยอยู่บนพื้นฐานของการอบรมเลี้ยงดู และการส่งเสริมกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาของเด็กแต่ละคนตามศักยภาพ จึงจำเป็นต้องอาศัยผู้ดูแลที่มีความรู้ความเข้าใจในแนวคิดและหลักการดังกล่าว เพื่อร่วมสร้างรากฐานที่สำคัญให้กับเด็กก่อนนำไปสู่ความเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์ต่อไปในอนาคต

3. ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยที่พบ สามารถนำไปสู่ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายต่อการปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นได้ดังต่อไปนี้

3.1 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นต้องมีมาตรการที่ชัดเจนในการสรรหาบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์ทางด้านการจัดการศึกษาปฐมวัย เพื่อการพัฒนาด้านการจัดการศึกษาปฐมวัยในท้องถิ่นของตนเอง และในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กควรมีการสรรหาครูและบุคลากรประจำที่มีวุฒิการศึกษาปริญญาตรี สาขาปฐมวัยหรืออนุบาล อย่างน้อย 1 คน เพื่อทำหน้าที่ในการดูแลด้านกระบวนการเรียนรู้และการพัฒนาของเด็กให้ได้ตามเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด

3.2 รัฐควรจัดให้มีการอบรมเพิ่มพูนความรู้แก่ผู้บริหาร ครู และบุคลากรขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นและศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเกี่ยวกับการจัดการศึกษาระดับปฐมวัย และการดูแลเด็กปฐมวัยอย่างต่อเนื่องสม่ำเสมอในรูปแบบต่าง ๆ

3.3 กระทรวงศึกษาธิการ ควรมีส่วนเข้ามาช่วยสนับสนุนในการกำหนดหลักเกณฑ์ แนวทาง รูปแบบ และวิธีการในการพัฒนา และฝึกอบรมแก่ครูและบุคลากรทางการศึกษาที่ไม่มีวุฒิการศึกษาปฐมวัยให้ได้วุฒิทางการศึกษาปฐมวัย และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรเปิดโอกาสให้ผู้ดูแลเด็กที่จบการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีได้ศึกษาต่อในระดับปริญญาตรี สาขาปฐมวัย โดยสนับสนุนในรูปแบบของการให้ทุนการศึกษา

3.4 กระทรวงศึกษาธิการ ซึ่งเป็นหน่วยงานหลักด้านการศึกษาของประเทศ และมีบุคลากรที่มีความรู้ความสามารถและมีประสบการณ์สูงในด้านการจัดการศึกษา ควรมีการกำหนดมาตรการที่สำคัญทั้งในระดับกระทรวงและระดับเขตพื้นที่การศึกษาในการเข้ามามีบทบาทส่งเสริมสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในรูปแบบที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดคุณภาพและประสิทธิภาพในการศึกษาปฐมวัยของท้องถิ่นมากที่สุด

3.5 กระทรวงศึกษาธิการและกรมส่งเสริมการปกครองส่วนท้องถิ่น ควรมีการพัฒนาผู้บริหารขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมกันในหลักสูตรที่กำหนดขึ้น เพื่อสร้างวิสัยทัศน์ ทักษะ และ

ค่านิยมที่ดีต่อการลงทุนระยะยาวทางการศึกษาให้กับผู้บริหารของท้องถิ่น โดยเฉพาะด้านการศึกษาปฐมวัยที่เป็นรากฐานสำคัญของระดับการศึกษาในระยะต่อไป และควรผลักดันให้มีการกำหนดวิสัยทัศน์การจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เพื่อกำหนดเป็นแผนยุทธศาสตร์สำหรับการขับเคลื่อนให้เกิดผลสำเร็จต่อไป

3.6 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการศึกษาปฐมวัยของท้องถิ่นให้มากขึ้น รวมทั้งการส่งเสริมให้ผู้ปกครองและครอบครัวมีส่วนร่วมในการสนับสนุนการเรียนรู้ของเด็ก และมีส่วนร่วมกับกิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในรูปแบบต่าง ๆ

3.7 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีระบบการทำงานเป็นเครือข่าย ทั้งเครือข่ายด้านวิชาการ และด้านอื่น ๆ ทั้งภายในและภายนอกองค์กร เช่น สถาบันการศึกษา หรือหน่วยงานอื่น ๆ ที่อยู่ใกล้เคียง เพื่อให้เกิดการช่วยเหลือ ปรึกษาหารือ และแลกเปลี่ยนเรียนรู้ซึ่งกันและกัน

3.8 รัฐควรมีการพิจารณาจัดสรรงบประมาณเพื่อการจัดการศึกษาปฐมวัยให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเป็นกรณีพิเศษ โดยเฉพาะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีรายได้น้อย ซึ่งจะทำให้เกิดความเสมอภาคกับประชาชนมากยิ่งขึ้น เพราะองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่มีรายได้น้อยจะไม่สามารถพัฒนาการจัดการศึกษาปฐมวัยให้มีความเข้มแข็งได้

3.9 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรมีการส่งเสริมให้เกิดศูนย์พัฒนาเด็กเล็กต้นแบบ ที่มีการบริหารจัดการอย่างมีคุณภาพมาตรฐานตามที่กำหนด แล้วให้มีการขยายผลหรือนำไปใช้ในลักษณะของการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกันต่อไป

3.10 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นควรจัดให้มีการติดตามและประเมินผลการจัดการศึกษาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง เพื่อให้ได้ข้อมูลสารสนเทศในการนำไปใช้ปรับปรุงและพัฒนาการจัดการศึกษาปฐมวัยที่มีประสิทธิภาพ และตอบสนองต่อความต้องการของประชาชนอย่างแท้จริง

หนังสืออ้างอิง

- กุศล สุนทรธาดา และจิตตินันท์ เดชะคุปต์. (2542). **รูปแบบและระบบการจัดบริการสถานเลี้ยงดูเด็กที่มีคุณภาพในประเทศไทย**. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข.
- จิราพร ชมพิกุล และคณะ. (2551). “การสนับสนุนการดำเนินงานศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น”. *วารสารสาธารณสุขและการพัฒนา*, 6 (2), 15-23.
- ดุษฎี โยเหลา. (2542). **การศึกษาจันทามติเกี่ยวกับสถานเลี้ยงดูเด็กในประเทศไทย**. สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข.
- บังอร เทพเทียน และคณะ. (2547). **การเสริมสมรรถนะขององค์การบริหารส่วนตำบลเพื่อการพัฒนาศูนย์เด็กเล็กในชนบท**. สถาบันพัฒนาการสาธารณสุขอาเซียน มหาวิทยาลัยมหิดล
- ประภาพรรณ ไชยวงศ์. (2544). **การวิเคราะห์บทบาทขององค์การบริหารส่วนตำบลในการจัดการศึกษาและการมีส่วนร่วมในการจัดการศึกษา**. กรุงเทพมหานคร: วิทยานิพนธ์ครุศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาบริหารการศึกษา บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- พิชิต ฤทธิ์จัญญ และคณะ. (2550). **รายงานผลการวิจัยเรื่องการวิจัยเพื่อพัฒนานโยบายส่งเสริมการจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น**. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- ภรณ์ี คุรุรัตน์ และคณะ. (2546). **การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัย**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.
- มาณี ไชยธีรานุวัตรศิริ และคณะ. (2551). **รายงานประเมินผลการพัฒนาคุณภาพเด็กปฐมวัย (3-5 ปี)**. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเพลินสตูดิโอ จำกัด.
- มาณี ไชยธีรานุวัตรศิริ. (2543). **การเลี้ยงดูเด็กปฐมวัย: บทบาทของสถานเลี้ยงดูเด็ก**. กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์สมาธรรม.
- มูลนิธิชมรมไทย-อิสราเอล ในพระราชูปถัมภ์สมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ (2546). **การเรียนรู้ของเด็กปฐมวัยไทย : ตามแนวการเรียนรู้ภาษาอย่างธรรมชาติแบบองค์รวม**. สำนักงาน

คณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

เรืองศักดิ์ ปิ่นประทีป. (2547). กระบวนการเรียนรู้เพื่อเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรมเด็กปฐมวัย.สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

เรืองศักดิ์ ปิ่นประทีป. (2552). รูปแบบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ สำหรับเด็กปฐมวัยอายุ 3-5 ปี ตามสมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

วีระศักดิ์ เครือเทพ. (2548). นวัตกรรมสร้างสรรค์ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. กรุงเทพฯ: สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย.

ศิริเดช สุชีวะ. (2550). รายงานการวิจัยการบริหารจัดการศึกษาขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา กระทรวงศึกษาธิการ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สายสุรี จุติกุล และคณะ. (2552). สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย 3-5 ปี แนวแนะผู้ดูแลเด็ก ครู และอาจารย์. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บริษัทแพลน ฟอ์ คิดส์ จำกัด.

สายสุรี จุติกุล และคณะ. (2553). สมรรถนะของเด็กปฐมวัยในการพัฒนาตามวัย 0-3 ปี แนวแนะสำหรับพ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สายสุรี จุติกุล. (2553). แนวแนะหลักในการปฏิบัติต่อลูกวัย 0-3 ปี ของพ่อแม่ ผู้ปกครอง ผู้ดูแลเด็ก. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สายสุรี จุติกุล. (2554). แนวแนะหลักในการปฏิบัติต่อเด็กวัย 3-5 ปี ของผู้ดูแลเด็ก ครู และอาจารย์. สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2545). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2545**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). **การศึกษาปฐมวัย สร้างคน สร้างชาติ**. กรุงเทพมหานคร: เอกสารอัดสำเนา.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). **นโยบายและแผนการศึกษาสำหรับเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) พ.ศ.2545-2549**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. (2546). **นโยบายและแผนพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) พ.ศ.2546-2550**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานคณะกรรมการส่งเสริมและประสานงานเยาวชนแห่งชาติ. (2545). **นโยบายเยาวชนแห่งชาติและแผนพัฒนาเด็กและเยาวชนระยะยาว (พ.ศ.2545-2554)**. สำนักนายกรัฐมนตรี.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2547). **ตัวบ่งชี้และเกณฑ์การประเมินระดับปฐมวัย 3-5 ปี ตามมาตรฐานการศึกษาเพื่อการประเมินคุณภาพ**. กรุงเทพมหานคร: เอกสารอัดสำเนา.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2548). **มาตรฐานการเลี้ยงดูเด็กอายุต่ำกว่า 3 ปี**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2550). **นโยบายและยุทธศาสตร์การพัฒนาเด็กปฐมวัย (0-5 ปี) ระยะยาว พ.ศ.2550-2559**. กรุงเทพมหานคร: ห้างหุ้นส่วนจำกัด วี.ที.ซี.คอมมิวนิเคชั่น.

สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา. (2551). **รายงานการติดตามและประเมินผลการจัดการเรียนรู้ระดับปฐมวัย**. กรุงเทพมหานคร: บริษัทเพลีนสตูดิโอ จำกัด.

สุนน อมรวิวัฒน์. (2546). **วิธีการเรียนรู้: คุณลักษณะที่คาดหวังในช่วงวัย**. สำนักงานคณะกรรมการการศึกษาแห่งชาติ. กรุงเทพมหานคร: บริษัทพริกหวานกราฟฟิค จำกัด.

อุทุมพร จามรมาน และจีระพันธุ์ พูลพัฒน์. (2542). **ระบบกลไกและประสิทธิภาพของสถานเลี้ยงดูเด็กของภาครัฐและเอกชนในประเทศไทย.สถาบันวิจัยระบบสาธารณสุข กระทรวงสาธารณสุข**.

Best, J. W. 1977. **Research in Education**. Englewood Cliff; New Jersey: Prentice-Hall.

Marchington, L., et al. (2004). "The Local Education Authority's Role in Operating Teacher Capability Procedure". **Educational Management Administration & Leadership**, 32 (1), p.25-44.

Office of the Education Council. (2008). **Long-Term Policy and Strategy for Early Childhood Care and Development (0-5 Age Group) 2007-2016**. Ministry of Education Royal Thai Government.

Regulation and licensing of child care Program in California (online) Available from:
www.4c.org/providers/PDF/CA_licensing_Regulations.pdf (Accessed 2010 March 8)

ภาคผนวก

ชุดเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล เพื่อดำเนินงานตามโครงการวิจัยการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัย ขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย

ประกอบด้วย

1. แบบสอบถามการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย
2. แบบสัมภาษณ์องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)
3. แบบสังเกตศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

แบบสอบถาม

การบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล**คำชี้แจง** โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ และเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงกับความเป็นจริง

1. เพศ

☐ 1. ชาย☐ 2. หญิง

2. อายุ.....ปี (นับจำนวนปีเต็ม)

3. ตำแหน่ง

☐ 1. หัวหน้าศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก☐ 2. ครู/ผู้ดูแลเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก☐ 3. อื่นๆ (ระบุ).....

4. ท่านปฏิบัติงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมาเป็นระยะเวลา.....ปี.....เดือน

ตอนที่ 2 ข้อมูลศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก**คำชี้แจง** โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง ☐ และเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงกับความเป็นจริง

5. ชื่อศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.....

ที่ตั้ง.....

ชื่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่สังกัด.....

6. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กดำเนินการมาเป็นระยะเวลา.....ปี

7. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กเป็นศูนย์ในลักษณะใด

☐ 1. รับโอนจากกรมการศาสนา☐ 2. รับโอนจากกรมการพัฒนาชุมชน☐ 3. รับโอนจากกระทรวงศึกษาธิการ☐ 4. จัดตั้งใหม่☐ 5. อื่นๆ (ระบุ).....

8. จำนวนเด็กในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.....คน

9. จำนวนครู/ผู้ดูแลเด็ก.....คน
10. จำนวนห้อง.....ห้อง
11. วุฒิการศึกษาของครู/ผู้ดูแลเด็ก
- ต่ำกว่าปริญญาตรี.....คน
 - ปริญญาตรี.....คน
 - สูงกว่าปริญญาตรี.....คน
12. สาขาวิชาที่ครู/ผู้ดูแลเด็กจบการศึกษา
- ด้านปฐมวัย.....คน
 - ด้านอื่น ๆคน

ตอนที่ 3 สภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

คำชี้แจง ขอให้ท่านประเมินสภาพการจัดการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กในแต่ละกิจกรรม แล้วกรุณาตอบคำถามโดยทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องที่ตรงกับสภาพความเป็นจริงเพียงข้อละหนึ่งช่องเท่านั้น โดยในแต่ละช่องมีความหมาย ดังนี้

- 1 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงานในเรื่องนั้นน้อยที่สุด
- 2 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงานในเรื่องนั้นน้อย
- 3 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงานในเรื่องนั้นปานกลาง
- 4 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงานในเรื่องนั้นมาก
- 5 หมายถึง มีสภาพการดำเนินงานในเรื่องนั้นมากที่สุด

กิจกรรม	สภาพการดำเนินงาน				
	1	2	3	4	5
<u>ด้านวิชาการ</u>					
1. จัดการเรียนรู้ที่มุ่งพัฒนาทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ จิตใจ สังคม และสติปัญญา					
2. มีการประเมินพัฒนาการเด็กแต่ละวัยในทุกด้าน					
3. มีสื่อการเรียนรู้ ของเล่น วัสดุอุปกรณ์ และนวัตกรรมที่มีคุณภาพและเพียงพอต่อการเรียนการสอน					
4. มีสนามเด็กเล่นในการช่วยพัฒนาการของเด็กที่ปลอดภัย					
5. มีกิจกรรมนันทนาการ การเรียนรู้ และการออกกำลังกายอย่างสม่ำเสมอ					
6. ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนและประเมินผลการเรียนการสอนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก					
7. ผู้ปกครองมีส่วนร่วมในการพัฒนาการเรียนรู้ของเด็กเมื่ออยู่ที่บ้านตามคำแนะนำของครู/ผู้ดูแลเด็ก					
8. มีการจัดการเรียนการสอนโดยคำนึงถึงความแตกต่างของเด็กแต่ละคน					
9. มีการจัดการเรียนการสอนโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น และแหล่งเรียนรู้ในชุมชน					
10. มีการจัดการเรียนรู้ให้กับเด็กปฐมวัยโดยใช้วิธีการและรูปแบบที่หลากหลาย					
<u>ด้านงบประมาณ</u>					
1. มีระบบการเงินที่เอื้อประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพการเรียนการสอน					
2. มีแผนการใช้งบประมาณ และมีการใช้ตามแผนอย่างมีประสิทธิภาพ					
3. มีระบบการตรวจสอบรายงานการเงินอย่างเป็นระบบ					
4. ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีงบประมาณในการบริหารการศึกษาสอดคล้องกับกิจกรรมการจัดการศึกษา					

กิจกรรม	สภาพการดำเนินงาน				
	1	2	3	4	5
5. มีการจัดงบประมาณด้านโภชนาการ และอาหารเสริมที่เพียงพอและมีคุณค่าทางอาหารเหมาะสมกับวัย					
6. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นจัดสรรงบประมาณให้ศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างเพียงพอ					
7. มีการใช้งบประมาณตามระเบียบและแนวปฏิบัติ					
8. มีการกำกับติดตามการใช้จ่ายงบประมาณตามแผนของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก					
<u>ด้านการบริหารงานบุคคล</u>					
1. ครู/ผู้ดูแลเด็กมีวุฒิและความรู้ความสามารถในการจัดการเรียนการสอนเด็กปฐมวัย					
2. ครู/ผู้ดูแลเด็กมีจำนวนที่เพียงพอในการดูแลเด็ก					
3. ครู/ผู้ดูแลเด็กได้รับการอบรมและพัฒนาศักยภาพอย่างต่อเนื่อง					
4. มีระบบการสรรหาครู/ผู้ดูแลเด็กอย่างเหมาะสม					
5. มีระบบเสริมสร้างขวัญกำลังใจในการทำงานให้กับบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก					
6. ครู/ผู้ดูแลเด็กได้รับค่าจ้างตามวุฒิและตามเกณฑ์ลูกจ้างองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น					
7. มีสวัสดิการอื่น ๆ ให้กับบุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กนอกเหนือจากค่าจ้าง					
8. บุคลากรในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กมีบรรยากาศการทำงานที่ดี และมีการทำงานเป็นทีม					
<u>ด้านการบริหารทั่วไป</u>					
1. มีระบบการจัดหาสื่อการเรียนและวัสดุอุปกรณ์ รวมทั้งการบำรุงรักษาที่มีประสิทธิภาพ					
2. มีการให้บริการข้อมูลและสารสนเทศอย่างรวดเร็วและทั่วถึง					

กิจกรรม	สภาพการดำเนินงาน				
	1	2	3	4	5
3. มีการจัดโครงสร้างการบริหารงานในศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างชัดเจนและเหมาะสม					
4. มีการบริหารงานตามหลักธรรมาภิบาล					
5. มีการสร้างเครือข่ายความร่วมมือในการจัดการศึกษากับหน่วยงานอื่น					
6. มีการกระจายอำนาจการบริหารจัดการและการตัดสินใจอย่างเหมาะสม					
7. มีการจัดอาคาร สถานที่ และสิ่งแวดล้อมอย่างถูกสุขลักษณะ					
8. มีการประชาสัมพันธ์กิจกรรมของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กให้ผู้ปกครองและชุมชนได้รับรู้อย่างต่อเนื่อง					

ตอนที่ 4 ปัญหาการจัดการศึกษาปฐมวัย

คำชี้แจง โปรดทำเครื่องหมาย √ ลงในช่อง ☐ และเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงกับความเป็นจริง

คำถาม ปัญหาและอุปสรรคในการจัดการศึกษาของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก มีอะไรบ้าง

1. ด้านการเรียนการสอน

☐ 1. ไม่มี

☐ 2. มี ได้แก่.....

.....

.....

2. ด้านการเงิน/งบประมาณ

☐ 1. ไม่มี

☐ 2. มี ได้แก่.....

.....

.....

3. ด้านบุคลากร

☐ 1. ไม่มี

☐ 2. มี ได้แก่.....

.....

.....

4. ด้านการบริหารทั่ว ๆ ไปของศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก

☐ 1. ไม่มี

☐ 2. มี ได้แก่.....

.....

.....

5. ด้านความร่วมมือของผู้ปกครอง

☐ 1. ไม่มี

☐ 2. มี ได้แก่.....

.....

.....

6. ด้านความร่วมมือของชุมชน

☐ 1. ไม่มี

☐ 2. มี ได้แก่.....

.....

.....

7. ด้านการสนับสนุนขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

☐ 1. ไม่มี

☐ 2. มี ได้แก่.....

.....

.....

8. ด้านอื่น ๆ (ระบุ)

☐ 1. ไม่มี

☐ 2. มี ได้แก่.....

.....

.....

ตอนที่ 5 ข้อเสนอแนะ

คำชี้แจง ท่านมีข้อเสนอแนะต่อการพัฒนาการจัดการศึกษาปฐมวัยของศูนย์พัฒนาเด็กเล็กอย่างไร
บ้าง โปรดอธิบาย

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

แบบสัมภาษณ์องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น (อปท.)

ชื่อหน่วยงาน.....

ที่ตั้ง เลขที่..... หมู่..... ถนน..... ตำบล.....

อำเภอ..... จังหวัด.....

ผู้ให้ข้อมูล.....

ผู้สัมภาษณ์.....

ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ให้ข้อมูล

1. เพศ () 1. ชาย () 2. หญิง

2. อายุ.....ปี

3. ตำแหน่งใน อปท.

ความเกี่ยวข้องกับศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก.....

ตอนที่ 2 ข้อมูลศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ อปท.

4. อบต. มีศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก จำนวน.....แห่ง ได้แก่

4.1

เป็นศูนย์ฯ ที่ อปท. () ก่อตั้งเอง () รับโอนจาก.....

4.2

เป็นศูนย์ฯ ที่ อปท. () ก่อตั้งเอง () รับโอนจาก.....

4.3

เป็นศูนย์ฯ ที่ อปท. () ก่อตั้งเอง () รับโอนจาก.....

4.4

เป็นศูนย์ฯ ที่ อปท. () ก่อตั้งเอง () รับโอนจาก.....

4.5

เป็นศูนย์ฯ ที่ อปท. () ก่อตั้งเอง () รับโอนจาก.....

5. นโยบายด้านการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ อปท. มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

6. ปัญหาในการพัฒนาศูนย์พัฒนาเด็กเล็กของ อปท. มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

7. อปท. มีการส่งเสริมและสนับสนุนการจัดการศึกษาปฐมวัยร่วมกับสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา สถานศึกษา และหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง อย่างไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

8. ปัจจัยที่ส่งเสริมให้ อปท. ประสบความสำเร็จในการจัดการศึกษาปฐมวัย มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

9. ปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการจัดการศึกษาปฐมวัยของ อปท. มีอะไรบ้าง

.....

.....

.....

.....

10. ข้อเสนอแนะต่อการบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย

.....

.....

.....

.....

แบบสังเกตศูนย์พัฒนาเด็กเล็กขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น

ชื่อศูนย์ ของ อบต.....

อำเภอ..... จังหวัด.....

ผู้บันทึกการสังเกต.....

1. สภาพแวดล้อมภายนอกศูนย์ฯ (แหล่งที่ตั้งของศูนย์ฯ/บริเวณชุมชนรอบ ๆ ศูนย์ฯ/ฯลฯ)

.....

.....

.....

.....

.....

2. สภาพแวดล้อมภายในศูนย์ฯ (บริเวณภายในศูนย์ฯ/อาคารสถานที่/สภาพแวดล้อมภายใน
ภายนอกอาคาร/ฯลฯ)

.....

.....

.....

.....

.....

3. การจัดวัสดุอุปกรณ์ภายในห้อง (ของเล่น/สื่อ/วัสดุอุปกรณ์/เครื่องใช้/ฯลฯ)

.....

.....

.....

.....

.....

4. ลักษณะการจัดกิจกรรมสำหรับเด็ก (รูปแบบกิจกรรมส่งเสริมพัฒนาการเด็ก/การดูแลสุขนิสัยเด็ก/ ฯลฯ)

.....

.....

.....

.....

.....

5. สภาพทั่วไปของครู/ผู้ดูแลเด็ก (สัมพันธภาพกับเด็ก/บุคลิกภาพ/การดูแลเอาใจใส่เด็ก/การแต่งกาย/ ฯลฯ)

.....

.....

.....

.....

.....

6. สภาพทั่วไปของเด็ก (สัมพันธภาพกับครู/บุคลิกภาพ/การให้ความร่วมมือในการทำกิจกรรม/การแต่งกาย/ ฯลฯ)

.....

.....

.....

.....

.....

7. ข้อสังเกตอื่น ๆ ที่พบ

.....

.....

.....

.....

.....

Output จากโครงการวิจัยที่ได้รับทุนจาก สกอ. และ สกว.

1. ผลงานตีพิมพ์ในวารสารวิชาการนานาชาติ

- ชื่อหนังสือที่คาดว่าจะตีพิมพ์: การบริหารจัดการศึกษาปฐมวัยขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในประเทศไทย
- จะดำเนินการตีพิมพ์เมื่อสิ้นสุดโครงการ และผ่านการพิจารณาจากผู้ทรงคุณวุฒิแล้ว

2. การนำผลงานวิจัยไปใช้ประโยชน์

- มีความร่วมมือกับนักวิจัยที่เป็นผู้เชี่ยวชาญในสาขาวิชาที่ทำวิจัยในหน่วยงานต่าง ๆ

3. การเสนอผลงานในการประชุมวิชาการ

- การประชุมวิชาการคณะสังคมศาสตร์และมนุษยศาสตร์ วันที่ 15 ธันวาคม 2554